

Hanna-Leena Lipsanen

”KÄSINTEHTYÄ DESIGNTYÖTÄ MITTATILAUKSESTA”

Savonlinnan yksityisten perhepäivähoitajien
haasteet palvelukonseptin muutoksessa

Opinnäytetyö
Sosionomi amk

Marraskuu 2009

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>	Opinnäytetyön päivämäärä 25.11.2009	
Tekijä(t) Hanna-Leena Lipsanen	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi amk	
Nimeke ”Käsintehtyä designtyötä mittatilauksesta” – Savonlinnan yksityisten perhepäivähoitajien haasteet palvelukonseptin muutoksessa.		
Tiivistelmä <p>Tämä opinnäytetyö on kehittämistyö, jonka tarkoituksena on selvittää, kuinka Savonlinnan perhepäivähoidon palvelukonsepti on muuttunut, millä keinoilla työn muutoksesta selvitään ja miten savonlinnalaiset yksityiset perhepäivähoitajat kouluttautuvat ja päivittävät tietojään. Samalla heille pyritään antamaan uusia työvälineitä käyttöön ja yhtenäistämään hoitajien työskentelymalleja. Tavoitteena on perhepäivähoidon säilyttäminen päivähoitomuotona myös tulevaisuudessa.</p> <p>Kehittämistyön teoriaosuudessa tarkastellaan yksityistä perhepäivähoitoa päivähoidon palvelumuotona sekä savonlinnalaisia yksityisiä perhepäivähoitajia yksityisyrittäjinä, kotiaiteina ja palvelun tuottajina. Yhteiskunnassa tapahtuvien muutosten johdosta hoitajien työn vaatimukset muuttuvat ja hoitajille on epäselvää, kuinka he osaavat vastata muutoksiin ja säilyttää perhepäivähoidon.</p> <p>Kehittämistyö toteutettiin laadullisia tutkimusmenetelmiä käyttäen. Kehittämiskohteet löydettiin teema-haastattelun avulla, jonka jälkeen tärkeimpien haastattelussa esiin tulleiden teemojen avulla suunniteltiin tulevaisuuden työpajoja. Kehittämistyön aikana ehdittiin toteuttaa vain kaksi työpajaa, mutta luodun toimintamallin avulla pajatöytäskentelyn uskotaan jatkuvan myös tulevaisuudessa. Lopuksi toteutettiin perhepäivähoitajien osaamiskartoitus, jonka avulla löydettiin seuraavat kehittämiskohteet.</p> <p>Tulosten pohjalta voidaan todeta savonlinnalaisen yksityisten perhepäivähoitajien suhtautuvan muutokseen myönteisesti ja haluavan kehittää työtään edelleen. Mieluisin tapa oppia näyttää olevan ryhmässä toimiminen käytännön esimerkkejä kokeillen ja soveltaen. Kouluttajan toivotaan useimmiten olevan oma kollega.</p> <p>Kehittämistyöhön palataan vuonna 2010, jolloin vuotta 2009 arvioidaan joko vapaamuotoisilla kirjoitelmilla tai kartoittamalla osaamista osaamiskartoituksen avulla.</p>		
Asiasanat (avainsanat) perhepäivähoitaja, varhaiskasvatus, kehittäminen, yrittäjäyys		
Sivumäärä 71 s+ 6 liitettä	Kieli suomi	URN URN:NBN:fi:mamk-opinn2009A9874
Huomautus (huomautukset liitteistä)		
Ohjaavan opettajan nimi Leena Kokkonen	Opinnäytetyön toimeksiantaja	

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		<p>Date of the bachelor's thesis</p> <p>25.11.2009</p>	
<p>Author(s)</p> <p>Hanna-Leena Lipsanen</p>		<p>Degree programme and option</p> <p>Social Services, Bachelor of Social Services</p>	
<p>Name of the bachelor's thesis</p> <p>“Handmade design work made to measure” – the challenges of changes in the private family home care in Savonlinna</p>			
<p>Abstract</p> <p>The aim in family home care is to provide the child with necessary care, upbringing, education and special support in a home-like environment but also high quality. Society has changed and the parents have become very demanding. The purpose of this diploma work was to describe what has changed in family home care, what do those changes mean to private childminders and how should they manage the changes. The problem in private family home care is how will childminders identify what to change in their work. It's also necessary to think what new tools they need to improve their work to preserve family home care as an alternative in the day care system.</p> <p>The material was collected by a taped interview of eight private childminder in the group in the Savonlinna area. The interview was covered many different themes. The private childminders discussed the themes of family home care and new working methods. Based on these conversations workshops for the future were organized. Only two took place because of lack of time.</p> <p>The findings showed that at first family childminders were afraid of changes. Some of them didn't want to change anything in their work. In the beginning of the first workshop some childminders just ignored everything. In the end they noticed that knowledge of early childhood education is important and that there are some nice ways of learning things together and they don't need to do everything alone but together in workshops and groups.</p> <p>The results showed that new things can be frightening and that is why the participants resisted them initially. In the end it seemed that they liked studying in workshops together with colleagues. They preferred to have a colleague as a teacher rather than an outsider. In the end of this diploma work the childminders who participated were more positive than in the beginning and they were going to update their knowledge regularly in the future.</p> <p>I would recommend that since private childminders are not regulated very well but they are supervised by the family day care counsellor, who is a municipal officer and childminders have to organize their education themselves and improve their skills and knowledge all the time, another survey will carry out in 2010. It would show how much the childminders really have used their new knowledge, tools and new work methods. It would also reflect the future of the family home care – is it going to grow or disappear.</p>			
<p>Subject headings, (keywords)</p> <p>child minder, early childhood education, development, entrepreneurship</p>			
<p>Pages</p> <p>71 p. + app.6 p.</p>	<p>Language</p> <p>Finnish</p>	<p>URN</p> <p>URN:NBN:fi:mamk-opinn2009A9874</p>	
<p>Remarks, notes on appendices</p>			
<p>Tutor</p> <p>Leena Kokkonen</p>		<p>Bachelor's thesis assigned by</p>	

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	1
2 YKSITYINEN PERHEPÄIVÄHOITO	3
2.1 Kotiäitien merkitys perhepäivähoidon synnyssä	4
2.2 Yksityinen perhepäivähoitaja	7
2.2.1 Toimintaa ohjaavat lait ja asetukset.....	7
2.2.2 Ilmoitusvelvollisuus ja rikosrekisteriote.....	8
2.2.3 Yksityisen perhepäivähoidon tuet.....	9
2.3 Yksityisyrittäjyys.....	10
2.3.1 Työeläketurva	10
2.3.2 Verotus.....	11
2.3.3 Yhteisöllisyys – Savonlinnan yksityiset päivähoitajat ry.....	13
3 PERHEPÄIVÄHOIDON PALVELUKONSEPTIN MUUTOS	14
3.1 Kasvatusvuorovaikutus ja kasvatuskumppanuus	17
3.2 Uusien työtapojen kehittäminen.....	19
3.2.1 Varhaiskasvatussuunnitelmat	19
3.2.2 Sähköinen viestintä.....	22
3.2.3 Turvallisuussuunnitelma.....	23
3.3 Varhaiskasvatuksen arvot.....	24
3.4 Yhteistyön, yhteisöllisyyden ja ohjauksen tärkeys	25
4 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TARKOITUS	25
4.1 Yksityisten perhepäivähoitajien työn kehittäminen	26
4.1.1 Kehittämistehtävän tutkimusongelmat	27
4.1.2 Aineiston keräys	27
4.1.3 Aineiston analyysi.....	28
4.1.4 Luotettavuus ja eettisyys.....	29
4.1.5 Ryhmähaastattelun tulokset	31
5 TYÖPAJATYÖSKENTELY	34
5.1 Työpajatyöskentely kehittämistyön välineenä.....	34
5.2 Varhaiskasvatussuunnitelman työpaja	35

5.2.1 Työpajan toteutus.....	35
5.2.2 Työpajan arviointi.....	38
5.2.3 Infoilta.....	39
5.3 Turvallisuustyöpaja	40
5.3.1 Turvallisuustyöpajan tavoite ja toteutus	41
5.3.2 Turvallisuustyöpajan arviointi	42
4.3.3 Turvallisuustyöpajan tuotokset.....	43
5.4 Työterveyshuolto.....	44
5.5 Yhteistyön, yhteisöllisyyden ja ohjauksen tärkeys	45
6 OSAAMISKARTOITUS	46
6.1 Osaamiskartoituksen toteutus.....	47
6.1.2 Osaamiskartoituksen analysointi ja tulokset.....	47
6.1.3 Oman työn suunnittelu.....	47
6.1.4 Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot.....	49
6.1.5 Varhaiskasvatus	50
6.1.6 Osaamiskartoituksen täydentävä osio	52
7 KEHITTÄMISTYÖN MUUT TUOTOKSET	53
8 KEHITTÄMISTYÖN ARVOINTI	55
9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	58
LÄHTEET	66
 LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö kuvailee Savonlinnan yksityisten perhepäivähoitajien näkökulmasta heidän keinojaan pysyä mukana perhepäivähoidon palvelukonseptin muutoksessa. Aiemmin toteutetuissa tutkimuksissa on yleensä ollut asiakkaan näkökulma, mutta tässä työssä pyritään osoittamaan kehittämiskohteena olevien yksityisten perhepäivähoitajien osuus osana laajempaa ilmiötä. Perhepäivähoidon aseman säilyttäminen ja kehittäminen ovat keskeisessä asemassa. Työn tavoitteena on kehittää asiakaslähtöisen perhepäivähoidon palvelurakennetta yhtenäistämällä hoitajien työtapoja ja lisäämällä ammatillisuutta ja suunnitelmallisuutta, sillä hoitajien ollessa tyytyväisiä työhönsä he pysyvät alalla pidempään ja uusia hoitajia saadaan rekrytoitua mukaan.

Julkinen sektori on muutostilassa, jonka lopputulosta kukaan ei vielä tiedä. Kunta- ja palvelurakennemuutoksen tarkoituksena on kasvattaa kuntakokoa tai ainakin lisätä seutukunnallista yhteistyötä palveluiden järjestämisessä. Vaihtoehtona kunnan tuottamille palveluille on siirtyminen tilaaja-tuottajamalliin sekä palvelujen tuottajien kilpailuttaminen. Kunnat tulevat jatkossakin tuottamaan itse osan tarvitsemistaan palveluista, mutta monilla aloilla palvelut tullaan ostamaan joko kunnallisilta tai yksityisiltä toimijoilta ja tuottajilta.

Viime vuosina myös perhepäivähoidossa on tapahtunut nopeita muutoksia ja päivähoidon palveluluonteesta johtuen sen on oltava jatkuvassa muutosvalmiudessa. Teknologian nopea kehitys, kansainvälistyminen, muutokset työmarkkinoilla, työn tuloksellisuuden ja tehokkuuden vaatimukset sekä kuluttajien ja asiakkaiden tarpeiden muutokset ovat asioita, jotka 2000 -luvulla ovat vaikuttaneet perhepäivähoitoon. Toimintatapoja on muutettava ja luotava uusia palveluja entistä nopeammin, sillä paine palvelujärjestelmän kokonaisvaltaiseen kehittämiseen on selkeästi kasvanut. Henkilöstön osaaminen on vahvuus, jolle tulevaisuutta tulee rakentaa. (Mäkitalo ym. 2006, 106.)

Yksityinen perhepäivähoito on kunnan valvomaa päivähoitoa, jossa ohjaus on vähäistä tai puuttuu lähes täydellisesti. Julkisen sektorin siirtyminen tilaaja-tuottajamalliin tarkoittaa tarvetta kehittää omaa toimintaa. Kehittäminen on vaikeaa ohjauksen puuttuessa. Yksityisen perhepäivähoitajan on päivähoidon palvelun tuottajana määriteltävä oman toimintansa sisältö ja vastattava tuotetun palvelun laadusta. Hoitajan tulee myös

huolehtia, että palvelun tuottamiseen varataan tarpeelliset resurssit. Perhepäivähoitajille tulisi taata mahdollisuus työyhteisöön ja pedagogiseen vuoropuheluun työyhteisönsä kanssa. (Parrila 2008a, 14 - 15.)

Jo vuonna 1995 Bostonissa oli perhepäivähoidon projekti, jonka tarkoituksena oli nostaa perhepäivähoito uuteen arvostukseen. Päämääränä oli luoda laatuvaatimus perhepäivähoidolle, auttaa vanhempia ja päättäjiä huomaamaan laadukas perhepäivähoito, tukea hoitajia itse arviointiin ja ammatilliseen kehittämiseen, motivoimaan hoitajia kouluttautumaan ja toimimaan osavaltion kulmakivenä ammatillisissa kehittämisjärjestelmissä. Laatuvaatimuksia pidettiin hoitajille tärkeinä ammatillisuuden takia. (Burns Bellamy 2003, 217 - 218.)

Aineisto kehittämistyölle saatiin ryhmähaastattelun avulla, jossa valittujen teemojen perusteella hoitajien ammatillisiin haasteisiin näytti kuuluvan varhaiskasvatussuunnitelmien ja turvallisuussuunnitelmien laatiminen, kasvatuskumppanuuden toteuttaminen, havainnoinnin, dokumentoinnin ja arvioinnin suorittaminen, sähköisen viestinnän hyödyntäminen ja täydennyskoulutuksesta huolehtiminen. Työn arvostusta yritetään nostaa kehittämällä ammatillisuutta ja toiminnan suunnitelmallisuutta sekä vähentämällä kotiäiti-ajattelumallia. Savonlinnassa yksityisellä puolella ammatillisuuden toteuttaminen jää hoitajien omalle vastuulle, kun he eivät ole haastattelujen mukaan päässeet osallistumaan kunnallisiin koulutuksiin.

Tämän kehittämistyön oletetaan hyödyntävän ennen kaikkea Savonlinnan seudun yksityisiä perhepäivähoitajia, sitä kautta perheitä ja Savonlinnan kaupunkia päivähoitoa tarjoavana yksikkönä. Tulosten perusteella etsitään uusia kehittämiskohteita hoitajien ammatillisen kasvatustietoisuuden ja toiminnan kehittymiseksi ja monipuolistumiseksi. Tutkimuksen oletetaan antavan hoitajille myös keinoja pedagogisen ohjauksen järjestämiseksi tulevaisuudessa.

2 YKSITYINEN PERHEPÄIVÄHOITO

Perhepäivähoito on hoitajan kotona tapahtuvaa lasten hoitoa (Parrila 2002, 28). Se on ollut Suomessa pitkään epävirallisena ja valvomattomana hoitomuotona. Naisten työssäkäynnin voimakas lisääntyminen ja yhteiskunnan tarjoamien päivähoitopalvelujen hidas kasvu 1960-luvulla aiheuttivat sen, että yksityinen perhepäivähoito kasvoi mittasuhteiltaan hyvin laajaksi. Puhuttiin villistä perhepäivähoidosta, johon yhteiskunnan valvonta ei ulottunut. (Parrila 2005, 25.)

Yksityisessä perhepäivähoidossa hoitajalla saa olla hoidossaan neljä alle kouluikäistä kokopäivähoitoa tarvitsevaa lasta hoitajan omat alle kouluikäiset lapset mukaan lukien sekä yksi osapäivähoitoa tarvitseva esiopetusikäinen tai koulunkäynnin aloittanut lapsi. Perhepäivähoidon kehittämisen jaosto ehdottaa muutosta päivähoitolakiin siten, että viides lapsi voisi olla muukin kuin esikoulu- ja kouluikäinen. Jos perhepäivähoitajalla on jo kaksi samanaikaisesti hoidossa olevaa alle kolmevuotiasta, viidennen, osapäivähoitoisen lapsen tulee olla vähintään kolmevuotias. (Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta 2008, 86.)

Hoitopaikoista pidetään kirjaa päivähoitotoimistossa ja yksityisten perhepäivähoitajien yhdistyksessä. Yhdistyksen puheenjohtaja jakaa vapaana olevat hoitopaikat kysyville vanhemmille. Vanhemmat ottavat yhteyttä hoitajaan ja hoitaja jatkaa siitä eteenpäin itsenäisesti hoitosuhteen aloittamista esimerkiksi tutustumiskäynneillä, neuvomalla tukiasioiden hakemisessa ja papereiden täyttämisessä. Jokainen hoitaja voi määritellä itse hoitomaksunsa, mutta useimmat hoitajat noudattavat yhdistyksen hoitomaksusuositusta. (Savonlinnan yksityiset päivähoitajat ry:n puheenjohtajan haastattelu 15.1.2009.)

Savonlinnassa toimii yksityisten perhepäivähoitajien lisäksi yksityinen ryhmäperhepäiväkoti ja yksityinen leikkikoulu.

2.1 Kotiäitien merkitys perhepäivähoidon synnyssä

Lasten kasvattaminen kotiympyröissä arkisen elämisen ohella on ollut kautta aikojen naisten työtä, vaikka perhepäivähoitajan työ ammattina on nuori. Kotiansiotyönä se on ei-tyypillinen, ei-moderni ansiotyö, joka samalla vahvistaa äitien asemaa lastensa hoitajina tukemalla äitien kotiin jäämistä (Tikka 2007, 22).

Kotiäiti voi olla äiti, joka on kotona tai aikoo olla vanhempainrahakauden loppumisen jälkeen kotona hoitamassa ainakin yhtä perheen lasta. Kotiäiti voi kuitenkin käydä töissä iltaisin tai viikonloppuisin tai hoitaa muiden lapsia omassa kodissaan. Kotiäitiyden valintaan on katsottu vaikuttavan kotihoidon tuki, työllisyystilanne ja kotiäitien arvot. Lapsen etu, kotona olemisen kiireettömyys, omien lasten kasvattaminen itse ja työelämän rankkuus ovat tutkimuksen mukaan useimmiten syynä kotiäitiyteen. (Perttula 2006, 1.)

Äitiä pidetään 2000 -luvun suomalaisessa yhteiskunnassa yhä lapsen merkittävimpänä hoitajana ja kasvattajana. Äitiys voidaan nähdä myös riskinä, jota työnantajat pyrkivät välttämään. Sundellin (2009) mukaan tämä näkyy monen naisen kohdalla määräaikaissina työsuhteina – myös heidän, jotka eivät ole äitejä. Äitiyttä tutkittaessa on tullut esille, että naisen on tärkeää saada halutessaan toteuttaa itseään ja saada tyydytystä muustakin elämän osa-alueesta kuin äitiydestä. Arjessa voi tehdä valintoja ja käytännön ratkaisuja, jotka parhaiten palvelevat koko perheen hyvinvointia. Jaettu vanhemmuus edistää perheen toimintaa molempien vanhempien kantaessa yhteisen vastuun perheestä. Perheitä rasittavat epäsäännölliset työajat, pätkätyöt, lomautukset ja monenlaiset arkiset huolet. Yhteiskunnan tuki perheille on tärkeää, mutta myös valinnanmahdollisuus yhdistää perhe-elämä ja ansiotyö. (Sundell 2009, 1-4.)

Perhepäivähoito on saanut alkunsa kotiäideistä. Kotiäitinä työskennellessä voi toteuttaa päivähoidon tasoista hoitoa, huolenpitoa ja kasvatusta, mutta muutamat keskeiset seikat erottavat kotiäidin työn perhepäivähoitajan tehtävistä. Näitä ovat muun muassa erilaisten perheiden elämäntapojen kohtaaminen, eri-ikäisten ja eri perheistä tulevien lasten kohtaaminen, perhepäivähoitajan työhön kuuluvat yhteistyötehtävät ja muut ammatilliset velvoitteet. On tärkeää oppia ymmärtämään ja arvostamaan erilaisia per-

heitä ja näkemään yhteiskunnan muutosten vaikutus arkielämään. (Heinämäki 2002, 56.)

Mikkolan (2002) mukaan kotiäideille kotiin jääminen on ollut oma valinta. Äidit tuntevat suurta vastuuta lapsistaan ja jopa syyllisyyttä siitä, että joutuvat jossain vaiheessa viemään lapsensa päivähoidon. Kotiäidit haluavat itse kasvattaa lapsensa ja antaa heille parasta mahdollista hoitoa. Heille kyse on arvovalinnasta, koska kaikkea ei voi mitata rahassa. Äidit perustelevat kotihoitoa viittaamalla kiireettömyyteen, lapsen omaan rytmiin, turvallisuuteen ja sairastumiskierteen välttelyyn.

Kotiin jäämistä perustellaan usein siten, että äidin hoitaessa omat lapsensa on kyseessä lapsen etu (Mikkola 2002, 1). Äidit saavat voimaa lapsistaan ja siitä, että he kokevat tekevänsä oikein ja arvokasta työtä kotona. Äitiys on kasvatuksellisia syitä useimmiten syynä perhepäivähoitotyöhön valikoituessa (Tikka 2007, 17). Äidit saavat voimaa harrastuksista, liikunnasta, toisten äitien tapaamisista ja ajatuksesta, että aina on mahdollisuus tehdä elämässään uusia ratkaisuja ja muutoksia. Esikoulua ennen kouluunmeno he pitävät tärkeänä, muuten kerhot ja lasten harrastukset riittävät tekemään lapsista sosiaalisia, rehellisiä ja terveen itsetunnon omaavia lapsia. Puolison tuki on erittäin tärkeä. (Mikkola 2002, 2.)

Karhun (2003) mukaan yhteiskunta ei arvosta kotiäitiyttä eikä lasten kotihoitoa. Tuet ovat riittämättömiä siihen, että yhteiskunnan tukien avulla kotihoito saataisiin todelliseksi vaihtoehdoksi muiden hoitomuotojen rinnalle. Yhteiskunta tukee lapsiperheitä tulonsiirtein ja palveluilla, joita ovat lapsilisät, vanhempainrahat, kotihoidontuki ja asumistuki. (Tikka 2007, 14.) Tärkein yhteiskunnan tarjoama palvelu lapsiperheille on päivähoidon tuki. Tukien ostovoima on vähentynyt ja useat lapsiperheet elävät köyhyysrajalta ja suoranaudessa köyhyydessä. Palvelujen tasosta myös tingitään lakkauttamalla ja yhdistelemällä päiväkotia sekä ryhmäkokoja kasvattamalla. Näin ollen lapsi altistuu entistä enemmän melulle ja häiriölle. Aikuiskontaktit ja huolenpito jäävät vielä vähemmälle. (Karhu 2003, 75–80.)

On hyvin tärkeää, että lapsille ja lapsiperheille tarkoitettujen palvelujen laatuun ja riittävyyteen kiinnitetään huomiota, mutta vähintään yhtä tärkeää lapsen kannalta on yhdessäolo vanhempien kanssa. Kotoa työelämään pienten lasten vanhempia ajaa usein

perheen niukka talous. Hyvän, luotettavan ja turvallisen hoitopaikan merkitys on tärkeä, kun perhe miettii vanhempien siirtymistä kotoa ansiotyöhön. Vanhempien työssäkäynnin edellytyksenä on hyvä hoitopaikka lapselle ja sen tähden päivähoidon kehittäminen on ensiarvoisen tärkeää. (Karhu 2003, 75-80.)

Mikkolan (2002) tutkimuksessa todettiin, ettei kotiäitiyttä koeta työksi eikä pitkää kotonaoloa arvosteta työnhakutilanteessa. Kotityöstä ei myöskään kerry eläkettä eikä kotiäiti ole oikeutettu sairauspäivärahaan. Huono taloudellinen tilanne pakottaa äidit menemään aikaisemmin töihin kuin he haluaisivat, mutta jotkut äidit keksivät vaihtoehtoisia tapoja voidakseen hoitaa omat lapsensa kotona. (Mikkola 2002, 2.)

Päivähoitosektorin supistukset kohdistuivat erityisesti perhepäivähoitoon 1990 -luvun laman aikana (Alasuutari 2003, 23). Vanhempien jäädessä työttömiksi lapset eivät tarvinneet hoitopaikkaa eikä kunta perhepäivähoitajia, vaan heitä pidettiin lomautettuina tai ohjattuina muihin toimintoihin. Työvoimatarpeen jälleen kasvaessa lisääntyivät myös perhepäivähoidon hoitopaikat, mutta ne eivät koskaan palanneet lamaa edeltäneelle tasolle. (Tikka 2007, 18.) Hoitajien määrä romahti eikä uusia ole sen jälkeen saatu tilalle. Tämä herätti päättäjät huomaamaan, että perhepäivähoito katoaa, jos asialle ei tehdä mitään. Alulle laitettiin monta hanketta, muun muassa Pelastakaa perhepäivähoito-hanke 2004 - 2005 ja KePe – kehittyvä perhepäivähoito - hanke. (Parrila 2006, 13.)

Monella perhepäivähoitajaksi ryhtyneellä on takanaan samanlaisia pohdintoja kuin edellä mainittiin. Varsinkin kasvatusalan ammattilaiset hyödyntävät koulutustaan ja osaamistaan ryhtymällä perhepäivähoitajaksi. Tekemällä työtä kotona he saavat hoitaa omat lapsensa kotona, mutta samalla kerryttävät eläkettä itselleen ja tuovat toimeentuloa kotiin. Perhepäivähoitajan on kuitenkin tunnistettava omat arvonsa ja asenteensa työhön ryhtyessään. Heinämäen (2002) mukaan ei voi ajatella, että itse lapsensa kotona hoitava äiti on ainoa hyvä äiti ja lapsensa hoitoon tuova äiti on huono äiti. (Heinämäki 2002, 57.)

On huomioitava myös oman perheen tarpeet ja kehitysvaiheet. Alussa omat lapset ovat olleet osana hoitoryhmää ja tuoneet mukanaan omat ongelmansa ja haasteensa, mutta lasten kasvaessa isoiksi tilanne muuttuu. He eivät ehkä jaksakaan pienten lasten metelöinti-

tiä ja lelujen sekamelskaa. Oma perhe ja sitä kautta hoitaja saattaa väsyä elämäntilanteeseen. (Parrila 2005, 136.)

2.2 Yksityinen perhepäivähoitaja

Savonlinnan yksityiset päivähoitajat ry:n puheenjohtaja kertoo haastattelussaan, ettei yksityisiltä perhepäivähoitajalta vaadita ammattitutkintoa, mutta Savonlinnassa yhdistys kannustaa hoitajia kouluttautumaan. Kaupunki tukee kouluttautumista siten, että yksityiset hoitajat saavat harjoittelupaikat kaupungin laitoksista ja pystyvät näin järjestämään näyttönsä ja työssä oppimisen. Toimiakseen järjestely vaatii joustoa myös muilta hoitajilta varahoidon järjestämiseksi. Yksityisten perhepäivähoitajien yhdistyksen puheenjohtaja on mukana kehitys- ja arviointikeskusteluissa yhdessä kunnallisen perhepäivähoidonohjaajan kanssa. (Savonlinnan yksityiset päivähoitajat ry:n puheenjohtajan haastattelu 15.1.2009.)

Yksityisen perhepäivähoidon haastaa kehittämiseen paitsi asiakkaiden lisääntyneet vaatimukset palvelun laadun suhteen myös varhaiskasvatusta ohjaavat valtakunnalliset asiakirjat kuten Päivähoitolaki vuodelta 1973, Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset 2002 sekä Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet vuosilta 2003 ja 2006 (Parrila 2005, 24).

2.2.1 Toimintaa ohjaavat lait ja asetukset

Vanhempien tyytymättömyydestä niin sanottua villiä perhepäivähoitoa kohtaan lähti tarve muuttaa toimintaa. Alussa Lastensuojelulaki vuodelta 1936 oli ainoa toimintaa kontrolloiva laki. Kontrollin riittämättömyys todettiin edelleen vuoden 1966 lastensuojelukomiteassa, jonka ehdotuksesta vuonna 1968 tehtiin muutos lastensuojelulakiin. Kehittämistyötä aktivoi 1960 – luvulta lähtien myös yhteiskunnallinen suunta kohti hyvinvointivaltiota. Tällöin julkishallinnolta alettiin vaatia yhä suurempaa roolia lasten päivähoidon järjestämisessä. Yksityinen perhepäivähoito haluttiin julkishallinnon piiriin. (Parrila 2005, 24.)

Päivähoitoa keskeisesti säätelevät Laki ja asetus lasten päivähoidosta, Laki ja asetus pienten lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta, Asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuudesta sekä Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista. Perusopetuslailla säädellään koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa sekä esiopetusta. Päivähoitolakiin on tehty kaksi muutosta vuoden 2006 alusta ja sitä ollaan parhaillaan muuttamassa (Jaakkola 2009, 10-12). Muutosten avulla pyritään parantamaan erityislastentarhanopettajan palvelujen saatavuutta vahvistamalla erityistä tukea tarvitsevien lasten asemaa. Erityislastentarhanopettajien määrään ja varhaiserityiskasvatuksen toteutumiseen tulee vaikuttamaan päivähoitolain uudistukseen sisältyvä kunnan velvoite huolehtia siitä, että kunnalla on käytettävissä päivähoidossa esiintyvää tarvetta vastaava määrä erityislastentarhanopettajan palveluja. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007.)

Vuoden 1973 päivähoitolailla on tärkeä merkitys päivähoitojärjestelmän kehityksessä. Siinä perhepäivähoito rinnastettiin tasavertaiseksi julkisen päivähoidon muodoksi päiväkodin kanssa ja päivähoito määriteltiin kaikille yhteiseksi sosiaalipalveluksi. Lapsille annettiin 1990-luvulla subjektiivinen oikeus päivähoitoon. Näin päivähoidon kytkentä työelämään irtisanottiin (Alasuutari 2003, 68-69).

Laki lasten päivähoidosta (36/1973, 28 §) määrittelee yksityisen perhepäivähoitajan seuraavasti:

yksityinen henkilö tai yhteisö, joka korvausta vastaan harjoittaa lasten päivähoitotoimintaa, on velvollinen kahden viikon kuluessa toiminnan aloittamisesta tekemään ilmoituksen päivähoidosta vastaavalle sosiaalihuoltolain 6 §:n momentin tarkoittamalle toimielimelle.

2.2.2 Ilmoitusvelvollisuus ja rikosrekisteriote

Ilmoitus yksityisen perhepäivähoidon aloittamisesta tehdään kaupungin päivähoitotoimistoon perhepäivähoidon ohjaajalle (Laki lasten päivähoidosta 73/28 §).

Yksityinen perhepäivähoito perustuu lapsen huoltajan ja perhepäivähoitajan väliseen sopimukseen (Ojala 1993, 183). Hoitaja on velvollinen toimittamaan kunnalla nähtäväksi rikosrekisteriotteen. Vuoden 2003 alusta voimaan tuli laki lasten kanssa työ-

kentelevien rikostaustan selvittämisestä. Lain voimaantultua rikosrekisteristä voidaan antaa laissa tarkoitettu erityinen rikosrekisteriote, joka annetaan vain henkilölle itselleen eikä henkilö voi valtuuttaa esimerkiksi työnantajaa tilaamaan otetta. Ote on tarkoitettu ainoastaan esitettäväksi työnantajan tai lupaviranomaisen nähtäväksi. Työnantaja tai viranomainen ei saa kerätä tai tallentaa rikostaustaotteesta ilmeneviä tietoja. Hän voi ainoastaan tehdä asiakirjoihin merkinnän siitä, että ote on esitetty ja kirjata muistiin otteen tunnistetiedot. Ote ei saa olla kuutta kuukautta vanhempi eikä sitä anneta alle kolme kuukautta kestäväää työ- tai virkasuhdetta varten. (Oikeusrekisterikeskus, rikosrekisteriote.)

2.2.3 Yksityisen perhepäivähoidon tuet

Yksityinen perhepäivähoito on lähtökohtaisesti asiakkaan valitsema palvelumuoto, jonka laadun valvonnassa asiakkaan vastuu korostuu. Vanhempien valitessa lapselleen yksityisen päivähoidon, he saavat hoitomaksuun tukea kansaneläkelaitokselta (Kela) ja kaupungilta. Kela maksaa kunnan rahoittamaa hoitorahaa perheille, jotka eivät saa kotihoidon tukea ja joiden lapset eivät ole kunnallisessa päivähoidossa. Lasten yksityisen hoidon tuki on suoraan yksityiselle hoidon tuottajalle maksettava lapsikohtainen taloudellinen tuki. Hoidon tuottajan tulee korvausta vastaan harjoittaa lasten päivähoidotoimintaa. Oikeus tukeen koskee perheen jokaista lasta vanhempainrahakauden päättymisestä siihen saakka, kunnes lapsi siirtyy oppivelvollisena kouluun. Tukea haetaan kansaneläkelaitoksen paikallistoimistosta ja sen myöntämisen edellytyksenä on, että lapsen kotikunta hyväksyy hoidon tuottajan. Lasten yksityisen hoidon tukeen kuuluu hoitoraha sekä perheen tulojen perusteella hoitolisä. Molemmat maksetaan erikseen jokaisesta tukeen oikeuttavasta lapsesta. (Kansaneläkelaitos, yksityisen hoidon tuet 2009.)

Savonlinnan kaupunki tukee yksityistä päivähoitoa kuntalisällä. Kuntalisää voi hakea, jos molemmat vanhemmat ovat ansiotyössä tai opiskelemassa eivätkä lapset ole kunnallisessa hoidossa. Perustelujen mukaan kuntalisää voidaan tapauskohtaisesti myöntää myös lapsen kotona tapahtuvaan yksityiseen hoitoon. Lisäksi perheellä tulee olla kansaneläkelaitoksen päätös yksityisen hoidon hoitorahasta ja mahdollisesta hoitolisästä sekä sopimus yksityisestä hoidosta palvelun tuottajan kanssa. Kuntalisä myön-

netään aina vain vuodeksi kerrallaan ja se on sidottu vanhempien tuloihin. (Savonlinnan kaupunki, sivistystoimi 2009.)

Palvelurahan käytöstä on saatu hyviä kokemuksia esimerkiksi Jyväskylässä. Palveluraha on kehitetty yksityisen päivähoidon tukien hakemisen helpottamiseksi ja yksityisen päivähoidon paremmaksi tukemiseksi. Idea Jyväskylään oli lainattu Joensuusta ja Kajaanista ja Jyväskylä muokkasi siitä sopivan mallin itselleen. Palvelurahan avulla yksityisen päivähoidon tukimuotoja uudistettiin ja tuen tasoa korotettiin. Tällä tavalla perheille annetaan lisää valinnan mahdollisuuksia, kaupunki vastaa palvelutarpeen kasvuun ja vähentää kunnallisten päiväkotien investointitarpeita sekä ennen kaikkea, yksinkertaistaa tuen hakemista. (Saari ym. 2009, 22–23.)

2.3 Yksityisyrittäjyys

Yrittäjäkulttuuriin liittyy työn kokeminen tärkeämmäksi kuin muut asiat. Sitoutuminen muihin kuin yritystoimintaan liittyviin tavoitteisiin on heikkoa, mikä näkyy sosiaalisten suhteiden ja oman kouluttautumisen laiminlyömisinä myös Savonlinnan yksityisillä perhepäivähoitajilla. Yrittäjän lomaillessa hänellä ei ole tuloja ja se näkyy perhepäivähoitajien lomapäivien vähyydessä. Lisäksi hoitajien on vaikea järjestää lapsille varahoitoa lomansa aikana. (Savonlinnan yksityiset perhepäivähoitajat ry:n puheenjohtaja 2009.) Tyypillistä on myös omin voimin selviytyminen; muiden yrittäjien puoleen ei helposti käännytä jaksamista vaarantavissa tilanteissa. (Kaarlela ym. 2001, 111.)

2.3.1 Työeläketurva

Yksityinen perhepäivähoitaja järjestää työeläketurvansa yrittäjän eläkelain (YEL) mukaan. Yrittäjäeläke turvaa toimeentuloa silloin, kun yrittäjätoiminta päättyy sairauden tai työttömyyden takia tai kun yrittäjä jää eläkkeelle. Yrittäjäeläke lasketaan YEL -vakuutuksen työtulosta ja sen perusteella määräytyvät myös vakuutusmaksut. Työtulolla on merkitystä yrittäjän sosiaaliturvaan jo ennen eläkettä, sillä se vaikuttaa äitiys- ja sairauspäivärahaan sekä työttömyysturvaan. YEL -vakuutusta ei voi korvata vapaaehtoisilla eläkevakuutuksilla, sillä se on lakisääteinen. Vakuutuksen mukaan vakuutettava yrittäjä on yrityksessä työskentelevä liikkeen- tai ammatinharjoittaja, henkilöyhtiön vastuunalainen yhtiömies tai osakeyhtiön enemmistöosakas. (Ilmarinen, 4/ 2008.)

Työtulo vahvistetaan eläkkeen pohjaksi vakuutuksen alkaessa. Sen tulee vastata yrittäjän työpanosta ja vähintään sitä palkkaa, jota vastaavasta työstä maksettaisiin saman ammattitaidon omaavalle. Yrittäjä on työttömyysturvan piirissä YEL -työtulon ollessa vähintään 6560,93 euroa vuodessa, sillä vähimmäismäärä on edellytys Kelan työttömyysturvan peruspäivärahalle ja liittymiselle työttömyyskassaan. Työtulo on tärkeää pitää ajan tasalla ja sitä voi muuttaa työtulojen kasvaessa tai supistuessa. (Ilmarinen, 4/2008.)

YEL -vakuutus tehdään kuuden kuukauden kuluessa yritystoiminnan alkamisesta. Se koskee Suomessa asuvaa itsenäistä yrittäjää, joka täyttää yrittäjyyteen liittyvät ehdot. Yrittäjän on oltava iältään 18 – 67-vuotias. Vakuuttamisvelvollisuus alkaa täyttämiskuukautta seuraavan kuukauden alusta ja päättyy 68 vuoden täyttämiskuukauden lopussa. Yritystoiminnan on pitänyt jatkua yhtäjaksoisesti vähintään neljä kuukautta sen jälkeen, kun yrittäjä on täyttänyt 18 vuotta. Työtulon on oltava vähintään edellä mainittu 6 560, 93 euroa ja enintään 149 000 euroa vuodessa vuonna 2009. Yrittäjätoiminta ei saa kuulua muun eläkelain, esimerkiksi MYEL:n piiriin. Aloittava yrittäjä saa 25 prosentin alennuksen vakuutusmaksustaan 48 ensimmäiseltä kuukaudelta. Yrittäjä voi vähentää YEL -maksunsa kokonaisuudessaan verovähennyksinä verotuksessaan. (Ilmarinen, 4/ 2008.)

2.3.2 Verotus

YEL -vakuutuksen lisäksi yksityisen perhepäivähoitajan on muistettava huolehtia ennakoveroistaan. Hänen on hakeuduttava ennakkoperintärekisteriin ja esitettävä ennakkoperintärekisteriote vanhemmille takeena siitä, että vastaa itse veroistaan. Kopio ennakkoperintärekisteristä toimitetaan kansaneläkelaitokselle, jos hoitaja saa yksityisen hoidon tukea ja myös kunnalle, jos kunta maksaa kuntalisää suoraan hoitajalle. Rekisteriin merkitsemättömiltä hoitajilta vanhempien on perittävä työn tilaajina hoitomaksusta verokortin mukainen vero. Yrittäjä huolehtii itse veronmaksun, sosiaaliturvamaksun, eläkevakuutusmaksun ja perhepäivähoitajan vastuuvakuutuksen, mutta päivähoito on vapautettu arvonnäköisestä. Vastuuvakuutus ei ole pakollinen, mutta suositeltava. Vanhempia suositellaan ottamaan lapselleen myös tapaturmavakuutus,

sillä tapaturmatilanteissa ensisijainen korvauskäytäntö on lapsen oma tapaturmavakuutus. (Yksityinen perhepäivähoito, Lohja 2009)

Verohallitus antaa vuosittain ohjeet käytettäväksi verotusta varten. Yksityiskohtaisen selvityksen puuttuessa vähennetään yksityisen perhepäivähoitajan tulosta hoitomenoina tietty summa jokaisesta hoidettavana olevasta lapsesta. Summa kattaa hoitolapsesta aiheutuvat tulonhankkimismenot kuten asunnon käytöstä, sähköstä, vedestä, lämmöstä, askartelutarvikkeista ja lapsen hoitoon liittyvistä puheluista sekä ruuasta aiheutuneet menot. Erityisruokavaliota noudattavat saavat ylimääräistä vähennystä lääkärin todistusta tai muuta selvitystä vastaan. (Hoitopaikka.net 2009.)

Eduskunnalle tehdyssä toimenpideoitteessa 74/2008 vaaditaan verohallitusta nostamaan yksityisten perhepäivähoitajien kulukorvaus sille tasolle, että se kattaa hoitajalle hänen työnsä luonteesta aiheutuvat kulut täysimääräisesti. Verovähennyksessä pitäisi huomioida voimassa olevien säädösten mukaan esimerkiksi sängyt, syöttötuolit, ratat, leikkitilojen korjaus- ja investointikulut sisällä ja ulkona sekä hoitajan lapsille ottamat vastuu- ja ryhmähenkivakuutukset. Oikeuden piiriin vaaditaan kuuluviksi myös työvaatekulut sekä kunnallisilla että yksityisillä perhepäivähoitajilla sekä työterveyspalvelujen osto yksityisillä perhepäivähoitajilla. Aloituksen tehneet kansanedustajat Merja Kyllönen ja Timo Korhonen ehdottavat 16.12.2008 tekemässään toimenpideoitteessaan, että ”hallitus ryhtyy toimenpiteisiin turvatakseen perhepäivähoitajien työn edellytykset ja uusien työntekijöiden saamisen alalle niin kunnallisina kuin yksityisinäkin perhepäivähoitajina.”

Työttömyyskassaan kuuluminen on mahdollista, muttei pakollista. Yksityinen perhepäivähoitaja voi kuulua joko Ammatinharjoittajien ja Yrittäjien työttömyyskassaan tai Suomen Yrittäjien Työttömyyskassaan. Kuuluminen edellyttää eläkevakuutusten maksua yli 6560,93 euron tulojen mukaan. Korvausta saa, jos hoidossa ei ole yhtään lasta ja on ollut vähintään kaksi vuotta liiton jäsenenä. (Yksityinen perhepäivähoito, Lohja 2009.)

2.3.3 Yhteisöllisyys – Savonlinnan yksityiset päivähoitajat ry

Savonlinnan yksityisillä perhepäivähoitajilla on ollut vuodesta 1981 lähtien oma yhdistys, jonka jäsenenä hoitajalla on oikeus käyttää yhdistyksen hoitosopimuksia ja muuta materiaalia. Yhdistys toimii vapaaehtoisuuteen pohjautuen ja sen tarkoituksena on lasten päivähoidon alalla toimivien työntekijöiden yhteisten etujen valvominen sekä heidän hoidossaan olevien lasten hoidon kehittäminen. Yhdistyksen kotipaikka on Savonlinnan kaupunki ja alussa toimialueena oli vain Savonlinnan kaupunki, mutta nykyisin toiminnan piiriin kuuluu myös Kerimäki. Yhdistys on puoluepoliittisesti sitoutumaton. (Savonlinnan yksityiset päivähoitajat ry:n perustamispöytäkirja 1981.)

Yhdistys on perustamiskokouksessaan 4.3.1981 luonut säännöt, jotka ovat voimassa vielä tänä päivänäkin. Tarkoituksena on valvoa työmarkkinoilla jäsenten oikeudellisia, palkkauksellisia ja sosiaalisia etuja sekä kehittää heidän ammattitietoaan ja -taitoaan. Lisäksi pyritään kehittämään pienten lasten kasvatusta, syventämään tietoisuutta lasten kasvatuksen merkityksestä, järjestämään kokouksia ja illanviettoja, esitelmiä ja keskustelutilaisuuksia. Tarvittaessa yhdistys harjoittaa alaa koskevaa julkaisu- ja tiedotustoimintaa sekä järjestää myyjäisiä viranomaisen luvan saatuaan, rahankeräyksiä sekä ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja. Vuonna 1981 yhdistys on hankkinut toimintaansa varten tarpeellisia kiinteistöjä sekä harjoittanut kioski-, majoitus- ja ravitsemusliikettä, kutakin enintään yhdessä liikepaikassa. (Savonlinnan yksityiset päivähoitajat ry:n perustamispöytäkirja 1981.) Tällaista toimintaa ei kuitenkaan enää tänä päivänä yhdistyksessä harjoiteta. Varoja kerätään edelleen myyjäis- ja arpajaistoiminnalla retkien ja koulutuksen rahoittamiseksi (yhdistyksen nykyisen puheenjohtajan haastattelu 2009.)

Yhdistyksen jäseniksi hyväksytään perhepäivähoitajat, yksityiset päivähoitajat, päiväkotien hoitajat sekä ”asiaa muutoin läheisesti harrastavat henkilöt”. Nykyisin jäsenyys hoituu maksamalla jäsenmaksunsa, aikaisemmin johtokunta päätti jäsenyydestä. Jäseniä vuonna 2009 on noin 20. Johtokunta valvoo yhdistyksen toimintaa. Se on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja sekä kuusi jäsentä on paikalla. Käytännössä johtokunta ja hoitajat kokoontuvat kerran kuukaudessa. Vuonna 2009 yhdistykseen kuului 17 hoitajaa. (Yhdistyksen nykyisen puheenjohtajan haastattelu 2009.)

3 PERHEPÄIVÄHOIDON PALVELUKONSEPTIN MUUTOS

Perhepäivähoito tulee aina pysymään päivähoidon vaihtoehtona kodinomaisuutensa ja joustavuutensa ansiosta, mutta sitä tulee kehittää koko ajan paremmaksi ja vastaamaan paremmin ajan vaatimuksiin. Mäkitalon ja Parrilan mukaan palvelukonseptia ei voida luoda kehittämällä vanhaa, vaan vanha on kyseenalaistettava ja pikkuhiljaa hylättävä. (Mäkitalo ym. 2006, 106.)

Työyhteisöt ovat harvoin tietoisia omista toimintatavoistaan tai tuotantomalleistaan. Jokainen näkee oman osuutensa rajallisesti ja käsitys kokonaisuudesta jää epäselväksi. Toiminta on niin arkipäiväistä, että siitä on tullut itsestäänselvyys. Ongelmia syntyy sitten, kun toimintaympäristö ja asiakkaat muuttuvat ja se luo paineita työtapojen muuttamiseen. Toiminnalla oletetaan aina olevan kohde ja siitä johdettu tarkoitus. Toiminnan kohteelle luotua hyötyä kutsutaan käyttöarvoksi perhepäivähoidossa. Perhepäivähoito luo käyttöarvoa liittyen lapsista huolehtimiseen, kun vanhemmat ovat töissä ja laajemmalla eri aikoina vallitseviin kasvatuksellisiin ja pedagogisiin tavoitteisiin. Lapset ja heidän vanhempansa ovat perhepäivähoitotyön kohde. Hoitajat tavoittelevat toiminnallaan tulosta, joka tarkoittaa lasten hoitamista vanhempien työssäkäynnin aikana sekä lasten kehityksen ja oppimisen tukemista eri keinoin. (Mäkitalo 2005, 144.)

Perhepäivähoitotyön toiminnan kohde eli perheet ovat usein arvaamattomia ja vaikeasti ennustettavia. Sen takia hyödyn tuottaminen on myös haasteellista. Perhepäivähoidon menestyminen riippuu siitä, kuinka hyvin se pystyy vastaamaan tämän hetken tarpeisiin, joita lapsilla ja perheillä on. Yksityinen perhepäivähoito toimii markkinataloudessa, joten toiminnan kohteeseen ja tarkoitukseen liittyy käyttöarvon lisäksi myös vaihtoarvo. Perhepäivähoidon vaihtoarvo liittyy lasten hoitomaksuihin, hoitajien palkkoihin ja hoidosta aiheutuviin kustannuksiin. Toiminta on menestyksellistä, kun käyttöarvon tuottaminen asiakkaalle eli perheelle ja vaihtoarvon tuottaminen toimijoille eli hoitajille on tasapainossa. Vaarana tässä on se, että keskitytään tuottamaan entistä enemmän parempia palveluja kustannuksista välittämättä tai pyritään maksimoimaan toiminnasta saatava voitto laiminlyömällä asiakkaalle tulevaa hyötyä. Tasapaino järk-

kyä, jos asiakkaiden tarpeet muuttuvat tai jos asiakkaan taloudessa tapahtuu muutoksia. Tällöin täytyy luoda tapoja tuottaa uusia hyötyjä asiakkaille sekä taloudellisesti tehokkaampia tapoja tuottaa hyödyt. Perhepäivähoidossa esimerkiksi 1990-luvulla lama aiheutti muutoksia ohjauksessa ja tehokkuudessa. (Mäkitalo 2005, 147.)

Mäkitalon (2005) mukaan kaikessa toiminnassa on erotettavissa asiakkaalle tuotetun käyttöarvon ja tekijöille tuotetun vaihtoarvon turvaava ratkaisu. Pelkkä ratkaisu ei kuitenkaan tuota mitään, vaan tarvitaan tekijöitä ja välineitä.

Välineistöön kuuluu konkreettisia työvälineitä sekä työntekijöitä ohjaavia teorioita, malleja, toimintatapoja, joiden avulla saadaan tietoa kohteesta ja pystytään vaikuttamaan siihen. Perhepäivähoidossa tämä tarkoittaa sitä, että hoitajan koti ympäristöineen on työväline, jolla hoidetaan lapsia. Lisäksi erilaiset hoitamisen, ohjaamisen ja kasvatamisen mallit kuuluvat työvälineistöön. Mallien avulla tulkitaan lasten ja perheiden käyttäytymistä ja niiden mukaan toimitaan. Malli voi olla kuitenkin nykyisessä toimintaympäristössä ja nykyisten asiakkaiden kanssa vanhanaikainen ja tehoton eikä hoitaja edes tiedosta noudattavansa jotakin kauan sitten opittua toimintamallia. Näiden lisäksi perhepäivähoitokodissa olevilla leluilla, peleillä ja leikeillä on tärkeitä kasvatuksellisia ja pedagogisia merkityksiä, joista on hyvä olla tietoinen. (Mäkitalo 2005, 148.)

Perhepäivähoitajien jo käytössä oleva välineistö on oleellinen osa toimintatapaa ja tuotantomallia. Asiakaskohteen, hyötyjen tuottamisen idean, työntekijöiden, välineistön ja yhteisön kokonaisuudesta käytetään nimitystä toimintakonsepti, josta perhepäivähoidossa käytetään nimitystä palvelukonsepti. Inhimilliselle toiminnalle tyypillistä on se, että se tapahtuu yhteisön toimintana. Toimintatavan muutokseen liittyy useimmiten myös yhteisön muutos. (Mäkitalo 2005, 148.) Savonlinnan yksityisillä perhepäivähoitajilla yhteisön muodostaa päivähoitajien yhdistys.

Suurin muutos palvelukonseptissa on työn kohteen laajeneminen ja vaativuus sekä siirtyminen yksin kotona toimivasta perhepäivähoitajasta yhdessä toimimiseen (Mäkitalo & Parrila 2006, 11). Lasten perushoidosta vastuu on syventynyt ammattilaisen pitkäjänteiseksi vastuuksi lasten varhaiskasvatuksesta (Parrila ym.2008b, 9). Lisäksi on tarve kehittää suunnittelua ja välineistöä, jonka avulla varhaiskasvatussuunnitelmat

saataisiin toimimaan perhepäivähoidon arjessa ja arjen suunnittelussa (Mäkitalo ym. 2006, 11).

Haastavin muutos on monipuolistuva yhteistoiminta alueen ja kunnan muiden ammattilaisten kanssa. Hoitajan on hallittava työtapoja, yhteistyömuotoja ja välineitä, joilla vastataan vanhempien ja lasten tarpeiden erilaistumiseen ja vaikeutumiseen. Tämä edellyttää varhaiskasvatuksen välineiden kuten varhaiskasvatussuunnitelmien käyttöä, valmiuksia kasvatuskysymysten käsittelyyn sekä kunkin lapsen oppimisen ja kasvun tukemista. (Parrila ym. 2008b, 10.)

Hoitajat perehdytetään tiimityöskentelyyn ja tekemään aikaisempaa enemmän yhteistyötä eri tahojen kuten päiväkodin, neuvolan, seurakunnan ja koulun kanssa. Perushoidosta siirrytään varhaiskasvatukseen, johon kuuluvat tärkeänä osana suunnitelmallisuus, työn kehittäminen, uuden välineistön käyttöönottoaminen, täydennyskoulutus ja arviointi. (Mäkitalo ym. 2006, 11)

Aikaisemmin on totuttu siihen, että palvelun tuottajalla on henkilökohtaista taitoa ja kokemusta, jonka perustana on perinteen osaaminen ja jatkaminen. Tieto on yksilöllistä, kokemukseen perustuvaa hiljaista tietoa eikä kirjoitettuihin ohjeisiin tai sääntöihin perustuvaa tietoa. Tyypillistä on ollut se, että palvelun tuottaja tuottaa palvelun itse alusta loppuun asti. (Mäkitalo ym. 2006, 110.)

Muutosvaiheessa toisiinsa törmäävät aikaisempi hiljainen tieto ja uusi, työmenetelmiin perustuva tieto (Mäkitalo ym. 2006, 11). Muutokseen vastaaminen voi muodostua kehityshaluisten ja muutosta vastustavien työyhteisön jäsenten väliseksi taisteluksi (Tikka 2007, 175). Käytännön muutosvaiheessa kehittämistyö voidaan kokea pettymykseksi, kun uusi ei toimikaan niin hyvin kuin kuviteltiin. Kaikkea ei voi uudistaa kerralla, joten uudet käytännöt toimivat osittain yhtä aikaa vanhojen kanssa. (Mäkitalo 2005, 153.)

Vanhempien laatutietoisuus ja vaativuus palvelujen sisällön suhteen on kasvanut. Subjektiiivinen päivähoito-oikeus toi päivähoidosta jokaisen lapsen perusoikeuden. Perheiden lisäksi myös hallinnon tasolta tulevat ohjeistukset ja suositukset määrittävät

palvelukonseptia. Uudessa palvelukonseptissa ajatuksena on rakentaa asiakkaalle juuri hänen tarpeitaan vastaavaan palvelua. (Mäkitalo ym. 2006, 116.)

Ahosen (2008) mukaan palvelut tulisi tuottaa taloudellisesti ja asiakkaiden tarpeiden mukaisesti. Enää ei hoideta vain lasta, vaan perhepäivähoitaja on vanhempien kumppani lasten kasvattamisessa, puhutaan kasvatuskumppanuudesta.

3.1 Kasvatusvuorovaikutus ja kasvatuskumppanuus

Kasvatusta voidaan luonnehtia vuorovaikutuksena aikuisten ja lasten välillä ja erityisen kiinnostavaa on se, miten lapset toimivat toistensa kasvattajina. Erilaisine ominaisuuksineen ja taitoineen he kasvattavat toisiaan paitsi vertaistilanteissa myös keskinäisissä leikeissään. Kasvatusvuorovaikutusta esiintyy monella eri tasolla ja toimintatavalla. Se on kasvatuksen ammattilaisten keskeinen osaamisalue ja lähtökohtana on näkemys kasvatuksesta kulttuurisena ilmiönä. Sen seurauksena eri aikoina ja erilaisissa kulttuureissa kasvatusvuorovaikutus näyttäytyy erilaisena ja se ymmärretään eri tavoin. Vuorovaikutustilanteita tarkastellaan usein henkilökemian kohtaamisella tai kohtaamattomuudella tai työskentelyllä omalla persoonallisuudella, jolloin itse vuorovaikutustapahtuma jää huomioimatta. (Karila ym. 2006, 8.)

Kasvatusvuorovaikutusta on mahdollista tarkastella myös lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tämän edellytyksenä on, että lapset hyväksyvät kelvollisiksi toimijoiksi vuorovaikutuksessa. Sama pätee kasvatuskumppanuudessa, sillä monia vuosia vanhemmat ovat olleet kasvatuksen ammattilaisiin nähden alisteisessa, kuuntelijan asemassa. Kasvatusvuorovaikutuksen yksi keskeisin haaste onkin osallisuuden kulttuurin rakentaminen kasvatusinstituutioihin. (Karila ym. 2006, 8.)

Lasten ja vanhempien osallisuuden merkitystä kasvatusyhteisöissä on viime vuosina korostettu, mikä merkitsee muutosta kasvattajan ja lasten rooleihin. Jokaiselle lapselle tulee varmistaa samanlaiset mahdollisuudet osallistua työskentelyyn. Kasvattajan on kyettävä antamaan tietoisesti tilaa lapsille. Yhdessä työskentely opettaa lapsille toimimista ryhmässä, luottamaan ryhmän jäseniin ja itseensä. Ilmapiiristä tulee toisia arvostava ja ystävällinen. (Karila ym. 2006, 9.)

Yksi keskeisimmistä päivähoiton tavoitteista lasten toiminnassa ja vuorovaikutuksessa on me-tunteen ja yhteisöllisyyden tunteen saavuttaminen. Me-tunteella tarkoitetaan lasten keskinäistä solidaarisuutta ja ryhmän identiteettiä. Yhteisöllisyydellä tarkoitetaan tunnetta, joka perustuu kokemukseen yhteisöön kuulumisesta yhtenä sen jäsenenä. Lisäksi siihen kuuluu yhteisön merkitys yksilölle sekä hänen tarpeidensa toteutumiselle. Yhteisöllisyys tulee esille toiminnassa siten, että mielekäs ja arvokas yhteinen toiminta vahvistaa jo olemassa olevaa yhteisöä ja tuottaa kokemuksen yhteisöön kuulumisesta. Yhteisessä toiminnassa lasten roolit ja ystävyyssuhteet lujittuvat. (Karila ym. 2006, 156-157.)

Kasvatuskumppanuus kuuluu vuorovaikutussuhteeseen ja on tärkeä osa varhaiskasvatusta. Se tarkoittaa vanhempien ja hoitajan tasavertaista yhteistyötä erilaisina lapsen asiantuntijoina. Päämääränä on lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. Vanhempien rooli päivähoidossa on toimia toiminnan kehittäjinä, palautteen antajina ja päätöksenteon vaikuttajina. Hoitaja puolestaan antaa lapsesta tehtyjä havaintoja, käsityksiä, tietoa, kokemusta ja ymmärrystä perheelle kunnioittavasti, asiallisesti ja arkisesti ymmärtäen, että vanhemman tuntemus lapsesta perustuu äidin tai isän ainutkertaiseen suhteeseen omaan lapseen. Kasvatuskumppanuuden avulla koti ja päivähoito tuodaan lähelle toisiaan siten, että varhaiskasvatuksesta tulee yhteinen, mutta jaettu kasvatustehtävä. Vanhemmat ovat vastuussa perhepiirissä ja kotona tapahtuvasta hoidosta ja hoitaja siitä ajasta, jonka lapsi on päivähoidossa. (Korhonen, Suomen vanhempainliitto 2008.)

Kasvatuskumppanuus koetaan perhepäivähoidossa luontevaksi tavaksi tehdä yhteistyötä lapsen parhaaksi, koska perheen ja hoitajan välille syntyy päivittäisten kohtaamisten ja pienen ryhmän ansiosta läheisiä yhteyksiä. Perhepäivähoito on kokonaisvaltaista työtä, jossa sama hoitaja tietää koko lapsen hoitopäivän kulun aamusta iltaan. Vaikka keskusteluyhteyden luominen vanhempien kanssa on helppoa perhepäivähoidossa, hankaluutena on vaikeiden asioiden puheeksi ottaminen ja kasvatuskumppanuuden säilyminen ammatillisena. Lisäksi perhepäivähoitajien on ollut vaikeaa perustella varhaiskasvatussuunnitelman tekemistä vanhemmille. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 33.)

Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena vanhempien ja perhepäivähoitajan välillä on merkityksellinen lapsen kehityksen kannalta. Vuorovaikutus on linkki lapsen erilaisten kasvatusympäristöjen, kodin ja päivähoidon välillä edesauttaen ehyen kasvuympäristön muodostumiseksi lapselle. Vuorovaikutusta on eri aikakausina tarkasteltu eri näkökulmista; on puhuttu yhteistyöstä, tukemisesta, vanhempien mukanaolosta ja viimeksi kumppanuudesta. Kumppanuusajattelu poikkeaa merkittävästi mukanaolon ja tukemisen näkökulmista. Vuonna 1986 Unescon raportissa määritelty kumppanuus merkitsee ammatti-ihmisten vastuullisuutta vanhempia kohtaan ja vanhempien ja ammatti-ihmisten tasavertaisuutta tarkoittaen käytännössä sitä, että kumppanuus perustuu molemminpuoliseen kunnioitukseen, vanhemmilla ja ammatti-ihmisillä on yhteisiä tavoitteita lapsen kasvatuksessa ja heillä on olennaista tietoa lapsesta. (Karila ym. 2006, 93.)

Vastavuoroisuutensa vuoksi kasvatuskumppanuudessa on myös huomioitava vanhempien valmius kumppanuuteen. Maarit Alasuutari (2003) on tutkinut jaetun kasvatus-tehtävän hyväksytyksi tulemistä vanhempien keskuudessa. Tutkimuksen mukaan vanhemmilla näyttää olevan asenteellista valmiutta kasvatuksen vuorovaikutussuhteelle, mutta sen muuntautuminen arjen toiminnaksi on haastavaa. (Karila ym.2006, 95.)

3.2 Uusien työtapojen kehittäminen

Laadukkaan perhepäivähoidon todentuminen syntyy suunnitelmallisen toiminnan tuloksena. Sisällölliset vaatimukset ovat kasvaneet ja tuoneet mukanaan lisää työtä. Suunnitelmallisuuden kannalta tärkein uusi työkalu on varhaiskasvatussuunnitelma.

3.2.1 Varhaiskasvatussuunnitelmat

Varhaiskasvatussuunnitelmia (vasuja) on kolme erilaista: seutu-vasu, yksikkö-vasu ja lapsi-vasu. Suositeltavaa on lähteä liikkeelle seutu-vasusta, joka usein on kunnan tai useamman kunnan yhdessä laatima varhaiskasvatussuunnitelma lähtökohtanaan valtakunnalliset varhaiskasvatuksen perusteet. Seutu-vasussa määritellään kunnan omat linjaukset, strategiat, tavoitteet ja eri palvelumuotojen sisällölliset tavoitteet. Seuraavaksi tulisi tehdä yksikkö-vasu ja viimeisenä lapsi-vasu. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005,9.)

Savonlinnan seudulla yksityisten perhepäivähoitajien seutu-vasu tehtiin ja toimitettiin kaupungille vuonna 2007 (Savonlinnan yksityiset päivähoitajat ry:n puheenjohtaja 2009). Hoitajat esittivät ryhmähaastattelussa seuraavia ajatuksia:

vanhempainilta vasusta vois olla hyvä, se ei oo ihan auennu heille jos ei meillekään

siellä (vasussa) oli ihan järkeviäkin juttuja ku miä niitä tässä lueskelin taas vaikka se oli tosi vaikee oikeestaan niin ku.

vois tulla negatiivinen vastaus (vanhemmilta), että tämmösiä lappuja taas.....

Yksikkö-vasu on yksityiskohtainen, kuvaileva suunnitelma, jossa kerrotaan hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuuden lähtökohdat ja toteutuminen arjessa. Siinä kuvataan yksikön erityispiirteitä ja painotuksia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 9.) Yksikkövasulla perhepäivähoitaja tuotteistaa palvelunsa. Palvelun määrittely ja kuvailu helpottaa asiakkaiden ymmärtämistä, mistä palveluntuottamisessa on kysymys. Omasta toiminnasta kertominen ja tiedottaminen ovat tuotteistamisen jälkeen helpompaa. Toimintaa koskeviin peruskysymyksiin on olemassa valmiit vastaukset, joka herättää luottamusta asiakkaassa ja helpottaa esimerkiksi uusien hoitajien perehdyttämistä. Asiakas on helpompi saada selkeän tuotteen kautta innostumaan yhteisestä tuotteen jatkokehittämisestä, perhepäivähoidossa esimerkiksi vanhempien osallisuuden lisäämiseksi päivähoidossa. Lisäksi asiakkaiden on helpompi ymmärtää palvelun tarjoamat mahdollisuudet, kun tavoitteet ja sisältö ovat selkeät. (Välimaa 2006, 17 - 18.)

Ennen lapsi-vasun laatimista lasta havainnoidaan, sitten vasta suunnitellaan. Suunnitelmassa tulee huomioida lapsen kokemukset, tämän hetken ja tulevaisuuden tarpeet, mistä lapsi on kiinnostunut, hänen vahvuutensa ja mahdollisen tuen ja ohjauksen tarpeet. Vanhempien kanssa yhdessä sovitaan yhteistyön toimintatavoista ja lapsi voi kykyjensä mukaan itsekkin osallistua suunnitelman laatimiseen ja arviointiin. Tärkeää on, että suunnitelman toteutumista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. (Parrila 2007, dia 3.)

Lapsi-vasun laatimisen hoitajat kokivat ryhmähaastattelun mukaan työlääksi, mutta sen voi toteuttaa vaiheittain. Ensimmäisessä vaiheessa tutustutaan lapseen ja perheeseen. Vanhempien asiantuntijuus korostuu ja he voivat täyttää lapsesta kotona erillisen lomakkeen, joka käydään yhdessä hoitajan kanssa läpi heti hoitosuhteen alussa. Lomakkeeseen vanhemmat kirjoittavat perustiedot lapsesta ja perheestä, heidän näkökulmansa asioista. Siinä vanhemmilla on myös mahdollisuus tuoda julki omat kasvatuseriaatteensa, odotukset perhepäivähoidon suhteen ja toiveet yhteistyöstä. (Parrila 2007, dia 8.) Savonlinnassa osa yksityisistä perhepäivähoitajista pyytää vanhempia kirjoittamaan vapaamuotoisen tarinan omasta lapsestaan (Yhdistyksen puheenjohtajan haastattelu 2009).

Toisessa vaiheessa korostuu henkilöstön asiantuntijuus, sillä siinä kuvaillaan lapsen kasvun ja oppimisen haasteet. Se edellyttää hoitajan systemaattista havainnointia lapsesta ja tiedonkeruu tapahtuu havainnointilomakkeiden avulla. Vanhemmille on kuitenkin tärkeää painottaa oppimisen ja kehityksen yksilöllisyyttä. (Parrila 2007, dia 10.)

Kolmannessa vaiheessa tehdään suunnitelma kasvun ja oppimisen tueksi (pedagoginen osa), jossa kootaan yhteen tiedot ja taidot lapsesta. Neljännessä vaiheessa sovitaan yhteistyökäytännöistä, seurannasta, arvioinnista ja suunnitelman päivittämisestä. (Parrila 2007, dia 11.)

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -asiakirjassa on menossa uudelleenpäivitys. Siinä asetetaan vasuprosesseille suunnittelukäytäntöjen muutoshaasteita: toimintaa haastetaan muuttamaan toiminnansuunnittelua tuokiokeskeisestä suunnittelusta kokonaisvaltaiseen arjen eri tilanteista ja toimintaympäristöä koskevaan suunnitteluun. Lähtökohtana on lasten omaehtoisen toiminnan/lapselle ominaisten tapojen toimia mahdollistaminen sekä kasvatuskumppanuus. Muuttamaan pyritään myös aikuislähtöinen toiminta lapsi- ja perhelähtöiseen suunnitteluun, jossa asiakkaalla on oikeus osallistua ja vaikuttaa päivähoidon toimintaan. Lisäksi pyritään muuttamaan ryhmäkeskeistä suunnittelua yksilö- ja pienryhmäkohtaiseen suunnitteluun. Uuteen päivähoitolakiin on esitetty velvoite lapsikohtaiseen suunnitteluun ja arviointiin. (Parrila 2009 b, luentomoniste.)

Varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen perustuu Lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista vuodelta 2000 (812/2000,7§). Se edellyttää palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muun vastaavan suunnitelman laatimista sosiaalihuoltoa toteutettaessa. Lapsen vasu laaditaan jokaiselle päivähoidossa olevalle lapselle yhteistyössä vanhempien kanssa, sillä tavoitteena on lapsen yksilöllisyyden ja vanhempien näkemysten huomioonottaminen toiminnan järjestämisessä. (Parrila 2007,dia 2.)

3.2.2 Sähköinen viestintä

Useissa valtion- ja kuntatason hankkeissa sähköisen viestinnän kehittäminen osana sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön osaamista on nostettu esille. Ammattikasvat-
tajien tulee tiedostaa mediakasvatuksen ja lasten tietoyhteiskuntaan osallistumisen merkityksellisyys. Sosiaali- ja terveysministeriö on vuonna 2002 periaatepäätökses-
sänsä varhaiskasvatuksen valtakunnallisessa linjauksessa nostanut esiin tieto- ja vies-
tintätekniikan merkityksen. (Turku ym. 2007,45.)

Perhepäivähoidossa sähköisen viestinnän tärkeys korostuu toisten hoitajien, perheiden, virastojen ja ohjaajien välisessä kommunikoinnissa. Espoon kaupungissa Perho-
hankkeen puitteissa sähköistä viestintää kokeiltiin ennen kaikkea esimiehen työajan
tehostamiseksi. Tiedonkulku selkiytyi, ammattiosaaminen lisääntyi ja ohjaajan työ
helpottui, kun erilaisten lomakkeiden liikkuminen toteutettiin sähköisesti. Uhkina ko-
ettiin lasten varahoidon järjestäminen silloin kun hoitaja on koneella, atk-koulutuksen
järjestäminen ja ohjaajan etääntyminen hoitajista. (Turku ym. 2007, 47.)

Jyväskylässä vuonna 2009 tehdyn tutkimuksen mukaan vanhemmat toivoivat, että
myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelma voitaisiin täyttää sähköisesti (Saari ym.
2009, 29). Tämä ei ole yhteisessä linjassa kasvatuskumppanuusajattelun kanssa, jossa
toivotaan vanhempien läsnäolon ja yhteistyön lisääntyvän entisestään.

Savonlinnan seudun yksityiset perhepäivähoitajat ovat kevään 2009 aikana siirtyneet
tiedottamisessa sähköiseen viestintään. Hoitajat ovat itse ymmärtäneet tiedonkulun
nopeuden, edullisuuden ja hankkineet tietokoneet kotiinsa. Muutamalla hoitajalla ei
ole tietokonetta tai sähköpostia saatavilla, joten heille toimitetaan tiedotteet edelleen
postitse – tarkoitus ei ole pantata tietoa, vaan nopeuttaa tiedon kulkua. (Savonlinnan

yksityiset päivähoitajat ry:n puheenjohtaja 2009) Lisäksi tiedottaminen kaupungille sujuu helposti sähköpostitse, esimerkiksi kesälomien ilmoittamiset ja lapsiryhmän muutokset. Kansaneläkelaitokselle pystyy täyttämään osan lomakkeista sähköisesti. Yksityiset päivähoitajat ry:n puheenjohtajan mukaan (2009) hoitajat ja virastot laittavat tiedotteensa päivähoitajien yhdistyksen sähköpostiosoitteeseen, josta puheenjohtaja lähettää tarvittavat tiedot toisille hoitajille. ATK-taitojen hankkiminen ja päivittäminen on toistaiseksi jokaisen hoitajan omalla vastuulla.

3.2.3 Turvallisuussuunnitelma

Päivähoidon turvallisuudella tarkoitetaan varhaiskasvatustyön turvallista toteuttamista päivähoidon toimintayksikössä (Saarsalmi 2008, 7).

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 27.2.2006 turvallisuustyöryhmän, jonka tehtävänä oli kartoittaa päivähoidon turvariskejä ja tehdä ehdotuksia päivähoidon turvallisuuden parantamiseksi. Päivähoidon turvallisuussuunnittelu on työryhmän työn pohjalta laadittu ohjeisto, joka on koottu sosiaali- ja terveysministeriön ja Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin yhteisjulkaisuksi. (Stakes- oppaita 71/2008.)

Opas on tarkoitettu kunnallisessa ja yksityisessä päivähoidossa työskenteleville, päivähoidon tiloja suunnitteleville ja ylläpitäville henkilöille sekä avoimeen varhaiskasvatustoimintaan soveltuvin osin. Kuntien tulee huolehtia siitä, että oppaassa esitetyt asiat ovat päivähoidosta vastaavien virkamiesten tiedossa. (Saarsalmi 2008, 3-4.)

Turvallisuussuunnittelu tukeutuu lakeihin ja asetuksiin mm. lasten päivähoidosta, työturvallisuudesta, työsuojelusta, terveydensuojelusta ja pelastustoiminnasta. Sen tuloksena syntynyt päivähoidon turvallisuussuunnitelma on lakisäätteistä pelastussuunnitelmaa laajempi, jonka tarkoituksena on kokonaisturvallisuuden parantaminen ja ylläpitoon tarkoitettu suunnitelma-asiakirja. Suunnitelman merkitys korostuu, kun toimintayksikön koko tai kiinteistön huoneistojen lukumäärä ei edellyttäisi pelastussuunnitelman laatimista. Turvallisuussuunnitelmassa käsitellään vahinkoriskejä, jotka on jaettu henkilöriskeihin, toimintariskeihin, omaisuusriskeihin, tietoriskeihin, toimintayksikön henkilöstön riskeihin ja muihin riskeihin. (Saarsalmi 2008, 3-4.)

3.3 Varhaiskasvatuksen arvot

Mikko Ojalan (1993) mukaan perhepäivähoitaja on varhaiskasvattaja, jonka identiteetti jaetaan kolmeen vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on alkukamppailu. Siinä totutellaan omaan vastuuseen ja kasvatustyöhön. Toisessa vaiheessa puhutaan juurtumisesta. Siinä kyetään huomioimaan jo lasten yksilöllisyys ja toimimaan yhteistyössä vanhempien kanssa. Kolmannessa vaiheessa uudistutaan, sillä kasvattaja huomaa tarvitsevänsä uusia taitoja ja menetelmiä työhönsä. Näiden kautta edetään kypsyiden vaiheeseen, jossa ammatti on sisäistetty ja sitä arvostetaan, siitä on tullut elämäntapa ja kasvattaja on kiinnostunut alan ammattitietoisuudesta. Arvot ja tavoitteet ovat muodostuneet. (Parrila 2005, 138.)

Varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu kansainvälisiin lapsen oikeuksia määritteleviin sopimuksiin, kansallisiin säädöksiin ja muihin ohjaaviin asiakirjoihin. Arvoista keskeisin on lapsen ihmisarvo. Lapsella on lisäksi oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. Ympäristön terveellisyys ja turvallisuus antaa mahdollisuuden leikkiin ja toimintaan monipuolisesti. Lasta pitää kuunnella ja ymmärtää huomioiden hänen ikänsä ja kehitystasonsa. Lapsella on oikeus omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskontoon tai elämänkatsomukseen sekä erityisen tuen tarpeeseen tarvittaessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 12.)

Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämäntilanteissa tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Kasvatuskumppanuuden avulla vanhemmat ja kasvatuksen ammattilaiset muodostavat yhteisen kasvatustehtävän kokonaisuuden. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.)

Keskeinen voimavara varhaiskasvatuksessa on ammattitaitoinen henkilöstö, joka takaa laadukkaan varhaiskasvatuksen. Jokaisella kasvattajalla on vahva ammatillinen osaaminen, tietoisuus ja omat arvonsa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.)

3.4 Yhteistyön, yhteisöllisyyden ja ohjauksen tärkeys

Perhepäivähoidon ohjaajan on katsottu takaavan laadun perhepäivähoidossa tekemällä säännöllisiä kotikäyntejä hoitajien luokse, ohjaamalla ja kouluttamalla hoitajia sekä valvomalla toimintaa. Kotikäyntien vähimmäisvaatimukseksi on määritelty kerran kuussa tapahtuva ohjauskäynti jokaisessa perhepäiväkodissa. Pedagogisen ohjaamisen lisäksi ohjaaja on hallinnollinen virkamies, jonka tehtäviin kuuluu yhteistyö eri viranomaisten, vanhempien ja muiden päivähoidon henkilöiden kanssa. Kunnissa etsitään erilaisia tapoja organisoida perhepäivähoidon ohjaus. Ratkaistavana on, onko ohjaajan keskeisin tehtävä kasvatustyön pedagoginen ohjaus vai perhepäivähoidon hallinnollinen organisointi. (Parrila 2002, 33.)

Yksityisen perhepäivähoidon ohjaus vaihtelee paljon, joskus sitä ei ole lainkaan. Viime vuosina muutosten myötä on kuitenkin yleistynyt käytäntö, jonka mukaan yksityiset perhepäivähoitajat pääsevät mukaan kunnan järjestämiin koulutustilaisuuksiin ja kehittämisprosesseihin (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 29).

Joissakin kunnissa kunnallisten perhepäivähoitajien vähenemistä on kompensoinut yksityisten perhepäivähoitajien määrällinen kasvu. Tämä asettaa uudenlaisia haasteita muun muassa perhepäivähoidon ohjaukselle. Sanna Parrila tutki väitöskirjassaan vuonna 2002 käsitystä, jonka mukaan perhepäivähoidon laadun takeena on ohjaaja. (Parrila 2002, 131.)

4 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TARKOITUS

Opinnäytetyön idea lähti siitä, että perhepäivähoitotyö on muuttumassa yhteiskunnallisten muutosten johdosta. Kunnallista perhepäivähoitoa kehitetään, uusia työmenetelmiä suunnitellaan ja otetaan käyttöön. Savonlinnan seudun yksityisille perhepäivähoitajille on ollut epäselvää, missä määrin heidät velvoitetaan menemään mukaan muutoksiin ja kuinka muutoksista selvittää. Ohjaus on ollut vähäistä käsittäen lähinnä sen, että hoitajille on ilmoitettu, mitkä suunnitelmat ovat niin sanottuja pakollisia dokumentteja. Niitä ovat olleet yksityisten perhepäivähoitajien seutu-vasu sekä turvallisuussuunnitelma ja ne on täytynyt toimittaa kaupungin päivähoitotoimistoon.

Opinnäytetyön tavoitteena on ollut selvittää, missä asioissa hoitajat kokevat tarvitse-
vansa ohjausapua, miten ohjaus toteutetaan ja mitä tuloksia tällä tavalla saadaan aikai-
seksi. Tarkoituksena on päivittää yksityisten perhepäivähoitajien taidot tämän päivän
vaatimustasolle ja luoda heille toimintamalli, jonka avulla he jatkossa selviytyvät
muutoksista.

4.1 Yksityisten perhepäivähoitajien työn kehittäminen

Kehittämistyössä hankitaan tietoa monella eri tavalla. Tiedon hankinnan tarkoituksena
on kartoittaa niitä osa-alueita, joita pitää kehittää ja muuttaa. Kehittämistyössä ei voi-
da kuitenkaan kehittää ja tuottaa palveluja vain hoitajan toimintamallin näkökulmasta,
vaan myös asiakkaiden tarpeet ja tarpeiden tärkeysjärjestys pitäisi tuntea. Mitä pa-
remmin palvelu vastaa sekä palvelun tuottajan että asiakkaan tarpeita, sitä todennäköi-
sempää on asettaa realistiset tavoitteet palvelun tuottamiselle. Palvelutuotteita tulee
kehittää kuin mitä tahansa muitakin tuotteita. (Välimaa 2006, 25, 33.)

Tämän opinnäytetyön pyrkiessä ratkaisemaan muutoksista johtuvia käytännön ongel-
mia ja kehittämään olemassa olevaa palvelua paremmaksi, työ toteutettiin kehittämis-
työnä. Kehittämistyössä käytetään induktiivista tutkimusotetta, jossa päättely etenee
yksityistapauksista yleistykseen ja perustuu aineistosta tehtyihin tulkintoihin ja havain-
toihin. Kehittämistyötä on toteutettu pääasiassa hoitajien toimintamallin näkökulmasta
laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen.

Työn lähtökohtana on ollut perhepäivähoidossa tapahtuneet muutokset, jotka eivät
kuitenkaan ole saavuttaneet yksityisiä perhepäivähoitajia. He jäivät kunnan tarjoamas-
ta perhepäivähoitajien täydennyskoulutuksesta ulkopuolelle. Henkilöstön kehittämisel-
lä turvataan osaava henkilöstö perhepäivähoitoon ja kuntalaisille nyt ja tulevaisuudes-
sa. Osaamisen kartoittaminen, suunnittelu, kehittäminen ja juurruttaminen merkitsevät
ennakointia työelämän muutoksille. Kehittämistyön tarkoituksena on myös kuvata
hoitajien ajatuksia ja tunteita työstään ja muutoksista.

4.1.1 Kehittämistehtävän tutkimusongelmat

Kehittämistehtävän tutkimusongelmat ovat:

- Onko perhepäivähoitotyö muuttunut, miten se on muuttunut ja mitkä ovat nykypäivän haasteet?
- Millä keinoilla yksityinen perhepäivähoito saadaan säilymään laadukkaana hoitomuotona?
- Miten yksityiset perhepäivähoitajat voivat ja yhtenäistää työskentelytapojaan?

4.1.2 Aineiston keräys

Opinnäytetyön kehittämiskohteet löydettiin ryhmähaastattelun avulla. Haastatteluun kutsuttiin kahdeksan hoitajaa iän ja työkokemuksen perusteella siten, että pienestä otoksesta tulisi mahdollisimman kattava. Lisäksi yksi hoitaja koe haastateltiin ennen varsinaista haastattelua. Tällä tavalla haluttiin kokeilla, vastasivatko valitut teemat tutkimuksen tarkoitukseen. Kutsu haastatteluun esitettiin suullisesti kuukausikokouksessa, jossa karkea suunnitelma tutkimuksesta esiteltiin ja siitä keskusteltiin. Kaikki halukkaat saivat osallistua haastatteluun, mutta vapaaehtoisia ei ilmoittautunut. Hoitajia tuntui jännittävän tuleva haastattelu ja sen tulokset. Lopullisessa haastattelutilanteessa yksi hoitajista perui tulonsa, mutta tuloksissa on otettu huomioon koehaastateltu hoitaja, koska kysymyksiin ei tehty missään vaiheessa muutoksia.

Ryhmähaastattelu tehtiin etukäteen mietittyjen teemojen avulla, koska haluttiin saada selville hoitajien keskeisimmät huolen aiheet perhepäivähoidon muutoksessa. Opinnäytetyön tekijä valitsi teemat oman kokemuksensa, näkemyksensä ja arviointinsa pohjalta. Hänen vastuulla oli keskustelun pysyminen valituissa teemoissa. Teemahaastattelurunko toimi muistilistana haastattelijalle (liite 1). Teemoja oli haastattelun aikana mahdollista tarkentaa lisäkysymyksillä.

Hoitajat ovat tottuneet keskustelemaan keskenään asioista ja kommentoimaan toisiaan, mikä onnistuu paremmin ryhmähaastattelussa. Lisäksi ryhmähaastattelussa saadaan nopeasti tietoa samanaikaisesti usealta vastaajalta. Ujojen ja arkojen on helpompi

kommunikoida tutussa ryhmässä tutusta aiheesta. Haastattelijan tehtävänä on huolehtia siitä, ettei valtahierarkia vaikuta siihen, kuka puhuu ryhmässä ja mitä sanotaan. (Hirsjärvi 2008, 63.)

Haastattelupaikka täytyi järjestää muualta kuin hoitajien kodista haastattelurauhan säilymiseksi. Paikka järjestyi seurakunnan kautta. Haastattelun osallistuneiden taustoja selvitettiin ennen haastattelua taustatietolomakkeen (liite 2) avulla ja arvoja vapaa-
muotoisen arvokyselyn avulla.

Haastattelutilanteessa ilmapiiri oli jännittyneen odottava ja varovainen, koska haastattelu nauhoitettiin ja videoitiin. Haastattelu eteni joustavasti, mutta pienestä osallistujamäärästä johtuen keskustelun muodostuminen ei ollut yhtä spontaania kuin tavallisesti. Ryhmän jäsenet toistivat usein toisiaan, jolloin hoitajien omat mielipiteet, asiantuntijuus sekä oma näkemys aiheesta ei tullut toivotusti esille.

Ryhmähaastattelu purettiin litteroimalla. Litteroitua tekstiä tuli yhteensä 32 A4 - sivua. Fonttina käytettiin Times New Roman- kirjaintyyppiä, fonttikoko oli 12 ja riviväli 1.5. Haastattelu kesti kaksi tuntia ilman taukoja. Nauhoituksia ja litteroitua tekstiä säilytetään puoli vuotta lukitussa kaapissa, jonka jälkeen ne tuhotaan.

4.1.3 Aineiston analyysi

Aineiston pilkkominen pienempiin osiin oli suhteellisen helppoa teemojen tuodessa jäsennyksen aineistoon. Teemaotsikoiden alle kerättiin haastattelussa esille tulleita asioita, joista määrällisesti eniten samankaltaisia mainintoja saaneet asiat päätettiin ottaa työpajojen teemoiksi. Aineistosta voi haastattelurungon avulla seuloa esiin sellaiset tekstikohdat, jotka kertovat kyseisestä aiheesta. Aineistosta on analysoitu vain ilmisältyjä eli sitä, mikä oli selvästi ilmaistu kuten sanat, sanonnat ja kuvaukset. Aineiston analyysissä ei ollut tarvetta mennä pikkutarkkoihin pelkistyksiin.

Teemoittelu on suositeltava analyysitapa käytännöllisten ongelmien ratkaisemisessa, koska sillä saadaan tutkimusongelman kannalta tietoa nopeasti. (Hirsjärvi 2008.) Litteroinnin jälkeen teema-alueita ryhdyttiin lukemaan ja pyrittiin löytämään tiettyjä tois-

tuvia ilmaisia. Sen jälkeen ryhdyttiin varovaisesti pelkistämään, ettei informaatio katoaisi.

Sisällöllisesti samanlaiset osat yhdistettiin, kunnes aineistosta pystyi muodostamaan selkeitä otsikoita. Saatujen otsikoiden alle laitettiin vielä post it -liimalappuilla samaan aihepiiriin kuuluvia ilmauksia ja sanontoja. Liimalappujen avulla oli helppo työstää näin pientä aineistoa, koska lappuja pystyi siirtelemään tarvittaessa toisen otsikon alle. Samaa tarkoittavien adjektiivien ja verbien kohdalla jouduttiin käyttämään harkintaa ja deduktiivista päättelyä.

Lopuksi aineisto tiivistyi kokonaisuudeksi, joka vastasi tutkimuksen tarkoitukseen ja kehittämistehtävään. Eniten samankaltaisia mainintoja saaneet asiat päätettiin ottaa työpajojen kehittämiskohteiksi.

Alkukartoituksen tulosten perusteella lähdettiin miettimään keinoja, joilla hoitajat saataisiin motivoitumaan edessä olevaan pitkäkestoiseen kehittämistyöhön. Ilman hoitajien motivoitumista kehittämistyö ei tulisi onnistumaan toivotulla tavalla.

Taustatiedot koottiin laskemalla keskiarvot niistä kysymyksistä, jotka mahdollistivat sen. Arvot laitettiin sellaisinaan muutamaa tiivistystä ja yhdistämistä lukuun ottamatta.

4.1.4 Luotettavuus ja eettisyys

Tämä tutkimus koskettaa vain Savonlinnan alueen yksityisiä perhepäivähoitajia eikä ole siten yleistettävissä toisten kaupunkien tai kunnallisen perhepäivähoidon kanssa. Jokaisessa kaupungissa on omat tukijärjestelmät ja toimintatavat, joten tulokset eivät ole vertailukelpoisia.

Eettisyys on tiettyjen valintojen tekoa opinnäytetyötä tehtäessä. Valinnat tulee perustella sekä menetelmällisesti että moraalisesti oikein (Rolin 2002, 93). Hirsjärvi ym. (2001, 26-28) esittävät kolme eettistä vaatimusta tutkimukselle. Ensimmäisenä niistä on huomion kiinnittäminen tutkimusaiheen valintaan: kenen ehdoilla valinta tehdään ja miksi työhön ryhdytään. Toisena on tutkittavien ihmisten kohtelevinen eettisesti oikein. Tämä tarkoittaa, että humanin ja kunnioittavan kohtelun näkökulma on mu-

kana kaikessa ihmiseen kohdistuvassa tutkimustyössä. Kolmas vaatimus edellyttää, että tutkimuksen kaikissa vaiheissa vältetään epärehellisyyttä.

Eettiseen herkkyyteen liittyy taito tunnistaa tilanteessa mukana olevien ihmisten erityispiirteet, tarpeet, oikeudet ja velvollisuudet. Pietarisen (2002, 59) mukaan eettisyyttä on luotettavan informaation tuottaminen. Siihen liittyy myös pohdintaa siitä, kuinka oma toiminta vaikuttaa toisten ihmisten hyvinvointiin, erilaisten mahdollisten toimintalinjojen ja niiden seurauksien kuvittelua ja ennakointia kullekin osapuolelle (Pietari-
nen 2002, 59).

Eettinen herkkyyks on tilannesidonnaista; se vaihtelee samalla yksilöllä eri tilanteissa. Tilanteen tuttuus voi vaikuttaa siten, että tutussa tilanteessa aiempi tieto ja kokemus voivat auttaa tilanteen moraalisen puolen hahmottamisessa. Voimakkaat eturistiriidat voivat ohjata huomiota pois moraalisisista vihjeistä tai painottaa niitä epäsuhtaisesti. Voimakas myötätunto tai vastenmielisyys toista osapuolta kohtaan voi johtaa siihen, ettei kaikkien osapuolien oikeuksia ja hyvinvointia tarkastella tasapuolisesti. (Juujärvi ym. 2007, 21 – 22.)

Kehittämistyössä eettiset kysymykset keskittyvät pääasiassa salassapitoon, anonymiteettiin sekä vapaaehtoisuuteen (Eskola ym. 1998, 56). Haastatteluun kutsutuille sanottiin, että osallistuminen on vapaaehtoista, vaikka samalla huolta aiheutti tutkimusaineiston riittämättömyys. Hoitajille annettiin mahdollisuus tutustua etukäteen haastatteluteemoihin, jotta he eivät kieltäytyisi haastattelusta liiallisen jännittämisen takia. Haastattelutilanteessa ja kyselyihin vastatessa hoitajille korostettiin, ettei heidän henkilöllisyyttään tuoda julki missään vaiheessa eikä haastattelijan tarkoituksena ole tutkia, kuka hoitaja on vastannut miten. Savonlinnan yksityiset päivähoitajat ry:n puheenjohtaja toivoi, ettei hänen nimeään mainita tutkimuksessa, joten se toive on huomioitu. Litteroinnissa, osaamiskartoituksen analysoinnissa ja muissa palautekyselyissä ei käytetty nimiä eikä koodeja, joiden avulla henkilöllisyys olisi pystytty selvittämään. Opinnäytetyössä on pyritty välttämään kaikkea sellaista tietoa, mistä haastatteluun osallistuneita hoitajia voisi tunnistaa.

Eettisyys voi kärsiä, jos haastattelija tulkitsee haastattelussa esiin tulleita asioista toisin kuin hoitajat ovat niitä tarkoittaneet. Tuloksia analysoitaessa joutuu pohtimaan,

onko esille tulleista rehellisistä kommenteista ja mielipiteistä haittaa jollekin ulkopuoliselle taholle. Toisaalta voi pohtia, ettei muutosta tai kehitystä koskaan pääse tapahtumaan, jos vaikeita tosiasioita ei uskalleta nostaa esille.

Kehittämistyöhön osallistuminen oli koko ajan vapaaehtoisuuteen perustuvaa ja hoitajilla oli mahdollisuus vetäytyä tutkimuksesta milloin tahansa. Osallistujille kerrottiin, ettei osallistuminen tai osallisuudesta vetäytyminen aiheuta heille hankaluuksia. Tämä aiheuttaa muutoksia tutkimustulosten luotettavuuteen, koska on mahdollista, että tutkimuksen eri vaiheissa ovat eri ihmiset vastaamassa. Kehittämistyössä tästä ei kuitenkaan aiheudu suurta harmia.

4.1.5 Ryhmähaastattelun tulokset

Taustatietokyselyn (liite 2) perusteella saatiin hoitajien keski-ikäksi 43.25 vuotta. Heistä kaikki elävät parisuhteessa. Hoidossa olevien lasten lukumäärä oli 5.25 mukaan luettuina hoitajien omat lapset sekä koululaiset. Hoitajat ovat työskennelleet yksityisinä perhepäivähoitajina keskimäärin 10.56 vuotta.

Itäpuolella kaupunkia työskentelee viisi ja länsipuolella kolme ryhmähaastatteluun osallistuneista hoitajista. Koulutustaustalta löytyy kansa- ja peruskoulun käyneitä, yksi ylioppilas, kolme opistoasteen tutkintoa suorittanutta, yksi korkeakoulututkinto ja kaksi perhepäivähoitajan ammattitutkintoa suorittanutta. Lisäksi kaksi hoitajista oli suorittanut hygieniapassin ja kolme käynyt Huolen puheeksi ottaminen -koulutuksen. Aikaisempaa työkokemusta hoitajilla oli lastenhoitajana, kotiapulaisena, sairaalapulaisena, taloudenhoitajana, kunnallisena perhepäivähoitajana, ompelu-, siivous- ja media-alan työtehtävistä, maataloustyötä, myyjän ja koulunkäyntiavustajan työtä. Jokaisella hoitajalla on kyselyn mukaan kotiäitiys vahvasti uravalintansa takana:

tärkeä asia hoitaa omat lapset itse ja elää omien lasten kanssa arjessa.

Taloudelliset seikat olivat kotiäitiyden ja yksityisyrittäjyyden yhdistämisen taustalla:

kotiäitiys on asia, joka pitäisi olla taloudellisesti mahdollista kaikille, jotka kokee sen kutsumukseksi.

perhepäivähoitajuus ei haittaa kotiäitiyttä vaan tuo rytmin ja rikastaa oman lapsen arkea ja on eduksi sosiaalisen kasvun kannalta, jatkan eläikeikään asti, tämä on lempityö ja tähän on satsattu.

Kotiäitiys ja perhepäivähoitajuus ovat koko perheen yhteinen asia:

*palveli oman perheen lasten hoidon kannalta paremmin.
perheen tuki on semmonen aika ratkaiseva asia.*

Arvokysely (taulukko 1) tehtiin kirjallisesti ja hoitajat saivat vapaasti kirjata ylös heille työssään tärkeitä arvoja.

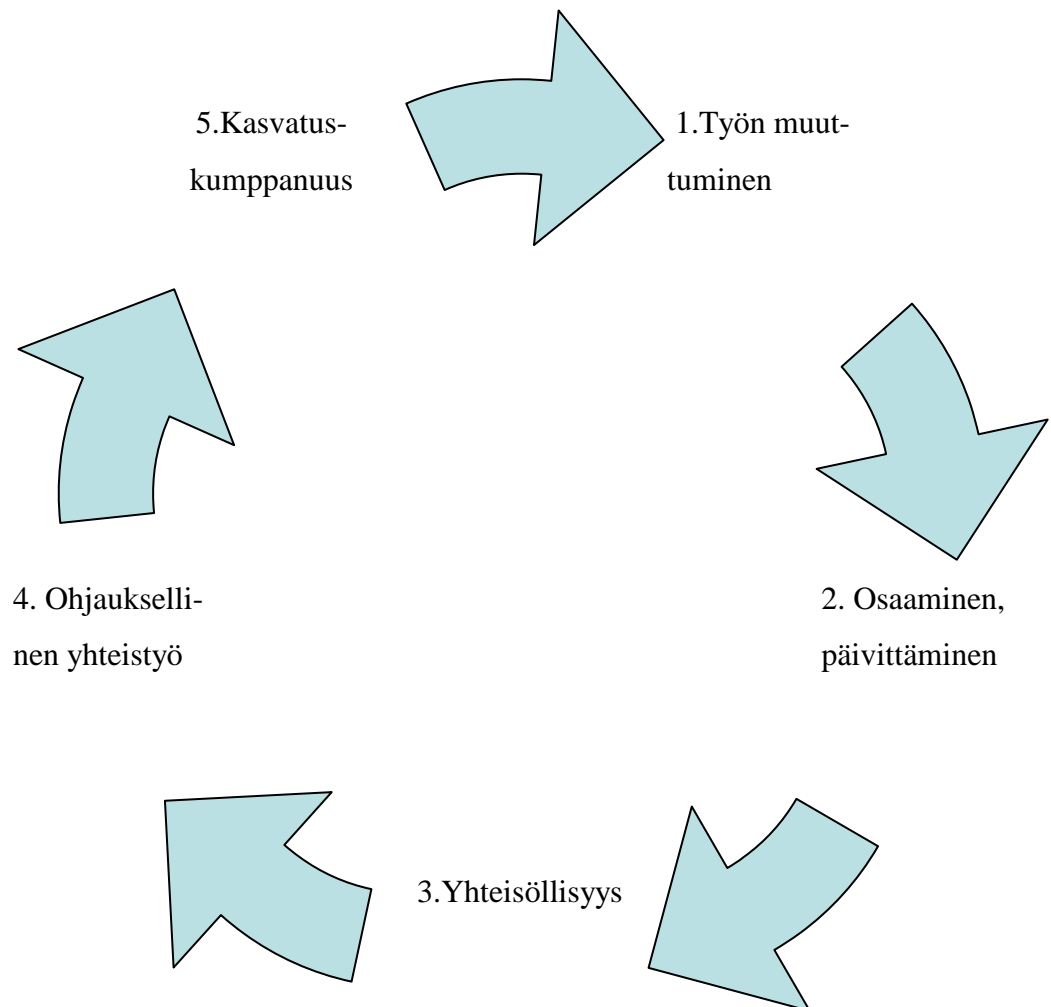
TAULUKKO 1. Savonlinnan ja Kerimäen yksityisten perhepäivähoitajien nimeämät tärkeimmät arvot työlleen

Mainitut arvot	Mainintoja
1. Rakentavan palautteen antaminen	1
2. Itsensä kehittäminen ja arvostaminen	2
3. Urautumisen välttäminen	1
4. Tasa-arvo	2
5. Turvallisuus, turvallinen kiintymyssuhde	3
6. Päivärytmi	1
7. Lapsen kuunteleminen	1
8. Selkeät rajat lapsen ikä ja kehitys huomioiden	1
9. Oikeudenmukaisuus ja rehellisyys	2
10. Lapsen ja perheen yksilöllinen huomioiminen	4
11. Lähimmäisenä oleminen, syliä ja läheisyyttä	3
12. Rohkeus	1
13. Kiireettömyys	1
14. Ihmisrakkaus	1
15. Aikaa leikille	5
16. Toisen huomioon ottaminen, vanhempien kunnioittaminen	3
17. Erilaisuuden hyväksyminen	4
18. Luonnon ja eläinten kunnioittaminen	4
19. Kädentaidot	1
20. Kodinlämpöinen ilmapiiri	1
21. Ekologisuus	1
22. Terveellinen ruoka ja ruokailutavat, -tottumukset	1
23. Joustavuus	1
24. Kasvatuskumppanuus	3
25. Itsetunnon vahvistaminen kaikilla osa-alueilla	2
26. Hyvät käytöstavat	2
27. Tunteiden ilmaiseminen ja näyttäminen	1

Arvot on kirjoitettu taulukkoon sellaisenaan muutamaa tiivistystä lukuun ottamatta. Taulukolla haluttiin osoittaa, kuinka paljon erilaisia arvoja hoitajat näkivät työssään ja mitä ilmaisuja he käyttivät.

Tärkeimmäksi asiaksi nousi leikkiaika, jota peräti viisi kahdeksasta hoitajasta piti mainitsemisen arvoisena tekijänä. Varhaiskasvatuksen arvopohjassa mainitaan, että ”ympäristön terveellisyys ja turvallisuus antaa mahdollisuuden leikkiin ja toimintaan monipuolisesti”. Suomen perusoikeussäännöksessä mainitaan myös lapsen oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, turvattuun kasvuun ja kehittymiseen ympäristössä, jossa voi leikkiä ja toimia monipuolisesti.

Teemoittelun avulla saatiin aikaiseksi hoitajien kehitystarpeet, joita löytyi selkeästi viisi eri ryhmää (kuvio 1).

KUVIO 1. Yksityisten perhepäivähoitajien kehittämistarpeet

Eniten huolta aiheuttivat työn uudet vaatimukset ja mahdollisen täydennyskoulutuksen tarve. Tietoa haluttiin erityisesti varhaiskasvatussuunnitelman tarpeellisuudesta, laati-
misesta ja toteutuksesta (työn muuttuminen, osaaminen). Lisäksi todettiin koulutuksen
päivittämisen tarvetta (ensiapukoulutus, hygieniapassi).

5 TYÖPAJATYÖSKENTELY

Kehittämisalueita päätettiin ryhtyä työstämään työpajojen avulla. Työpajat valittiin,
koska ne mahdollistavat monipuolisen ja toiminnallisen tavan työskennellä yhdessä.

5.1 Työpajatyöskentely kehittämistyön välineenä

Työpajan lähtöoletuksena on, että yhteiset merkitykset, tieto ja ymmärrys syntyvät
ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa puheen ja keskustelun kautta. Oppiminen ta-
pahtuu parhaiten, kun se liitetään omaan työhön ja rooliin. Oppiminen on kunkin omaa
työtä, mutta muiden kanssa pohtiminen ja kokemusten jakaminen syventää ja vahvis-
taa oppimisprosessia. (Kankaanpää 2008, 1-2.)

Työpajalla tarkoitetaan sosiaalista yhteisöä, jossa työskentelyn ja siihen liittyvien työ-
ja yksilövalmennuspalvelujen avulla pyritään parantamaan ja kehittämään ensisijaises-
ti pitkäaikaistyöttömien ja syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden valmiuksia hakeu-
tua koulutukseen tai työhön. Toiminta tarjoaa eri-ikäisille, yksilöllistä tukea tarvitse-
ville asiakkaille mahdollisuuden saada työkokemusta ja tukea arjenhallinnan eri osa-
alueisiin. Oikea työ ja työ- ja yksilövalmennus, jossa tarjotaan tukea, ohjausta, osallis-
tumista ja motivointia, ovat työpajoilla tapahtuvan valmennuksen perustana. Työpaja-
toiminta jakautuu eri tasoihin: starttivalmennukseen, kuntouttavaan työvalmennuk-
seen, valmentavaan työvalmennukseen ja työsuhteeseen työllistämiseen. (Välimaa
2006, 9-10.)

Työpajojen tavoitteena oli tarjota hoitajille mahdollisuutta pysähtyä pohtimaan oman
työyhteisön keskeisiä kehittämiskysymyksiä yhdessä vertaistensa kanssa ja etsiä vaih-
toehtoisia tapoja toimia, olla ja ajatella. Lisäksi toiminnan toivottiin vahvistavan ja
syventävän hoitajien ammatti-identiteettiä ja rohkaisevan kehittymään omien, mutta

myös yhteisten tavoitteiden suunnassa. Työpajassa tarjottiin konkreettisten keinojen löytämistä vuoropuhelun edistämiseksi työyhteisössä.

Savonlinnan yksityisille perhepäivähoitajille järjestetyissä tulevaisuuden työpajoissa käytettiin edellä mainittua konseptia soveltaen. Tulevaisuuden työpajoilla kaikki perhepäivähoitajat olivat yksityisyrittäjiä, joten pajatyöskentelyssä oli kysymys työvalmennuksesta. Työpajatoiminnan oletettiin olevan hyvä työskentelytapa yrittäjille varsinaisen työskentelyn tapahtuessa itsenäisesti jokaisen hoitajan omassa kodissa.

5.2 Varhaiskasvatussuunnitelman työpaja

Ensimmäisen työpajan teemana oli paljon hoitajien keskuudessa huolta aiheuttanut varhaiskasvatussuunnitelmien laatiminen, joka kuului analysoinnissa otsikon ”työn uudet vaatimukset” alle. Työpajan tavoitteena oli teoratiedon, esimerkkien ja havaintomateriaalin avulla käynnistää varhaiskasvatussuunnitelmien laatiminen siten, että jokainen hoitaja työstää itselleen omannäköisensä varhaiskasvatussuunnitelmat. Suunnitelmien tulisi olla valmiina käyttöön elokuussa toimintakauden alkaessa.

5.2.1 Työpajan toteutus

Työpajaa varten jokaiselle hoitajalle oli valmistettu työkirja, johon ensimmäisenä liitettiin lyhyt kooste lapsen varhaiskasvatuksen tarkoituksesta ja toteuttamistavasta (liite 5). Kooste käytiin pikaisesti yhdessä läpi, koska käytettävissä olevan ajan tiedettiin olevan rajallista eikä iltaa haluttu venyttää liian pitkäksi. Asian tärkeydestä kertoi mukana olevien hoitajien runsas lukumäärä, paikalla oli 13 hoitajaa. Tunnelma ennen aloitusta oli jännittynyt, epäluuloinen ja vastustava, mutta mukana oli aistittavissa myös aitoa kiinnostusta ja halua tietää asiasta enemmän.

Koosteen läpikäymisen jälkeen kysyttiin hoitajilta tuntemuksia asian tiimoilta. Etukäteen oli oletettavaa, että hoitajat jakautuivat vahvasti kahteen ryhmään: niihin, jotka kannattavat suunnitelman laatimista ja niihin, jotka ehdottomasti vastustivat kaikkea ylimääräistä paperityötä. Kyselyn tarkoituksena oli selventää, kumpi kanta oli voimakkaammin esillä.

Asian arkaluonteisuuden vuoksi kysely toteutettiin jakamalla jokaiselle hoitajalle yksi post it -tarralappu, johon hänen tuli kirjoittaa ensimmäinen varhaiskasvatussuunnitelmasta mieleen tuleva asia ja liimata lappu sitten keskellä lattiaa olevan pahviauringon säteisiin. Auringon keskellä luki teksti: muutos vai kehitys.

Säteisiin kertyi kaikilta kolmeltatoista hoitajalta vastaukset. Ne luettiin ääneen ennen varsinaisen työpajan aloittamista. Kolmessa paperissa oli selkeästi maininta paperitöiden lisääntymisestä, jonka vuoksi asiaa hieman vastustettiin. Kuudessa paperissa mainittiin, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta on tulossa haastava, mutta monipuolinen työväline, jonka seuranta koettiin hankalana. Kolmessa paperissa oli hoitajien maininta varhaiskasvatussuunnitelman kokemisesta hyväksi asiaksi kasvatuskumppanuuden luomisessa vanhempien kanssa:

Auttaa lapsen ja vanhempien kanssakäymistä.

Auttaa keskustelussa vanhempien kanssa.

Suoraa vastustustakin hoitajilta löytyi:

Haistattaa koko juttu.

Jotkut vanhemmat kummallisen vastahakosia, onko järkeä, onko oikeus ei voi kävellä vanhempien yli.

Tuntemukset joskus sekavat.

Taustalta löytyi myös epäily omaa osaamista kohtaan:

Lapsen parhaaksi, mutta osaanko, jaksanko, omaksunko?

Vasu ok, kunhan saa alituksen aikaseksi. Alku aina hankalaa.

Hankala asia, josta en ymmärrä vielä mitään.

Tunnelma vapautui, kun tuloksista ilmeni kaikkien ajattelevan asiasta sekavin tuntein. Lopuksi luettiin vielä kannustusruno, jonka toivottiin rentouttavan hoitajia ja poistavan jännitystä.

Hoitajat jaettiin neljään ryhmään. Jokaiselle ryhmälle annettiin valmiit varhaiskasvatussuunnitelmat, malliesimerkit pohdittaviksi ja analysoitaviksi. Hoitajille kerrottiin, että ryhmäkeskustelun jälkeen on koostetilaisuus, jossa kaikki suunnitelmat käydään yhdessä läpi.

Hoitajat syventyivät innokkaaseen keskusteluun, mutta tarkempi kiertely hoitajien keskuudessa paljasti ryhmässä puhuttavan paljon muustakin, mm. lastenlapsista ja henkilökohtaisista asioista. Kyselemällä ryhmältä varhaiskasvatukseen liittyvistä asioista ryhmä yritettiin palauttaa takaisin varsinaiseen työhönsä.

Puolen tunnin keskustelun jälkeen ryhmät näyttivät olevan valmiita analysoimaan töitään. Jokaisesta ryhmästä yksi jäsen käytti puheenvuoron kertoen näkemyksensä heillä olevista varhaiskasvatussuunnitelmista. Ryhmä yksi kertoi omasta varhaiskasvatussuunnitelmastaan:

Ulkonäkö oli selkeä ja houkutteleva, helppo täyttää, riittävästi tilaa. Lopussa sopimuskaavio. Ei negatiivista.

Ryhmä kaksi:

Hyvää oli, että oli annettu esimerkkejä lapsen vahvuuksista, mukana oli kasvatuskäytännöt ja luvat. Huonoa oli, että se on liian pitkä, toiminnan sisällöt päiväkotimaisia, opetus- ja toimintatuokiota pois. Kansiteksi kuvaa sivu kaksi samaa asiaa kuin hoitosopimuksessa. ”Lapseni hoitopäivän onistumiseksi hyvä tietää” - osio pois, koska on ihan turha, jos keskustellaan. Ei ollut kuvia.

Ryhmä kolme:

Tämä oli tosi massiivinen, för mycket! Yläviitteet, varsinkin ikäraajat, liian rajaavia, lapset yksilöllisempiä myös tässä asiassa, voi masentaa vanhempia, voi hermostuttaa, suorituspainet. Paljon hyvää, liian paljon tavaraa, läksyä. Tärkeimmät osiot kaivaisin, en ottais kokonaan käyttöön. Tylsä, harmaa

Ryhmä neljä:

Laaja ja työläs. Liikaa asiaa, esim. vanhempien keskinäinen vuorovaikutus ja uskonnollis-katsomuksellinen -orientaatio tulee luonnostaan, kuten monet muutkin ko. paperissa esillä olevat seikat. Kaikkea ei tarvitse kirjata ylös, luo liikaa paineita hoitajalle, voi jopa hankaloittaa arkea lasten kanssa.

Ryhmällä numero neljä oli myös toinen, A 4 -paperin kokoinen varhaiskasvatussuunnitelma, joka koettiin liian pelkistetyksi.

Yhteenvedon jälkeen kaikki varhaiskasvatussuunnitelmat ja havainnointikaavakkeet levitettiin lattialle ja alkoi varsinainen työskentely. Valmiita malleja sai selailla ja ottaa mukaan. Yhteinen työpaja kesti kaksi tuntia.

5.2.2 Työpajan arviointi

Työpajan päätteeksi hoitajat arvioivat pajatyöskentelyä kyselylomakkeen avulla. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää, kuinka ohjausta kannattaisi jatkossa toteuttaa, jos pajatyöskentely saisi tyrmäävän vastaanoton.

Pajatyöskentely sai keskiarvoksi 8.55; vastanneista 13 hoitajasta neljä oli jättänyt antamatta keskiarvoa, joten keskiarvo laskettiin yhdeksän annetun luvun mukaan. Pajatyöskentelyn ohjaajasta yhdeksän hoitajaa oli sitä mieltä, että kollega olisi paras ohjaaja, yhden mielestä joku aivan ulkopuolinen ohjaaja olisi paras ratkaisu ja kahden mielestä olisi hyvä olla molempia vuorotellen, jotta saisi asioihin erilaisia näkökulmia.

Pajaryhmistä hoitajat arvioivat, että ryhmien jäsenet saisivat vaihdella joka kerta (kymmenen vastausta) ja vain kolme oli sitä mieltä, että kiinteät ryhmät olisi paras ratkaisu. Jatkotyöskentelystä hoitajista 11 arvioi haluavansa pelkkää pajatyöskentelyä, koska luennot ovat liian tylsiä. Kaksi hoitajaa toivoi sekä pajatyöskentelyä että luentoja, koska molemmissa on omat hyvät puolensa.

Ensimmäisessä työpajassa hoitajat arvioivat oppimaansa:

Vasun tekeminen ei ole ylitsepääsemätön ongelma.

Mielenkiintoinen kokemus. Lapsen vasukin voi olla mukavaa tekemistä.

Ehkä se vasu ei ole kuitenkaan niin paha juttu. Teen yksinkertaisen lapun täytettäväksi.

Hyvä henki ja yhteistyö.

Hankala arvioida uutena tulokkaana.

Ei välttämättä niin hankalaa kun lukee paperista. Vähän monimutkaista.

Tehokkaampaankin työskentelyyn oltiin valmiita:

Juttu karkas välillä, ois voinu tehdä enemmänkin.

Työskentely työn kehittämiseksi koettiin vaikeana, mutta tärkeänä:

Aihe osille hämmentävä, pelottava ja arka aihe. Ei vielä koeta tarpeelliseksi, vaan ahdistavaksi. Teet hyvää työtä, jatka samaan malliin.

5.2.3 Infoilta

Kuukauden kuluttua työpaja sai jatkoa. Hoitajat kokoontuivat kaupungintalolle, missä päivähoiton esimies ja perhepäivähoidon ohjaaja pitivät yksityisille hoitajille heidän pyynnöstään infoillan varhaiskasvatussuunnitelmista.

Hoitajat olivat pyytäneet infoiltaa päivähoiton esimieheltä ehdottamalla vanhempainiltaa aiheesta, mutta kaupungin edustavat toivoivat tapaavansa vain hoitajat. Hoitajien mielestä asiasta olisi ollut tarpeellista puhua myös vanhemmille, koska osa heistä vastusti ylimääräistä paperityötä eikä ymmärtänyt vasu-suunnitelmien tarkoitusta. Infoilta olisi saanut myös vanhemmat ymmärtämään paremmin varhaiskasvatussuunnitelman merkityksen.

Illan tavoitteena oli perhepäivähoidon tilannekatsaus. Yksityiset hoitajat halusivat tietää, missä vaiheessa kunnallisten hoitajien suunnitelmat olivat, millaisia ne olivat ja miten niitä oli aikomus kaupungin sisällä toteuttaa.

Hoitajat saivat nähtäväksi raakaversion kunnalliseen perhepäivähoitoon tulevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta. Tämän avulla hoitajat pystyivät vertailemaan raakaversiota aiemmin esitettyihin, omiin ehdotelmiin. Asiaa oli ehditty miettiä kuukauden

ajan, joten vastaanotto oli positiivisempaa tällä kertaa. Osa hoitajista kertoi jo aloittaneensa lapsen vasun työstaamisen. Lasten havainnointi ja dokumentointi pitemmältä ajalta todettiin yksimielisesti äärimmäisen tärkeäksi.

Yhteisen illan aikana läpi käytiin päivähoitoa koskevat lait ja asetukset, varahoidon ongelmat ja valvonnan tehostaminen. Tulevan toimintakauden aikana perhepäivähoidon ohjaajat tulevat tekemään kotikäynnin jokaisen hoitajan kotiin. Asiasta tiedotettiin yhdistyksen puheenjohtajan sähköpostiin:

perhepäivähoidon ohjaajien palaverissa olemme ylipäättään keskustelleet yksityisten palvelujen valvonnasta ja siitä miten voimme ohjata yksityistä puolta paremmin. Olemme yhdessä linjanneet, että toimintakauden aikana 2010-2011 teemme kotikäynnit kaikkien yksityisten perhepäivähoitajien luokse. Ohjaaja palaverissa 29.9.2009 olemme sopineet asiasta. Näissä tapaamisissa on hyvä keskustella myös ryhmän erityisen tuen tarpeesta

Kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa hoitajat arvioivat näin:

aika väritön ja tylsän näköinen täyttää. Meidän ehdotelmat mielekkämpiä.

Yhteisestä illasta hoitajilla jäi hieman epäilevä olo:

tuli olo että ne ajatteli nyt on kokkous pidetty ja sillä sipuli.

Asioiden muuttumiseen käytännössä ei jaksettu uskoa.

5.3 Turvallisuustyöpaja

Teemahaastattelussa turvallisuussuunnitelmia ei edes mainittu, mutta elämän yllätyksellisyyden vuoksi niistä muodostui hoitajille kevään aikana hyvin tärkeä mielenkiinnon, oppimisen ja kehittämisen kohde. Hakala (1999) toteaa, että hyväkin suunnitelma on aina vain suunnitelma ja tilanteiden muuttuessa tai ennakoimattomien tekijöiden ilmaantuessa suunnitelman tulisi joustaa.

Suunnitelma muuttui ennakoimattoman tapahtuman vuoksi. Eräältä hoitajalta katosi lapsi hetkellisesti ja hän joutui soittamaan hätänumeroon kutsuakseen poliisit etsintöihin. Lapsi oli koko ajan turvassa, mutta piilossa hoitajan omalla tontilla. Tapaus osoittautui hoitajille traumaattiseksi ja pelottavaksi kokemukseksi, jonka johdosta toiseksi työpajan teemaksi päätettiin kiireellisenä järjestää turvallisuus- ja alkusammutuskoulutusta sekä ryhdyttiin pohtimaan työterveyshuollon järjestämistä työssä jaksamiseksi.

5.3.1 Turvallisuustyöpajan tavoite ja toteutus

Tavoitteena oli luoda jokaiselle hoitajalle mahdollisimman kattavat ja kriteerit täyttävät turvallisuussuunnitelmat siten, että ne olisivat mahdollisimman pian käytettävissä.

Hoitajat jaettiin kolmeen ryhmään ja he saivat tehtäväkseen kirjallisesti pohtia, miten he ovat edistäneet lasten ja toiminnan turvallisuutta omassa kodissaan. Tehtävä purettiin yhdessä koko ryhmässä. Kävi ilmi, että hoitajilla oli paljon tietoa turvallisuudesta, mutta myös monia seikkoja, joita he eivät olleet ajatelleiksi. Kirjallinen tehtävä toimi hyvänä alustuksena turvallisuussuunnitelmien ja -koulutuksen toteuttamiselle.

Olli Saarsalmen toimittamaan julkaisuun Päivähoidon turvallisuussuunnittelu vuodelta 2008 tutustuttiin pikaisesti yhdessä. Toiminnan suunnittelun lisäksi myös tilojen suunnittelun tärkeys oli merkittävää huomioida, sillä yhä useampi perhepäivähoitaja saneeraa kotinsa sopivammaksi ja turvallisemmaksi hoidokkejaan ajatellen. Päivähoidon turvallisuus on kaikkien päivähoidon tehtävissä työskentelevien ja lasten huoltajien yhteinen asia. Ympäristön ollessa turvallinen antaa se pohjan rauhallisen, varhaiskasvatusta tukevan ilmapiirin luomiseksi ja vanhempien on helppo tuoda lapsensa hoitoon. (Saarsalmi 2008, 1-2.)

Savonlinnan ja Kerimäen yksityisten perhepäivähoitajien yhteistä turvallisuussuunnitelmaa oli aloitettu työstämään vuoden 2009 alussa lain vaatiessa kaikilta suunnitelman ja Savonlinnan kaupungin edellyttäessä sellaista myös yksityisiltä hoitajilta. Toteuttajiksi valittiin vapaaehtoiset hoitajat, jotka tiiminä selvittivät turvallisuusasioita ja tekivät lopullisen suunnitelman kirjalliseen muotoon. Suunnitelma myös painatettiin

painotalossa kunnollisten kansien väliin. Se ehti valmistua juuri sopivasti ennen edellä mainittua lapsen katoamistapausta. Sen päivittäminen tehdään tarvittaessa, mutta kuitenkin vuosittain tammikuussa. Suunnitelma jaettiin jokaiselle hoitajalle luettavaksi ennen seuraavaa työpajavaihetta, joka liittyi alkusammutukseen.

Toisen työpajan toisessa vaiheessa toteuttamispaikkana oli pelastuslaitos ja kouluttajana palomestari. Hän kertoi pelastustoiminnan tärkeysjärjestyksestä; mikä tekee tulipalosta vaarallisen, pelastussuunnitelmasta (perhepäivähoitajilla turvallisuussuunnitelma); kuinka hätäilmoitus tehdään ja tärkeistä alkusammutusvälineistä kuten palo- ja häikäyruittimesta, sammutuspeitosta ja vaahtosammuttimen käytöstä ja välineiden huollosta. Hätänumeroon soittaessa tarvittava apuysikkö voi olla poliisi, ensiapuysikkö tai sosiaaliensiapuysikkö.

Kahden tunnin teoriaosuuden jälkeen vuorossa oli käytännön harjoittelua. Yhdessä pisteessä opeteltiin vaahtosammuttimen oikea käyttö sammuttamalla pieni allaspalo ja toisessa pisteessä tukahdutettiin tulipalo sammutuspeiton avulla. Kolmannessa pisteessä hoitajille näytettiin, miksi rasvapalo on erittäin vaarallinen, jos sitä yrittää tukahduttaa vedellä. Tämän koulutuksen jälkeen hoitajille jäi jälleen varsinainen työskentely kotiin: jokaisen hoitajan tuli laatia kirjallinen turvallisuussuunnitelma omasta kodistaan piirtämällä kodin sisätiloista pohjapiirustus, josta tuli selvittää palovaroittimien ja uloskäyntien sijainnit sekä kodin sähkölaitteet. Pohjapiirustukseen tuli liittää tarkka kirjallinen selvitys sisällä olevasta perhepäivähoitokodin oletetuista tai mahdollisista vaarapaikoista sekä suunnitelma, miten vaaran paikat aiotaan poistaa. Lisäksi jokaisen tuli piirtää samojen ohjeiden mukaan pohjapiirros piha-alueesta. Näiden suunnitelmien tulisi olla valmiina mahdollisimman pian.

5.3.2 Turvallisuustyöpajan arviointi

Turvallisuuskoulutus koettiin tärkeäksi, hyödylliseksi ja mieltä rauhoittavaksi.

se oli lyhyt ja ytimekäs, tarvittavaa tietoa kaikki, mutta käytännön kokemus oli kaikkein paras!

Moni hoitajista kertoi ennen työpajan toiminnallista osuutta pelkäävänsä ja kunnioittavansa tulta liikaa:

tuli asioita, joita ei tienny, nyt ei tarte tulta sillai pelätä, kun tietää, mitä tehdä

Asiat jäävät usein mieleen paremmin, jos ne tulevat esille usean aistin kautta:

filmi kynttilän palosta oli hyvä. Kun tulin kotiin, kysyin mieheltä, että missäs ne meidän asunnon väliovet onkaan...

Hoitajat olivat saaneet ymmärrystä ja intoa oman turvallisuussuunnitelmansa tekemiseen:

oma turvallisuussuunnitelma on hyvä, koska siinä joutuu oikeasti asioita miettimään, juuri omassa kodissaan ja toimintaympäristössään.

Yleisesti oltiin siltä mieltä, että pelkkä hoitajan tietotaito vaaroista ja niiden ehkäisystä ei riitä, vaan valistuksen voimaan uskottiin myös:

tärkeintä kyllä silti on ennaltaehkäisy eli opetus ja valvonta. Lapsille opetetaan alusta asti, ettei saa koskea esimerkiksi uunin eikä muihinkaan tiettyihin asioihin. Se tulee aika helposti, kun vaan alusta asti rupeat tekemään niin. Ei pidä kuitenkaan mennä liian pikkutarkkoihin juttuihin. Pitää ottaa riskit huomioon ja tärkeintä on ymmärtää, miten asioita voi muuttaa.

4.3.3 Turvallisuustyöpajan tuotokset

Turvallisuuskoulutuksen jälkeen jokainen hoitaja hankki itselleen ensiapulaukun. Osa hoitajista osti kaksi ensiapulaukkua, toisen kotiin ja pienemmän rattaisiin, ns. puistoensiapulaukuksi. Ensiapulaukun sisällön analysoi proviisori, joka teki tarvikelistan mielestään tärkeästä välineistöstä puistoensiapulaukkuun (liite 4).

Koulutus tuotti hoitajille myös varahoidon tiedot -kaavakkeen. Siinä kysytään tarkasti vanhempien tiedot, erityisesti puhelinnumerot. Puhelinnumeroiden avulla varahoitaja varmasti tietää tavoittavansa vanhemmat hädän keskellä. Tiedon kulkeminen varmistetaan molempien vanhempien ja hoitajan allekirjoituksilla. Lapsen oma hoitaja on velvollinen huolehtimaan varahoidon kaavakkeen täytettynä varahoitajalle ennen va-

rahoidon aloitusta. Hoitajat kokivat kaavakkeen aluksi aikaa vievänä paperityönä, mutta kesälomien jälkeen myönsivät sen tuovan tiettyä turvallisuudentunnetta.

Hoitajat alkoivat työstää omasta kodistaan ja pihastaan turvallisuussuunnitelmat.

Jokaisen hoitajan tuli suorittaa hygieniapassi ja päivittää ensiapukoulutuksensa.

Mielenterveyden ensiapukurssin kävi kuusi hoitajaa. Koulutus tarjottiin kaikille hoitajille yhdistyksen maksaessa sen. Mielenterveyden ensiapu -koulutus kuului osana turvallisuustyöpajaa ja sen katsottiin palvelevan hoitajien psyykkistä hyvinvointia.

5.4 Työterveyshuolto

Turvallisuuteen liittyvänä asiana voidaan pitää hoitajien työterveystarkastusta, joka järjestettiin ensimmäistä kertaa koko yhdistyksen historiassa osana työpajatoimintaa. Asia koettiin hyvin tärkeänä saavutuksena hoitajille ja tavoitteena oli tehdä tarkastuksista säännöllisiä:

no jos ihan ensimmäisenä lääkärille menis ni ihan normaalit nämä terveystarkastukset, verenpaineet ja kaikki...

joo, ihan rutiinitarkastus, jossa mitataan kaikki paineet ja tälläiset ois hyvä.

Työterveystarkastus toteutettiin ostamalla halutut palvelut yksityiseltä palvelun tuottajalta ja kustannukset hoidettiin korotetulla jäsenmaksulla. Hoitajat, jotka halusivat käyttää työterveyspalveluita, maksoivat korotetun jäsenmaksun. Yhdistyksen yhteisestä kassasta maksettiin jokaisen tarkastusta haluavan hoitajan terveystarkastus. Yhdistyksen puheenjohtaja esitti asian hoitajille hoitajaillalla:

asiaa on lähdetty viemään eteenpäin siten, että kaupunki on jaettu periaatteessa kahtia ja eri iltoina tietty määrä ihmisiä menee terveydenhoitajan luo joka ottaa keneltä sit mitäkin kokeita, kuka mitäkin haluaa otattaa ja tää on tällä systeemillä nyt kehitetty, että ne ihmiset, jotka haluaa käyttää tätä työterveyshoitoa, maksaa enemmän jäsenmaksua ja sen jäsenmaksun osuus niinku kattas tän työterveyshoidon ja sitte ne, jotka ei käytä, niin maksavat entiseen

malliin jäsenmaksua....et tää on pikku porkkanaks nyt laitettu tähä tää että ja sit tietysti jatkumo tulis tästä.

Terveystarkastukset tehtiin alueittain. Ilta alkoi yleisellä juttelemisella työn mukavista ja ikävistä puolista. Terveystarkastaja kyseli jokaiselta hoitajalta työssä jaksamiseen ja uupumiseen liittyvät asiat ja niistä keskusteltiin työnohjausmaisesti ryhmässä.

Terveystarkastus tehtiin jokaiselle hoitajalle henkilökohtaisesti. Hoitajat saivat valita tarvitsemansa palvelut. Peruspakettiin kuului luun tiheyden mittaus, verenpaineen mittaus, verensokerin ja kolesteroliarvojen testaus, pituus ja paino. Tarvittaessa terveydenhoitaja ohjasi hoitajat lääkärin vastaanotolle lisätutkimuksiin.

Työterveyshuollosta päätettiin hyvän kokemuksen jälkeen tehdä säännöllinen, joka toinen vuosi tapahtuva tarkastus:

oisko parin kolmen vuoden välein...riippuu tietysti mikä on niinku oma kunto

5.5 Yhteistyön, yhteisöllisyyden ja ohjauksen tärkeys

Ryhmähaastattelun teemoissa yhteistyön ja ohjauksen tärkeys nousi keskeiselle sijalle hoitajien keskuudessa. Yhteistyön tärkeyttä korostettiin erityisesti varahoidon ja tilapäishoidon järjestämisestä.

pitäs tiedottaa varahoidon ja tilapäishoidon tarjonnasta, että semmosta on olemassa

samat oikeudet/velvollisuudet yli kuntarajojen; vois mitata sen oman huolensa että hössötänkö vaan vai oonko mä yliväsyny vai liian tottunu, etten nää missä mennään, mikä on mun huolen taso

ohjausta pitäs saada sillä viisiin että se tulis oikeestaan ihan että soittas vaan

Ohjausta kaivattiin perhepäivähoidon ohjaajalta, joka toimii kaupungin toimessa valvoen yksityisiä hoitajia. Tärkeänä pidettiin myös, että yksityisessä hoidossa olevilla lapsilla ja heidän vanhemmillaan olisi samat oikeudet ja velvollisuudet riippumatta kunnasta tai hoitopaikasta:

lähtötarkastus on tehty, muutoin ei ole ohjaaja käynyt

Naapurikunnassa tilanne oli toinen, ohjaaja tuli pyydettyä ja ilman pyytämistäkin käymään hoitajan luona. Yksityisyrittäjyyden suoma itsenäisyys halutaan toisaalta kuitenkin säilyttää:

mitään pomoa mä en kaipaa!

Tiedon saamisen helppoutta kaivattiin, toimitaanhan kuitenkin yhteiseksi hyväksi, lasten ja kuntalaisten hyväksi:

*vaikeeta oli myös saada ohjeistusta turvallisuussuunnitelman tekemiseen –
mitä siinä pitää olla*

Yhteisöllisyyden hoitajat kokivat arvokkaana ja tärkeänä. Yhteinen tekeminen haki vielä muotoaan:

kerran kuukaudessa jotain yhteistä tekemistä, esim. keilaus

sauvakävelytiimi ei innosta, mut se keilaus oli älyttömän kivaa!

yhdessä tekemistä, liikkumista

Hoitajista osa koki, että alueellinen tiimi tai työpari oli yhdistystä tärkeämpi. Yhteistä teemaa toimintakaudelle pidettiin myös hyvänä asiana, koska silloin saisi uusia ajatuksia toisilta hoitajilta ja voimaa työhön. Kerran kuukaudessa pidettävät hoitajaillat koettiin tärkeiksi paitsi tiedonsaannin myös yhteisöllisyyden kannalta.

6 OSAAMISKARTOITUS

Perhepäivähoitajien osaamiskartoitus päätettiin tehdä hoitajien omasta pyynnöstä kehittämistyön tulosten arvioimiseksi ja jatkotyöskentelyä varten. Osaamiskartoituksesta

tehtäviä yhteenvetoja voidaan käyttää suuntaa antavina tulevaisuuden kehittämis- ja koulutussuunnitelmissa. Opinnäytetyön alkuperäiseen suunnitelmaan osaamiskartoitus ei kuulunut. Hakala (1999) sanoo, ettei ”hyväkään suunnitelma ole mikään purkamattomaksi tarkoitettu Iisakin kirkko, vaan suunnitelmaa on voitava tarkentaa suunnitelman edetessä”.

Toimintakauden alkaessa elokuussa perhepäivähoitajille tehtiin osaamiskartoitus. Tavoitteena oli mitata mahdollisia muutoksia hoitajien ajatuksissa kehittämistyötä kohtaan ja löytää uusia tarpeita ja ehdotuksia koulutuksen suhteen.

6.1 Osaamiskartoituksen toteutus

Osaamiskartoituksessa käytettiin Verven Sanna Parrilan ja Kirsi Alilan laatimaa perhepäivähoitajien osaamiskartoitusta (liite 6) hieman muunneltuna yksityistä perhepäivähoitoa paremmin palvelevaksi. Verve on organisaatio, joka tarjoaa kuntoutus-, tutkimus- ja konsultointipalveluja.

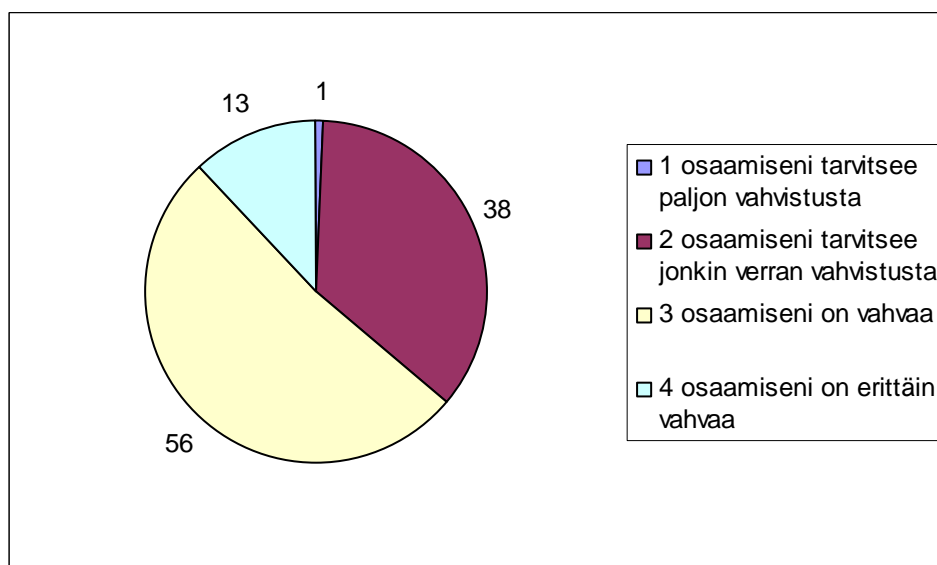
Kartoitus lähetettiin sähköpostitse kaikille hoitajille, koska se oli helppo ja nopea tapa tavoittaa hoitajat. Palautuksen saattoi tehdä sähköpostitse tai tuomalla kyselyn paperiversiona seuraavaan hoitajailtaan. Kyselyyn toivottiin enemmän vastauksia kuin alkukartoitukseen saatiin haastateltavia.

6.1.2 Osaamiskartoituksen analysointi ja tulokset

Perhepäivähoitajien osaamiskartoituksessa oli kolme osaa. Ensimmäinen osa koski oman työn suunnittelua, arviointia ja kehittämistä, toinen osa käsitteli yhteistyötä ja vuorovaikutusta ja kolmas keskittyi varhaiskasvatukseen. Kartoituksen tulokset analysoitiin niin kutsutulla tukkimiehen kirjanpidolla siten, että jokainen hoitajien merkittävä rasti merkittiin viivalla tukkimiehen kirjanpitoon siihen osa-alueeseen, johon se liittyi. Lopuksi merkityt viivat laskettiin yhteen ja niiden avulla tehtiin kuviot 2-4.

6.1.3 Oman työn suunnittelu

Tässä osiossa oli 14 erilaista osaamisen aluetta ja tasoa lueteltuna (liite 6).

KUVIO 2. Savonlinnan yksityisten perhepäivähoitajien arvio osaamisestaan työn suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä

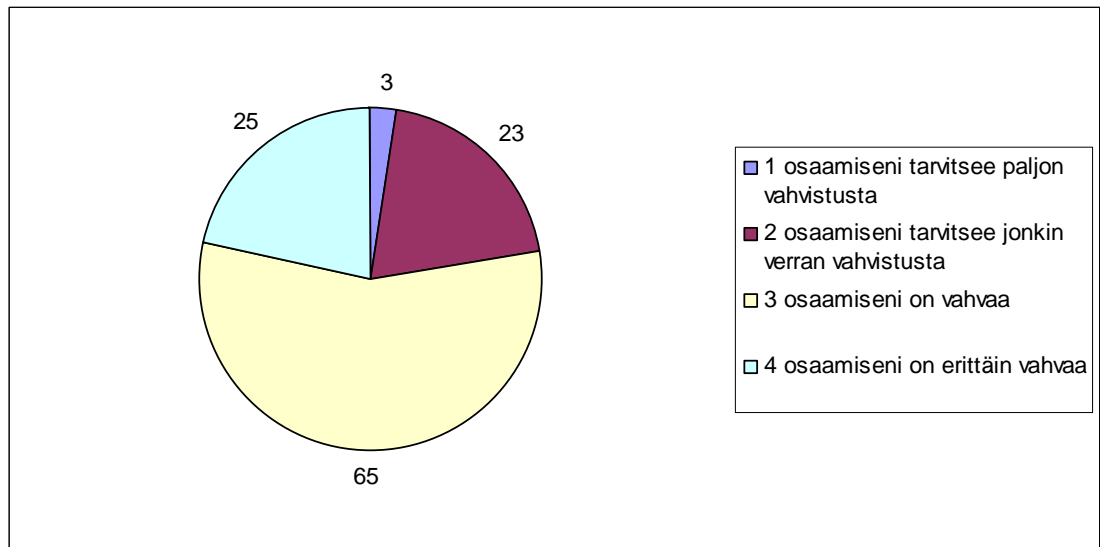
Kuvio 2 näyttää, että suurin osa hoitajista koki osaamisensa olevan vahvaa työn suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen alueella. Kaikki hoitajat arvioivat osaamisensa olevan vahvaa palautteen hakemisessa, vastaanottamisessa ja hyödyntämisessä (liite 6).

Seuraavaksi eniten merkintöjä vahvan osaamisen alueella sai lapsikohtainen suunnittelu ja tavoitteiden asettaminen, oman työn ja työkäytäntöjen arviointi, omien ammatillisten vahvuuksien tunnistaminen sekä varhaiskasvatuksen kehityksen seuraaminen ja tunteminen (liite 6). Arvosanan 1 oli antanut kaksi hoitajaa atk-taitojensa hallitsemisesta, samalla kuitenkin kolme hoitajaa oli arvioinut atk-taitonsa neljän arvoiseksi.

Täydennyskoulutusta ensimmäisen osan alueelta toivottiin eniten varhaiskasvatuksen kehityksen seuraamisesta ja tuntemisesta esimerkiksi kirjallisuuden ja koulutuksen avulla. Tulos on hieman ristiriitainen, sillä hoitajat olivat nimenomaan arvioineet kyseessä olevan aihealueen yhdeksi vahvimmaksikin osaamisalueekseen. Muita täydennyskoulutusta vaativia alueita olivat toteutuneen toiminnan kirjaaminen ja työn muutoksiin ja uusiin vaatimuksiin vastaaminen. Vain yksi hoitaja ilmoitti haluavansa koulutusta atk -taidoissa.

6.1.4 Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot

Osaamiskartoituksen toinen osa selvittää perhepäivähoitajien yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja (kuvio 3).

KUVIO 3. Savonlinnan yksityisten perhepäivähoitajien yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot oman arvion mukaan

Tässä osiossa muutama hoitaja oli jättänyt kohtia vastaamatta, joten vastaukset eivät siltä osin kerro koko totuutta. Vastanneiden keskuudessa eniten merkintöjä oli eriävien mielipiteiden hyväksymisessä, jonka osaaminen arvioitiin numerolla kolme vahvaksi. Heikoiten osaaminen arvioitiin oman lapsiryhmän vanhemmille suunnatun vanhempainillan toteuttamisessa ja palautteen antamisessa työkavereilla. Erittäin vahvan osaamisen alueita oli tasaisesti monta kohtaa:

- vuorovaikutus lasten kanssa
- vuorovaikutus vanhempien kanssa
- rohkeus ja taito omien mielipiteiden rakentavaan ilmaisemiseen
- hoitajatiimin jäsenenä toimiminen
- yhteisiin päätöksiin ja toimintaperiaatteisiin sitoutuminen

Parrilan (2009a) esimerkkimateriaalissa avataan arvosanojen 3-4 merkitystä hoitajatiimin jäsenenä toimimisesta. Hoitajan arvioidessa osaamisensa vahvaksi tai erittäin

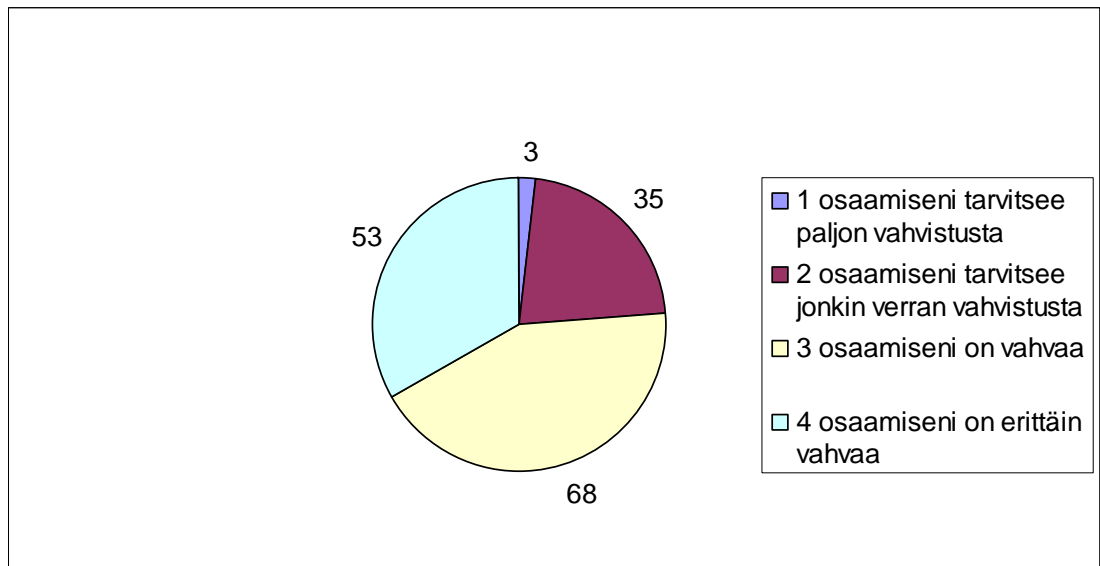
vahvaksi hän ottaa vastuun tiimin toiminnasta ideoimalla, luomalla uutta ja olemalla innostava. Samalla hän uskaltaa kyseenalaistaa asioita tyrmäämättä toisten ajatuksia. Hän arvostaa ja kuuntelee toisten tiimiläisten mielipiteitä ja tukee heitä auttaen positiivisen ilmapiirin syntymisessä. Kehittävän palautteen antaminen tiimin muille jäsenille ja mahdolliselle esimiehelle onnistuu. Tiimissä työskenteleminen tarkoittaa toimimista ryhmänä, ei yksilönä ja osaamista ja tietoa jaetaan tasapuolisesti toisille tiimin jäsenille.

Vanhempainillan järjestäminen oman lapsiryhmän vanhemmille osoittautui kartoituksen mukaan savonlinnalaisille hoitajille vaikeaksi asiaksi. Tässä kehittyäkseen hoitajan tulisi pystyä perustelemaan vanhemmille yhteisen vanhempainillan merkitys ja osata suunnitella ja toteuttaa vanhempainilta hyödyntäen sen antia yhteisten toimintaperiaatteiden laatimiseksi, esimerkiksi hoitajan vasun perustaksi.

Täydennyskoulutusta osassa kaksi hoitajat arvioivat tarvitsevänsä eniten suhteessaan vanhempiin: vuorovaikutustaidoissa vanhempien kanssa, heidän kanssaan syntyvien ristiriitatilanteiden ratkaisemisessa ja heidän mukaan ottamisessa toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Kasvatuskumppanuuden toteuttaminen käytännössä tuntui vaikealta ja vieraalta asialta, kun sitä oli syvällisemmin pohdittu yhdessä kevään aikana hoitajailloissa.

6.1.5 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus oli kolmannen osion teema, jota tarkasteltiin laajasti 20:n kysymyksen avulla (liite 6).

KUVIO 4. Savonlinnan yksityisten perhepäivähoitajien arvio varhaiskasvatus-taidoista

Omien toimintakäytäntöjen ammatillinen perusteleminen ja lapsen kielen kehityksen tunteminen ja tukeminen koettiin varhaiskasvatuksen osiossa eniten arvosanan kolme arvoiseksi (kuvio 4.) Melkein yhtä hyvin koettiin hallitsevan erityistä tukea tarvitsevan lapsen hoito, kasvatusta ja opetus (liite 6).

Erittäin vahvaa osaaminen oli lapsen yksilöllisyyden huomioimisessa toiminnassa, kuten myös lapsen osallisuuden ja oppimisen tukemisessa arkipäivän toiminnassa, leikin kehityksen tuntemisessa ja tukemisessa, lasten aloitteiden ja kysymysten huomioimisessa ja hyödyntämisessä sekä lapsen turvallisuudesta huolehtimisessa.

Heikointa osaaminen oli eri kieli- ja kulttuuritaustaisen lapsen hoidossa, kasvatuksessa ja opetuksessa sekä lapsen kehityksen etenemisen havainnoinnissa ja dokumentoinnissa.

Lasten osallisuuden ja oppimisen tukeminen arkipäivän toiminnassa oli saanut arvosanan 3 tai 4 peräti seitsemän kertaa. Parrilan (2009a) mukaan näin vahva tai erittäin vahva osaaminen edellyttää hoitajalta toimintaympäristön suunnittelussa jokaisen lapsen kehitysvaiheiden ja tarpeiden huomioimista. Hoitaja on myös selvillä lapsen lähi-kehityksen vyöhykkeestä ja huomioi sen päivähoitopäivän eri tilanteiden ja ympäristön suunnittelussa. Hoitaja havainnoi ja arvioi lapsen kasvua ja oppimista suhteessa toi-

mintaan säännöllisesti, kykenee muutoksiin ja mukauttamiseen oppimisen haasteiden muuttuessa. Lapset voivat osallistua ja vaikuttaa ympäristöön ja toiminnan suunnitteluun toiminnan perustuessa lasten omaehtoiseen toimintaan. Lasten omaehtoisen toiminnan suunnittelussa huomioidaan mieluinen toimintaympäristö, hoitajan oma rooli ja tuki toimintojen mahdollistajana sekä päivähoitopäivän ajallinen rakentuminen lasten toimintojen kannalta järkevästi.

Lapsen leikin kehityksen tuntuminen ja tukeminen oli myös vahvan tai erittäin vahvan osaamisen aluetta hoitajilla. Parrilan (2009a) mukaan se edellyttää hoitajalta kykyä kertoa, missä leikin kehitysvaiheessa kukin lapsiryhmän lapsi on ja taitoa järjestää leikkiympäristö huomioiden ryhmän lasten leikin kehitysvaiheet. Leikkivälineet ovat lasten saatavilla, mutta vaihdellen. Lelujen tulee olla siistiä, ehjiä ja puhtaita, mikä edellyttää lelujen säännöllistä pesemistä. Leikille pitää muistaa varata riittävästi aikaa ja tilaa sekä mahdollistaa leikin jatkuminen esimerkiksi ulkona.

Varhaiskasvatuksen osalta täydennyskoulutusta haluttiin selkeästi eniten turvallisuuteen liittyvissä asioissa. Kaikki hoitajat ilmoittivat tarvitsevansa täydennyskoulutusta tapaturmatilanteissa toimimisessa. Seuraavaksi eniten huolta osaamisesta kannettiin erityistä tukea tarvitsevan lapsen hoidossa, kasvatuksessa ja opetuksessa sekä eri kieli- ja kulttuuritaustaisen lapsen hoidossa, kasvatuksessa ja opetuksessa.

6.1.6 Osaamiskartoituksen täydentävä osio

Osaamiskartoituksen lopussa oli täydentävä osio, jossa hoitajilla oli mahdollista kertoa sen hetken ammatillisista vahvuuksista, missä ja miten haluaisi vahvistaa ja kehittää omaa osaamista sekä millä menetelmillä kehittämistä haluttaisiin tukea (liite 6). Vastauksia on tiivistetty ja yhdistelty luokittelemalla samantyyppiset tai samaa tarkoittavat vastaukset yhdeksi ryhmäksi.

Hoitajien mainitsemat ammatilliset vahvuudet ovat monessa asiassa yhtäläisiä heidän aikaisemmin mainitsemiensa arvojen kanssa, mutta muutamia selkeästi ammattitaitoon liittyviä mainintoja on löydetävissä. Kielelliset taidot ja tiedonhankinta puuttuivat arvoista kokonaan, mutta löytyvät ammatillisista vahvuuksista. Muita mainintoja olivat huumori, positiivisuus, koulutus, spontaanisuus ja luovuus.

Osaamisen kehittämisessä eniten mainintoja sai tietokoneen käyttö tiedonhankintavälineenä, toisaalta osaamisen kehittämisessä moni käyttää juuri tietokonetta tiedonhankintavälineenä. Kehittämistä koettiin olevan myös vertaistuen hyväksikäyttämisenä.

Hoitajat haluaisivat kehittää omaa osaamistaan työyhteisön kautta; keskustelemalla ammatti-ihmisten kanssa; ottamalla opiskelijoita luokseen harjoittelijoiksi; lyhyillä koulutuksilla, jotka mielellään järjestettäisiin vain oman yhdistyksen tarpeisiin; kirjallisuudella; käytännön esimerkkien avulla ja pysymällä ajanhermolla nykyäitien maailmassa. Osa hoitajista haluaisi mieluiten hankkia tietoa itsenäisesti.

7 KEHITTÄMISTYÖN MUUT TUOTOKSET

Opinnäytetyön sivutuotteena käynnistyi monta uutta asiaa työpajatyöskentelyn ulkopuolella. Ihmisiä ei voi pakottaa vuorovaikutukseen, osallistumiseen, työyhteisön kehittämiseen tai innovoimaan, mutta työyhteisölle voi tietoisesti luoda olosuhteet, jotka melkein itsessään synnyttävät energiaa ja innovaatiota. Näin tapahtui yksityisille perhepäivähoitajille kehittämistyön aikana.

Vuonna 2009 hoitajilla on ollut edustus Imatran perhepäivähoitoseminaarissa ainoina alueen yksityisen puolen edustajina. Lisäksi kaksi hoitajaa osallistui Tampereelle vuosittain järjestetyille yksityisten perhepäivähoitajien koulutuspäiville. Molemmissa koulutuksissa oli luennoimassa Sanna Parrila.

Opinnäytetyön sivutuotteena voidaan myös pitää kutsua mukaan hanketoimintaan. PERHONEN on opetushallituksen rahoittama, valtakunnallinen perhepäivähoidon kehittämisen hanke. Hankkeen yleisenä tavoitteena on perhepäivähoidon toimijoiden osaamisen kehittäminen ja ammattialan tunnettavuuden ja arvostuksen lisääminen. Hankkeessa on tarkoitus pohtia, mihin suuntaan Savonlinnan alueen perhepäivähoidon asiantuntijat haluavat perhepäivähoitoa kehittää ja mitkä ovat kuntien ja alueiden haasteet ja tarpeet. Savonlinnan yksityisistä hoitajista kaksi kutsuttiin perhepäivähoidon vastuutoimijoina kuulemaan ja pohtimaan alueen perhepäivähoidon tilaa ja tarpeita.

Heistä toinen valittiin edustamaan Itä-Suomea hankkeen ohjausryhmän jäsenenä. Hoitajille annettiin ensimmäistä kertaa hieno mahdollisuus tuoda yksityisen hoidon näkökulma kuuluville, mutta samalla myös mahdollisuus koko perhepäivähoitotyön kehittämiseen.

Savonlinnalaiset yksityiset perhepäivähoitajat kirjoittivat näkemyksistään Kim Polamolle, joka netissä etsi artikkeleita syksyllä julkaistavaan ”Varhaiskasvatuksen aikakauskirjaan”. Hoitajat kirjoittivat aiheista ”miten yksityinen perhepäivähoito tukee lapsen mahdollisuutta ilmaista tunteitaan/itseään” ja ”miten yhteistyö kunnallisen päivähoidon kanssa voisi auttaa yksityisiä perhepäivähoitajia kehittämään toimintaansa”. Molemmat artikkelit julkaistiin marraskuun alussa ilmestyneessä kirjassa ”Havainnoista tekoihin”.

Kehittämistyön aikana syntyi paljon aineellista ja aineetonta tuotosta ja aloitetta perhepäivähoitoon liittyen. Aineellisista tuotoksista voidaan mainita tämä opinnäytetyö, varahoidon kaavake, tervetuloa yksityiseen perhepäivähoitoon -esite ja hoitosopimuksen päivitys.

Aineettomia tuotoksia olivat kaupungin ulkopuolella foorumeissa tapahtuneet koulutustapahtumat, jotka mahdollistivat savonlinnalaisen, yksityisen perhepäivähoidon näkökulman esille tuomisen; keskustelut eri tahojen ja hoitajien kanssa; vertaistuki; yhteisöllisyys; ideat; innostuminen ja positiivinen asenne.

Savonlinnan yksityiset perhepäivähoitajat tekivät tärkeän aloitteen koulutuslautakunnalle erityislastentarhanopettajan palvelujen saamiseksi erityisen tuen tukitoimien järjestämiseksi (liite 3). Päivähoidon esimies toteaa vastineessaan seuraavaa:

niin meidän kuin yksityisten palvelun tuottajien palveluissa on tärkeää yhteistyö ja yhteisten palvelujen käyttö kuten kunnallinen erityispäivähoito, neuvolapalvelu sekä SOSTERIn perhepalvelukeskus----- erityislastentarhanopettajien palaverissa totesimme, että yksityiset perhepäivähoitajat ovat toimineet hyvin, lapsen parhaaksi.

Toimiva ratkaisu tähän asti on ollut erityistä tukea tarvitsevan lapsen siirtäminen kunnallisen hoidon piiriin, joka voi olla perhepäivähoitopaikka. Sitä ratkaisumallia tarjottiin myös nyt:

Erityislastentarhanopettajat olivat sitä mieltä, että hyvä malli voisi olla sama kuin meillä kunnallisessa perhepäivähoidossa eli ensin keskustellaan yhdessä perhepäivähoidonohjaajan kanssa lapsen tilanteesta ja jos yhdessä nähdään erityispäivähoidon tarvetta konsultoidaan erityislastentarhan opettajaa tai lasta ohjataan muihin palveluihin ----- ongelma on erityispäivähoidon resurssi, joka on meillä tosi tarkkaan käytössä ja voimme hyvin vähän tarjota palveluja muille ----- olemme toki tarvittaessa myyneet konsultointia myös yksityiselle mahdollisuuksiensa mukaan.

Kaupunginvaltuusto ei ottanut asiaa käsiteltäväkseen, joten asia raukesi.

Osaamiskartoituksen mukaan uusia kehittämisalueita löytyi runsaasti:

- tapaturmatilanteissa toimiminen
- erityistä tukea tarvitsevan, allergisen, erityisruokavaliota noudattavan ja/tai sairaan lapsen hoito, kasvatus ja opetus
- eri kieli- ja kulttuuritaustaisen lapsen hoito, kasvatus ja opetus; ennakkoluulojen välttäminen
- lapsen motorisen ja varhaiskasvatuksen kehityksen ja taiteelliseen ilmaisuun liittyvät kehityksen tunteminen ja tukeminen
- varhaiskasvatusta valtakunnan ja kunnantasolla ohjaavien asiakirjojen sisällön tunteminen, toiminnan dokumentointi
- työn vaatimuksiin ja uusiin vaatimuksiin vastaaminen
- vuorovaikutustilanteet vanhempien kanssa; tunteiden käsitteleminen ja hallitseminen, vanhempien mukaan ottaminen toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen

8 KEHITTÄMISTYÖN ARVOINTI

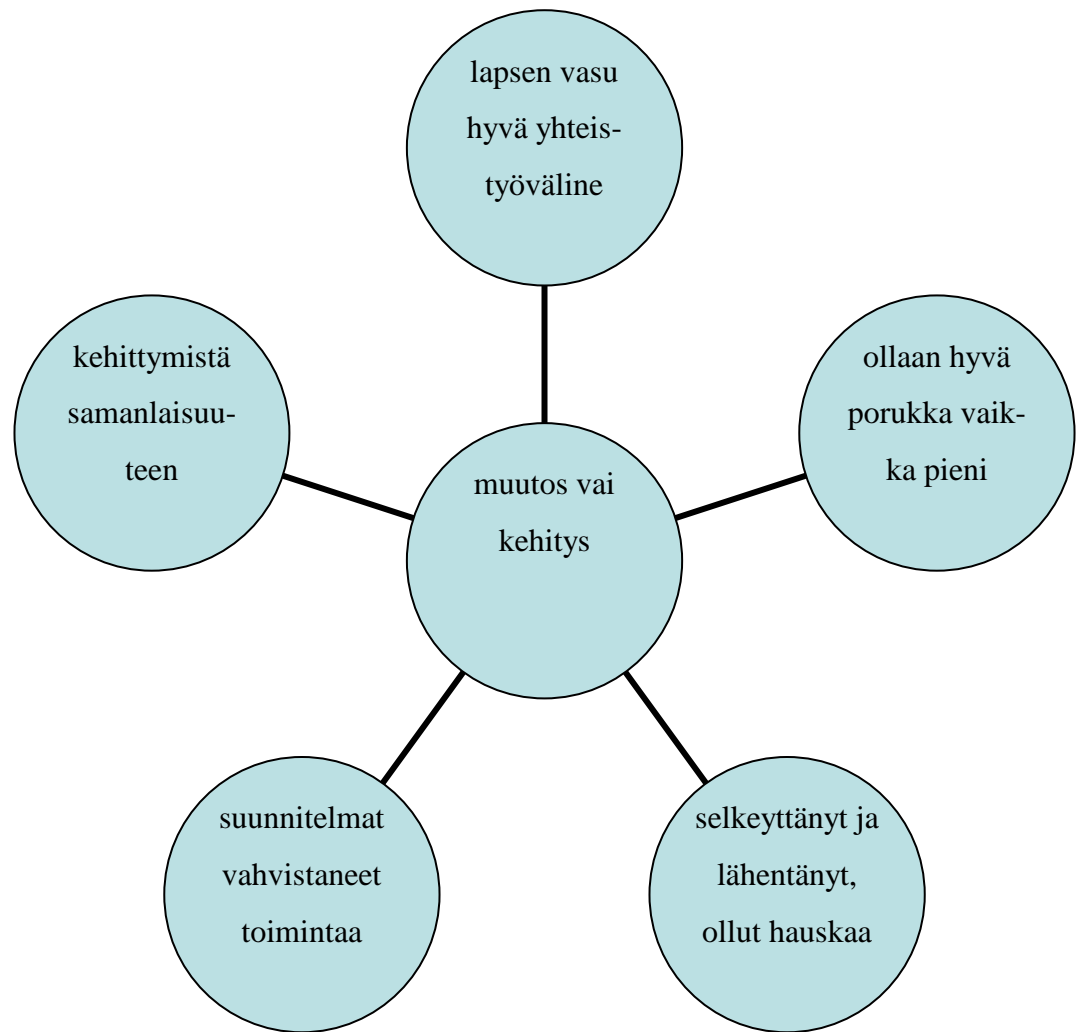
Hoitajat arvioivat sanallisesti vuotta 2009, kahta toteutunutta työpajaa, koulutuksia ja tapaamisia posti it -liimalapuille laittamallaan ajatuksilla samalla tavalla kuin keväällä. Heitä pyydettiin myös arvioimaan koko ryhmän, työyhteisönsä, yhteistyökykyä numeraalisesti arvoasteikolla 4-10.

Valmiit vastaukset vietiin jälleen lattialla olevan auringon säteisiin ja luettiin ääneen hoitajien pyynnöstä. Tällä tavalla hoitajille ilmoitettiin, että kehittämistyö tässä muodossa oli päättymässä, ympyrä oli sulkeutumassa. Arvioinnin tarkoituksena oli saada hoitajat jatkamaan hyvin alkanutta ajatus- ja kehittämistyötään, sillä jatko oli heidän omissa käsissään.

Ilmapiiri arviointia tehtäessä oli iloinen ja kannustava. Kevään tilaisuudesta poiketen hoitajat eivät olleet jakautuneet kahteen leiriin, vaan kaikki olivat samassa veneessä puhaltamassa yhteen hiileen savonlinnalaisen yksityisen perhepäivähoidon kehittämiseksi.

Osa hoitajista kertoi työmäärän pelottaneen, mutta yksi asia kerrallaan työt olivat tulleet tehdyiksi tai olivat ainakin valmistumaisillaan. Moni hoitajista kertoi myös, että oli tervehdyttävää pysähtyä pohtimaan vakavasti omaa työtään, sen tarkoitusta, motivaatiota ja riskitekijöitä. Arjen kiireessä moni asia jää tarkoitusta vaille, jos ei joskus pysähdy pöydän ääreen pohtimaan asioita. Vaikealta tuntuneet asiat ovat loppujen lopuksi kääntyneet hyviksi kokemuksiksi. Tuntui, kuin sadun Fenix -lintu olisi noussut tuhkasta.

Hoitajien antama keskiarvo työyhteisön osaamiselle oli 8.78.

KUVIO 5. Yksityisten perhepäivähoitajien arvioita kehittämistyöstä

Hoitajat olivat kirjoittaneet liimalapuille pelkästään positiivisia asioita (kuvio 5). Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, joka aiheutti suurta vastustusta ensimmäisessä työpajassa, olikin muuttunut hyväksi yhteistyövälineeksi avaamalla asiat paremmin. Kehitys koettiin tällä kertaa ”aina hyväksi asiaksi.”

Osalla hoitajista yksikkö-vasun teko oli vasta alkanut, mutta lapsi-vasut olivat valmiit. Vuosi koettiin kokonaisuutena mielenkiintoisena ja antoisana. Työmäärä ja uuden asian oppiminen oli alussa kauhistuttanut, mutta lopulta pohdinnasta ja käytännön työstä olikin ollut paljon hyötyä. Yhteisön me-henki koettiin paremmaksi ja tiiviimmäksi, yhteiset ongelmat ja vaikeudet olivat hioneet porukan paremmin yhteen. Kehitystä samanlaiseen ajattelutapaan oli tapahtunut. Suunnitelmien koettiin vahvistaneen

ja monipuolistaneen toimintaa. Ajan kulumisen myötä olo hoitajilla oli helpottunut, ajatukset olivat selkeytyneet ja lähentäneet toisiin hoitajiin. Välillä epätoivon keskellä oli ollut jopa hauskaa.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Henkilöstön kehittämisellä turvataan osaava henkilöstö nyt ja tulevaisuudessa, sillä henkilöstön osaaminen on vahvuus, jolle tulevaisuutta tulee rakentaa (Mäkitalo ym. 2006, 106). Osaamisen suunnittelu ja kehittäminen ennakoivat työelämän ja yhteiskunnan muutoksia. Perhepäivähoidon kehittäminen suunnitelmalliseksi toiminnaksi ja aseman säilyttäminen päivähoidon vaihtoehtona olivat keskeisessä asemassa kehitystyötä aloittaessa.

Ryhmähaastattelu ja muu taustatutkimus osoitti, että kaikilla savonlinnalaisilla yksityisillä perhepäivähoitajilla oli työn aloittamisen motiivina kotiäitiys. Omat lapset on haluttu hoitaa kotona, mutta samalla tuoda perheeseen ansiotuloja. Päätös on ollut vapaaehtoisuuteen perustuva ja arvovalintakysymys, kuten Sundell (2009) omassa teoksessaan toteaa. Yksityisyrittäjyyden mukanaan tuomista velvollisuuksista huolimatta kukaan ei halunnut ryhtyä kunnalliseksi perhepäivähoitajaksi. Tämä puolestaan tukee Kaarlelan ym. (2001) toteamusta yritystoiminnan sitoutuneisuudesta ja sen seurauksista.

Perhepäivähoito halutaan säilyttää päivähoidon vaihtoehtona kodinomaisuutensa ja joustavuutensa takia. Osa hoitajista haluaa muuttaa toimintatapojaan nykyaikaisemmiksi, osa haluaa tehdä työtä kuten ennenkin. Työn arvostusta haluttaisiin nostaa.

Tulosten perusteella oli selvää, että hoitajat tiedostivat perhepäivähoitotyön muutoksen. Muutokseen mukaan meno vaatii kuitenkin uusien työmenetelmien käyttöönottoa ja oman koulutuksen päivittämistä tai tutkinnon suorittamista (Mäkitalo 2006). Hoitajat kokivat tarvitsevänsä apua selviytyäkseen uusista haasteista.

Parrilan (2008, 14-15) mukaan perhepäivähoidon tämän päivän haasteet ovat niin suuria, ettei hoitajat koe selviytyvänsä niistä yksin ilman ohjausta. Yksityisen perhepäivähoidon haasteena on ollut, kuinka vastata muutoksiin ohjauksen ollessa pientä tai jopa olematonta. Kehittämistyössä hoitajat ovat opetelleet ohjaamaan ja kouluttautumaan ryhmässä, mutta myös itsenäisesti. Ryhmä tarvitsee aina ohjaajan, joka suunnittelee toiminnan. Ongelmaksi voi muodostua ohjaajan löytyminen ryhmän sisältä. Ulkopuolista ohjaajaa kaivataan tueksi ja avuksi vain suurissa muutoksissa.

Osaamiskartoitus paljasti useita uusia kehittämiskohteita, joita voi toteuttaa ohjauksen, tiimityön ja vertaisarvioinnin avulla. Koska ohjaajan rooli työllistää paljon, vapaaehtoisia ei saata löytyä. Hyvä vaihtoehto voisi olla, että hoitajat saisivat kehittämistarvelistasta valita itselleen mielenkiintoisimman aiheen ohjattavakseen ja toteutettavakseen. Tällä tavalla hoitajat kouluttautuisivat yhteisvastuullisesti. Toinen vaihtoehto olisi laittaa ohjaajan rooli vuosittain vaihtuvaksi, mutta kuitenkin vapaaehtoiseksi. Tässä vaarana voisi olla, ettei vapaaehtoisia löydy lainkaan. Kolmantena vaihtoehtona olisi pyytää aina ulkopuolinen kouluttaja, mutta sitä hoitajat eivät nähneet itselleen parhaimmaksi kouluttautumismuodoksi. Oppimisen kannalta heille keskeistä on yhteisöllisyys. Yhteisesti asioita jaettaessa ja pohdittaessa koolla on aina enemmän tietämystä, kokemusta ja hiljaista tietoa. On hyvä muistaa myös jo olemassa oleva osaaminen. (Kirvesniemi 2008, 15.)

Melkein kaikilla alkukartoituksessa haastatteluun osallistuneilla hoitajilla oli omat lapset vielä kotona osan ollessa jo koululaisia. Mukana oli kaksi hoitajaa, joiden omat lapset olivat maailmalla, mutta he olivat nyt isoäitejä ja hoitivat omien lapsien sijasta lapsenlapsiaan osana hoitoryhmää. Tästä voidaan todeta perhepäivähoitotyön olevan elämäntapa ja se voi jatkua sukupolvesta toiseen. Tämä ilmiö ei tullut esiin aikaisemmissa tutkimuksissa.

Perhepäivähoitajaksi ryhtyminen oli kaikilla aikoinaan mahdollisuus hoitaa omat lapsensa kotona, mikä puolestaan vähensi kunnallisten hoitopaikkojen kysyntää alueella siltä osin. Mikkola (2003) toteaa kotiäitiyden olevan tärkeä arvo yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymisessä. Haasteena on saada äidit pysymään kotona myös sen jälkeen, kun omat lapset ovat lähteneet maailmalle.

Lait, asetukset ja säännökset ovat laadittu niin lasten kuin hoitajienkin turvaksi. Sääntöjen puute aiheutti työntekijöiden hyväksikäyttöä; heidän läsnäoloonsa ja vastuullisuuden oli helppo vedota, koska he olivat joka tapauksessa aina kotona. Kunnallistamisen myötä tulivat työntekijöitä suojaavat rajat ja lait, jotka tekivät tilaa myös hoitajan ammatti-identiteetin kehittymiselle. Perhepäivähoitotyö ei enää ollut äitiyden ja piikuuden välimaastossa. (Kotajärvi 1997, 37-38.)

Kehittämistyö osoitti, ettei laki aina ole kaikille kuntalaisille sama, vaan valittu palvelumuoto voi olla este joidenkin etuisuuksien saamiselle. Päivähoitolakia nykyaikaistamalla pyritään siihen, että laki takaisi oikeuden varhaiskasvatukseen kaikille lapsille asuinpaikasta ja sosioekonomisesta asemasta riippumatta sekä edistäisi monimuotoisten varhaiskasvatuspalveluiden syntymistä turvaamalla niiden toiminnan edellytykset. Lisäksi uudessa laissa tavoitteena on antaa vanhemmille *valinnanmahdollisuus* heidän tilanteensa ja heidän lapsilleen sopivimman päivähoito- ja varhaiskasvatuspalvelujen valitsemiseen mahdollistaen vanhempien työssäkäynnin. (Jaakkola 2009, 10.)

Yksityisillä perhepäivähoitajilla ei ole taloudellisesti mahdollista kustantaa itse esimerkiksi erityistä tukea ryhmänsä lapselle. Tässä suhteessa lapset ovat kaupungissa eriarvoisessa asemassa riippuen siitä, missä he ovat hoidossa ja se voi olla syy hoitopaikan vaihtoon. Hoitopaikan vaihto erityisen tuen saamiseksi ei välttämättä ole perheen tai lapsen etu, jos perhe muuten on tyytyväinen hoitoon. Tuen järjestäminen vaatii uuden toimintatavan suunnittelua lainmuutoksen lisäksi.

Savonlinnassa toimii liian pieni määrä yksityisiä päivähoitopalveluja tuottavia tahoja, jotta heidän kannattaisi yhdessä palkata oma erityislastentarhanopettaja yhteiseen käyttöön. Tilanteen muuttuessa vaikeaksi asiaa suositellaan selviteltäväksi. Aina on mahdollista löytää innovatiivinen erityislastentarhanopettaja, joka haluaa heittäytyä mukaan uuteen kokeiluun. Epäkohta asiassa on, ettei lastentarhanopettajan tehtävään kelpoista sosionomia ammattikorkeakoulututkinnolla ole aikaisemmin otettu huomioon tasavertaisena hakijana erityislastentarhanopettajan koulutukseen (Jaakkola 2009, 11-12).

Osaamiskartoituksessa oli muutamassa osiossa ristiriitaisuuksia osaamisen ja täydennyskoulutushalukkuuden välillä. Oletettavasti hoitajat haluaisivat täydennyskoulutusta

siltä osaamisen alueelta, joka koettiin heikoksi, mutta parissa kohtaa hoitajat kokivat osaamisensa vahvaksi haluten silti asiasta täydennyskoulutusta. Tästä voisi päätellä, että hoitajat haluavat lisää tietoa ja taitoa jo vahvoiksi kokemissaan asioissa, mutta vieroksuvat uuden asian oppimista. Taustalla voi olla heikko ammatti-identiteetti.

ATK-taitojen kehittämisestä on todettu olevan hyötyä monella tavalla. Tiedottaminen tapahtuu reaaliajassa ja erilaisten lomakkeiden ja tietojen toimittaminen sähköisesti virastoihin nopeutuu ja helpottuu. Vanhemmat saavat tiedotteet kotikoneelle, eivätkä ne katoa matkalle. Yhteistyö lisääntyy hoitajien, vanhempien ja virastojen kesken. Toiminta- ja varhaiskasvatussuunnitelmien pohjien lähettäminen hoitajalta toiselle kaupungista toiseen lisää yhteistyötä, suunnitelmallisuutta, monipuolisuutta ja verkostoitumista. (Turku 2007, 47.)

Tietokone on monelle hoitajalle uusi ja pelottava työväline. Yksi työpaja tulevaisuudessa voisi olla tietokonetyöpaja. Oman nettisivun tekemistä yhdistykselle kannattaa harkita tai muita vaihtoehtoisia malleja. Parrilan (2009) mielestä informointia voisi tehostaa valtakunnallisesti siten, että koko maan yksityinen perhepäivähoito olisi suurin piirtein samoilla linjoilla käyttäen yhteneviä työmenetelmiä. Hoitajien yhdistysten puheenjohtajat voisivat koota osoitteiston yhteistyöhön suostuvista hoitajista ja laajentaa näin tieto-taitoa ja kokemusta.

Perheen ja hoitajan välille pyritään luomaan luontevan keskusteluyhteyden ja päivittäisen kohtaamisen avulla kiinteä vuorovaikutussuhde. Siirtyminen esimerkiksi sähköiseen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen todennäköisesti etäännyttäisi vanhemmat ja hoitajan toisistaan ja monta hyvää keskustelua lapsesta jäisi toteutumatta. Alasuutarin (2003) mukaan vanhemmilla on asenteellista valmiutta kasvatusvuorovaikutukselle, mutta sen muuntautuminen arjen toiminnaksi on haastavaa; monet vanhemmat ja hoitajat kokisivat asioinnin tietokoneen tai matkapuhelimen tekstiviestin välityksellä miellyttävämmäksi itselleen. Vaarana kuitenkin on kasvatuskumppanuusajatuksen toteutumattomuus. Syynä voi olla ihmisten tottumus toimia sähköisten viestimien kautta tai epävarmuus kasvattajana lisää sosiaalisen vuorovaikutuksen välttämistä.

Tulevaisuudessa hoitajien olisi hyödyllistä järjestää yhdessä vanhempainilta, jossa he esittelisivät varhaiskasvatus- ja turvallisuussuunnitelmiaan sekä toimintaansa yleensä – laadukasta hoitoa kannattaa markkinoida näkyvästi. Se olisi samalla vanhemmille mahdollisuus verkottua toistensa kanssa ja tuoda esille mahdolliset huolen aiheet. Vanhempainilta olisi myös hyvä tiedottamisen kanava. (Saari ym. 2009, 29.) Yhteisen vanhempainillan jälkeen kynnys järjestää yksikkökohtaisia tai alueellisia vanhempainiltoja madaltuisi.

Vanhempien aktiivinen osallistuminen hoidon suunnitteluun ja toteutukseen kasvatuskumppanuusajattelun mukaan toteutuisi tehokkaasti vanhempien järjestäytymisen kautta. Vanhempainillassa aktiiviset vanhemmat voisivat muodostaa vanhempaintiimin, joka olisi mukana hoitajien kanssa suunnittelemassa ja toteuttamassa yhteisiä juhlia ja tapahtumia. Tämä helpottaisi hoitajien työtaakkaa ja lisäisi työn arvostusta vanhempien keskuudessa ja laajemmalti. Ovatko vanhemmat ja hoitajat vielä valmiita tällaiseen tiimityöskentelyyn?

Nykyinen halukkuus täydennyskoulutukseen osoittaa savonlinnalaisten hoitajien todenneen perhepäivähoidon muuttuneen pysyvästi, siihen on sopeuduttava ja mentävä mukaan. Laadukas perhepäivähoito tulee säilymään vaihtoehtona päiväkotihoidolle, jos laadun eteen tehdään jatkuvasti töitä. Työn laatu löytyy pohtimalla omia arvoja, työn merkitystä ja tarkoitusta yhdessä hoitajien ja vanhempien kanssa mutta myös yksin.

Iloisen yllätyksen aiheutti hoitajien aktiivisesti toteuttamat suunnitelmat alkutilanteen suuresta vastustuksesta huolimatta. Syynä saattoi olla tiedon lisääntyminen; suunnitelmia oli monta eri vaihtoehtoa toteuttaa käytännössä, jokainen sai laatia itselleen mielekkään suunnitelman ja myös luovan tavan toteuttaa sen. Hoitajille löydettiin mielellinen tapa oppia asioita. Ylhäältä päin saneltiin vain se, että suunnitelmista on tulossa lakisääteiset. Hoitajat ovat myös kilpailuasemassa keskenään. Kilpailu hoitolapsista on tosiasiassa, joten toimintamenetelmien on oltava yhteneväiset. Tämä saattoi vaikuttaa hoitajien aktiivisuuteen.

Useimmat hoitajat olivat tehneet turvallisuussuunnitelmat toimintakauden alkaessa elokuussa. Laiminlyönnistä on mahdollinen seuraamus, jota ainakaan toistaiseksi ei

ole varhaiskasvatussuunnitelman laiminlyönnistä (Saarsalmi 2008, 1-2). Näyttää siltä, että lakisääteiset asiat ja velvollisuudet toteutetaan ja suunnitellaan, mutta vapaaehtoisista mielellään luovutaan. Tämä johtopäätös puoltaa varhaiskasvatussuunnitelmien muuttamista lakisääteiseksi kirjaamalla se päivähoitolakiin.

Kehittämistyö osoitti, kuinka vuorovaikutus (työpaja), kokemus (itsenäisen työn vaihe) ja tiedon vaihto (haastattelu) synnyttivät hoitajissa energiaa (Isokorpi 2003, lehdistötiedote s.3-4). He aktivoituivat toimimaan ja vaatimaan oikeuksia itselleen, työlleen sekä perheille (liite 3).

Savonlinnalaisten perhepäivähoitajien täydennyskoulutus ja tietojen päivittäminen on tällä hetkellä täysin heidän oman aktiivisuutensa varassa. Tämä linja ei tue valtakunnallista suuntaa, jossa yksityiset perhepäivähoitajat näyttävät entistä useammin pääsevän mukaan kunnan järjestämiin koulutustilaisuuksiin ja kehittämisprosesseihin. Tätä perustellaan sillä, että yksityisen palveluntuottajan vastuun nähdään yltävän myös näille alueille. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2007, 29.) Vastuun sijasta voitaisiin puhua oikeudesta. Savonlinnan kokoisessa pienessä kaupungissa tarvittaisiin kaikkien yhteen hiileen puhaltamista edellyttäen totutuista toimintamalleista ja raja-aidoista luopumista, mutta aika ja resurssit eivät taida olla vielä siihen kypsät.

Yhteistyötä kaupungin kanssa tarvitaan mm. työpaikkaohjauksen, näyttöjen ja työssä oppimisen järjestämiseksi. PERHONEN -hankkeen myötä on odotettavissa, että kaikille perhepäivähoitajille luodaan koulutusmahdollisuuksia erilaisten opintotarjottimien avulla. Opintotarjottimet kootaan perhepäivähoitajien osaamiskartoitusten tulosten perusteella. Tämä tarkoittaa, että Savonlinnan kaupunki ja ympäristökunnat joutuvat myös tekemään osaamiskartoituksen omille hoitajilleen. Opintotarjottimista hoitajat voivat valita itselleen tärkeitä alueita opiskeltavakseen. Kukaan ei ole vielä pohtinut kustannuskysymyksiä, joten tietynlaista jännitystä on ilmassa koulutuksen rahoituksen osalta ja kuinka yksityiset perhepäivähoitajat siihen sabluunan sijoittuvat.

Kehittämistyön tulosten pohjalta näyttää siltä, että kouluttautumisen tulisi tapahtua arki-iltoina, pienissä ryhmissä, tutussa toimintaympäristössä toiminnallisella tavalla. Yksityisillä perhepäivähoitajilla voi olla tarve kouluttautua erilaisista asioista kuin

kunnallisilla liittyen esimerkiksi yrittäjyyteen. Oppilaitoksen kouluttajien kannattaisi kokeilla jalkautumista sinne, missä hoitajat toimivat.

Hyvin käynnistynyt työskentely tarvitsee jatkumon. Vuoden kuluttua hoitajille tehdään jälleen osaamiskartoitus ja tulosten vertailu vuodesta 2009 vuoteen 2010 kertoo lopullisesti kehittämistyön tuloksen. Hoitajat voivat myös kirjoittaa kirjoitelmia kuluneesta vuodesta.

Yhteistyön lisääminen eri tahojen kanssa tulee jatkua varahoidon kehittämiseksi. Alkukartoituksessa varahoito koettiin ongelmalliseksi, mutta se jäi kehittämistyön muiden tärkeiden asioiden varjoon ja vielä täysin keskeneräiseksi. Yksityisen ja kunnallisen päivähoidon välillä voisi olla enemmän yhteistyötä. Yhteinen pajatyöskentely asian tiimoilta voisi lähentää toimijoita, avartaa näkökulmia ja auttaa solmujen aukaisemisessa.

Savonlinnassa yksityisen hoidon tukijärjestelmä on hankala haku- ja käsittelyprosessi perheiden, palveluntuottajien ja kaupungin virkailijoiden näkökulmasta. Palveluraha on lapsikohtainen ja sulkee pois Kelan maksaman kotihoidontuen ja yksityisen hoidon tuen. Tämä malli voisi olla hyvä myös Savonlinnan seudulla käytettäväksi. Jyväskylässä kaupunki käyttää palveluraha-mallia ja lisää hoitopaikkojen määrää vuokraamalla päiväkoteja yksityisille palveluntarjoajille – jopa viiden päiväkodin yksityistämistä harkitaan vuonna 2009. (Saari ym. 2009, 23.)Tämän perusteella voisi olettaa, ettei yksityinen päivähoito ole häviämässä minnekään vaan sen voisi odottaa kasvavan. Siksi on tärkeää muistaa huolehtia hoidon laadusta. Laadun varmistamiseksi vanhemmille voisi laittaa nettiin sähköiseen muotoon palautelomakkeen, jonka he voisivat kotona täyttää ja lähettää suoraan yksityisen päivähoidon yhdistyksen sähköpostiin.

Tammikuun 2010 hoitajaillassa tämä opinnäytetyö esitellään kokonaisuudessaan yksityisille perhepäivähoitajille.

Kehittämistyö selvitti perhepäivähoidon muutoksen ja nykypäivän haasteet, etsi ja löysi keinoja yksityisen perhepäivähoidon säilyttämiseksi ja laadun takaamiseksi sekä päivitti työskentelytavat ja -välineet nykyajan tasolle yhtenäistämällä työskentelymenetelmiä. Perhepäivähoitotyön palvelukonsepti perustuu jatkossa hoitajien omaan

henkilökohtaiseen taitajuuteen, monitoimijuuteen ja kokemukseen, jonka perusta on perinteen osaamisessa ja jatkamisessa, mutta myös uusien innovatiivisten toimintatapojen kehittämisessä.

Kouluttautumiseen löydettiin toimiva toimintamalli, jonka ainoa heikkous on vapaaehtoisen ohjaajan löytyminen hoitajien keskuudesta.

Hyvät ratkaisut eivät synny tai leviä ilman vuorovaikutusta, ohjausta ja omaan työhönsä intohimoisesti suhtautuvia ihmisiä. Tiimin tai työntekijän on kannettava vastuu uusien ratkaisujen ja mallien luomisesta ja levittämisestä. Ei haittaa, vaikka monet ratkaisut saisivat inspiraationsa jonkin toisen paikkakunnan käytännöistä. Tämä puoltaa valtakunnallista yhdistysten verkottumisen tärkeyttä uusien palvelu- ja toimintamallien kehittämisessä ja syntymisessä.

Kehittämistyö opetti minulle paljon monenlaisia asioita, mutta keskeisempänä on oman motivaationi ja innostukseni tärkeys työtä toteuttaessa toimiessani sekä hoitajana että ohjaajana ryhmässä. Joustavuus on tärkeä taito, sillä suunnitelma on aina vain suunnitelma. Kehittämistyön käynnistyessä hyvin voi siitä seurauksena olla lumipalloilmiö. Tässä kehittämistyössä kävi niin. Jouduin miettimään, mikä minulle oli tärkeää tätä työtä tehdessä: saada hyvä opinnäytetyö koulun tarpeisiin, mikä olisi tarkoittanut aiheen tiukempaa rajaamista, vai vastata hoitajien pyyntöön ja tehdä heille kattava ja hyödyllinen tietopaketti, mikä tarkoitti myös osaamiskartoituksen mukaan ottamista työhön. Koin eettiseksi velvollisuudekseni vastata hoitajien tarpeeseen ja hyödyntää opinnäytetyöni tuloksia mahdollisesti laajemminkin. Opinnäytetyön loppumetreillä raportille ilmeni käyttöä valtakunnallisen perhepäivähoitotyön kehittämishankkeen materiaalina.

LÄHTEET

Ahonen, Heli 2008. Perhepäivähoidon ristiriitaiset kehityssuunnat. 28.10.2008 luentomateriaali perhepäivähoidon kehittämisseminaari. Verve Consulting.

Alasuutari, Maarit 2003. Kuka lasta kasvattaa? Tampere: Tammer-Paino Oy.

Alasuutari, Pertti 1993. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Burns Bellamy, Patricia Ann 2003. Family day care: international perspectives on policy, practice and quality. Jessica Kingsly Publishers.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino

Hakala, Juha T.1999. Opinnäytetyö luovasti. Kehittämisen- ja tutkimustyön opas. Gaudemus. Tampere:Tammer-Paino.

Heinämäki, Liisa 2002. Kotiäidistä kasvattajaksi – perhepäivähoitajan ammatin ja koulutuksenkehittyminen. Teoksessa Kodissa, vaan ei kotona, s.38-58. Vammalan Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2001. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hoitopaikka. Net. Yksityisiin lasten kodinomaisiin päivähoitomuotoihin erikoistunut nettipalvelu - perheiden ja hoitajien kohtaustapa. www.hoitopaikka.net . Ei päivitystietoa. Luettu 24.11.2009.

Isokorpi, Tia 2003. Tunneälytaitojen ja yhteisöllisyyden oppiminen kokemusten reflektoinnin ja ryhmäprosessin avulla. Lehdistö tiedote, s.1-5.

Jaakkola, Helena 2009. Tukea lapsikeskeisyydelle ja kasvatuskumppanuudelle. Talen-tia-lehti 7/09, s.10-12.

Juujärvi, Soile & Myyry, Liisa & Pessa, Kaija 2007. Eettinen herkkyys ammatillisessa toiminnassa. Helsinki:Tammi.

Karhu, Taina 2003. Työ ja perhe-elämän yhteensovittaminen arkipäivän haasteena. Teoksessa Airola, Marja & Tarsalainen, Anu, Perheessä on voimaa, s.75-80. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Kaarlela, Anu & Kuuskorpi, Taina & Keskinen, Esko 2001. Pienyrittäjän työkyky ja jaksaminen yrittäjäkulttuurin ja persoonallisuuden näkökulmasta. Turun aluetyöterveyslaitos, raportti 17. Turku.

Karila, Kirsti & Alasuutari, Maarit & Hännikäinen, Maritta & Nummenmaa Anna-Raija & Rasku-Puttonen, Helena (toim.) 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Kirvesniemi Tiina 2008. Paapu -lapsen parhaaksi –hankkeen loppuraportti. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy. Socom.

Korhonen, Merja 2008. Varhaiskasvatuksen kasvatuskumppanuus. Suomen Vanhempainliitto 2008. WWW-dokumentti. <http://www.ecredo.fi>. Ei päivitystietoa. Luettu 14.3.2009.

Kotajärvi, Kristiina 1997. Perhepäivähoitajan työ kotona. Pro gradu–tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Laki lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta 1330/2006, 28§. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi/laki>. Ei päivitystietoa. Luettu 6.1.2009.

Metsämuuronen, Jari 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. Jyväskylä: Gummerrus.

Mikkola, Marja-Riitta 2003. Koti lapsen paras paikka – kotiäitien perusteluja valinnoilleen. Kajaanin kasvatustieteiden ja opettajankoulutusyksikkö. Pro gradu -tutkielma.

Mäkitalo, Jorma & Parrila, Sanna 2006. Työhyvinvointia työtä kehittämällä. Teoksessa Parrila, Sanna (toim.) Villistä valvottuun, valvotusta ohjattuun. Perhepäivähoidon ohjauksen historia ja nykytilan haasteet. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2005:4, s.144-161.

Mäkitalo, Jorma & Parrila, Sanna 2006. Perhepäivähoitotyön muutos ja palvelukonseptit. Teoksessa Parrila, Sanna (toim.) Perhepäivähoidon kehittämishaasteita. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006:17, s. 106-120.

Oikeusrekisterikeskus, rikosrekisteriote. WWW-dokumentti.

<http://www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus>. Päivitetty 20.3.2009. Luettu 6.4.2009.

Ojala, Mikko 1993. Varhaiskasvatuksen perusteita ja haasteita. Helsinki: Kirjayhtymä.

Parrila, Sanna 2002. Perhepäivähoito osana suomalaista päivähoitojärjestelmää. Näkökulmia perhepäivähoidon laatuun ja sen kehittämiseen. Oulun yliopisto. Universitas Ouluensis E 59.

Parrila, Sanna (toim.) 2005. Villistä valvottuun, valvotusta ohjattuun. Perhepäivähoidon ohjauksen historia ja nykytilan haasteet. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2005:4.

Parrila, Sanna 2007. Lapsen VASU – oppimisen tukemisen työkalu vai arjen pakko-pulla. Power Point –esitys. Diat 1-10. Perhepäivähoidon kehittämisseminaari 22.11.2007, Oulu. Verve Consulting.

Parrila, Sanna 2008a. Pedagoginen johtaminen perhepäivähoidossa. Lastentarhalehti 1/2008, s. 14-15.

Parrila, Sanna & Ahonen, Heli & Haavisto, Vaula & Kerosuo, Hannele 2008b. Perhepäivähoito 2010 – verkostohanke. Loppuraportti.

Parrila, Sanna 2009a. Perhepäivähoitajien osaamiskartoitus. Esimerkkimateriaalia arviointikriteerien avaamiseen. Verve.

Parrila, Sanna 2009b. Perhepäivähoitotyön muutos ja nykypäivän haasteet. Yksityisten perhepäivähoitajien koulutuspäivät Tampereella. Luentomoniste 10.10.2009.

Perttula, Kati 2006. Kotiäitiys lastenhoitoratkaisuna; järvenpääläisten äitien näkemyksiä kotiäitiyden valintaan vaikuttavista syistä ja tekijöistä. Helsingin yliopisto.

Pietarinen, Juhani 2002. Eettiset perusvaatimukset tutkimustyössä. Teoksessa Karjalainen, Sakari & Launis, Veikko & Pelkonen, Risto & Pietarinen Juhani (toim.) Tutkijan eettiset valinnat. Helsinki: Gaudeamus.

Rolin, Kristina 2002. Tieteen etiikka metodologian näkökulmasta. Teoksessa Karjalainen, Sakari & Launis, Veikko & Pelkonen, Risto & Pietarinen Juhani (toim.) Tutkijan eettiset valinnat. Helsingin: Gaudeamus.

Saari, Eveliina & Riikonen, Heli & Kivisaari, Sirkku & Heikkilä, Annika 2009. Jyväskylän uudet päivähoitoratkaisut. VTT-tiedotteita 2498. Espoo: Sitra.

Saarsalmi, Olli (toim.) 2008. Päivähoidon turvallisuussuunnittelu. Julkaisuteidosto. Stakes-oppaita 71. Yhteisjulkaisu 2008:71.

Sarjala, Mirka 2004. Tiimityö perhepäivähoidossa työyhteisöllisyyden ja yhteistyön luomisen välineenä. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki.

Savonlinnan yksityiset päivähoitajat ry:n puheenjohtaja 2009. Haastattelu 15.1.2009.

Savonlinnan yksityiset perhepäivähoitajat ry:n pöytäkirja 1981.

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:5. Perhepäivähoidon kehittämisen suuntia. Sosiaali- ja terveysministeriö 2007.

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:7. Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen. Nykytila ja kehittämistarpeet. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki 2007.

Sundell, Camilla 2009. Äitiys ja syrjäytyminen 2000 –luvun alun Suomessa. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto.

Tikka, Tiina 2007. Taitavaksi hoitajaksi, arvostetuksi kasvattajaksi. Ammatillinen sosiaalisuus perhepäivähoitajan työssä. Väitöskirja. Joensuun yliopisto.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi Oppimateriaalit.

Turku, Oili & Särkilahti, Nina 2007. Sähköisen viestinnän mahdollisuudet ohjauksen kehittämisessä. Teoksessa Parrila, Sanna: Perhepäivähoidon ohjauksen kehittämisvaihtoehtoja. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:19.

Varhaiskasvatus vuoteen 2020. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti 2008. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:72. Helsinki.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Stakes-oppaita 56. Saarijärvi.

Välimaa, Anne 2006. Työ- ja yksilövalmennuspalvelujen tuotteistaminen. Valtakunnallinen työpajayhdistys. Helsinki: Edita Prima Oy.

Yksityinen päivähoito 2008. WWW-dokumentti.

<http://www.savonlinna.fi/sivistystoimi>. Päivitetty 29.9.2009. Luettu 5.10.2009.

Yksityiset päivähoitajat 2008. WWW -dokumentti. http://www.kolumbus.fi/yksityiset_paivahoitajat. Päivitystiedot puuttuu. Luettu 6.3.2009.

Yksityinen perhepäivähoito 2009. WWW-dokumentti. <http://www.hoitopaikka.net>. Ei päivitystiedot puuttuu. Luettu 6.3.2009.

Yksityinen perhepäivähoito 2009. WWW-dokumentti. ypph.lohja.fi. Päivitetty 10.8.2009. Luettu 5.10.2009.

Yrittäjän työeläkevakuutus 2009. Ilmarinen 4/2008, 9

LIITE 1.

Teemahaastattelun runko

Teema 1. Miten sinusta tuli juuri yksityinen perhepäivähoitaja?

- elämäнкаari: kotiäitiys,omat lapset kasvavat, lähtevät pois kotoa, mitä sitten?
- odotukset/työn todellisuus
- lopettamisen/jatkamisen syyt

Teema 2. Vastaako oma osaaminen tämän hetken työn vaatimuksia?

- arvot (kirjallisena)
- työn laatu, mitä se on?
- kasvatuskumppanuus, miten toteutat sitä työssäsi
- ohjauksen tarve; vasu, turvallisuussuunnitelma ovat tulossa lakimuutoksen myötä pakollisiksi – muu ohjaus? KUKA OHJAA

Teema 3. Miten työn tarkoitus on muuttunut/ laajentunut?

(kenelle, mihin tarpeeseen, mitä halutaan tulokseksi)

- miten perheet /asiakkaat ja asiakkaiden tarpeet ovat muuttuneet
- miten työvälineet ja työssä tarvittava osaaminen ovat muuttuneet
- yhteistyö ja tiedottaminen, sujuuko vai miten voisi kehittää

Minkä arvosanan annat työllesi asteikolla 4 – 10?

LIITE 2.

Taustatietolomake

Savonlinnan yksityiset perhepäivähoitajat 2009

Ole hyvä ja täytä seuraavat tiedot ja palauta lomake haastattelun yhteydessä.

Syntymävuosi:_____

Perhesuhde:

- a) avioliitossa/avoliitossa
- b) naimaton
- c) eronnut/leski

Omien alle kouluikäisten lasten lukumäärä:_____koululaiset:_____

Hoitolasten lukumäärä:_____iät:_____

Olen toiminut yksityisenä perhepäivähoitajana_____vuotta.

Toimin:

- a) itäpuolella kaupunkia
- a) länsipuolella kaupunkia Koulutus:kansakoulu/peruskoulu
- b) ylioppilas
- c) ammattikoulututkinto, mikä?_____
- d) opistoasteen tutkinto, mikä?_____
- e) ammattikorkeakoulututkinto, mikä?_____
- f) korkeakoulututkinto, mikä?_____
- g) kurssit yms. koulutus,mm.
  - 1) huolen puheeksi ottaminen
  - 2) hygieniapassi
  - 3) jokin muu, mikä?_____
- h) perhepäivähoitajan ammattitutkinto, milloin ja missä?

Aikaisempi

työkokemus:_____

Tahdotko sanoa jotakin muuta:

LIITE 3.

Vetoamus

Savonlinnan yksityiset päivähoitajat ry

Vetoamus

Puheenjohtajan henkilötiedot

Sihteerin henkilötiedot

10.6.2009

Koulutuslautakunta, sivistystoimenjohtaja MK

Seuraavaan valtuuston kokoukseen

Erityislastentarhanopettajan palvelut yksityisessä perhepäivähoidossa

Savonlinnassa toimii noin 20 yksityistä perhepäivähoitajaa ja heillä on hoidossaan noin 80 lasta. Hoitajan työhön kuuluu huolen puheeksi ottaminen vanhempien kanssa, jos hoitaja huomaa lapsessa mm. erityisen tuen tarpeen. Vanhempien kanssa yhteistyössä lapsiryhmään voisi tällöin pyytää erityislastentarhanopettajan vahvistamaan tai kumoamaan hoitajan huolen. Hänen neuvoillaan hoitaja ja vanhemmat voisivat auttaa lasta ajoissa eteenpäin tai lapsi voi saada tarvitsemansa avun muualta.

Tällä hetkellä Savonlinnassa yksityisillä perhepäivähoitajilla ei ole tarjota perheille erityislastentarhanopettajan palveluja, kun taas Kerimäellä palvelu toimii hyvin. Toivomme saavamme lasten ja perheiden etua ja samanarvoisuutta ajatellen samat palvelut käyttöömmme. Yksityinen perhepäivähoito on perheen valitsema hoitomuoto lapselleen, kunnan tukemaa ja valvomaa, joten kuntalaisina vanhemmat ovat mielestämme samalla tavalla oikeutettuja päivähoiton erityispalveluihin.

Yhteistyöterveisin ja hyvää kesää toivottaen,

Savonlinnan ja Kerimäen yksityiset perhepäivähoitajat ja vanhemmat

Liite

Kopio 4.5.2009 XX:lle toimitetusta vetoomuksesta

LIITE 4.
Ensiapulaukun sisältö

16.3.2009

- punkkipihdit (metallinen punkinpoimija) 8.60 euroa
- metalliset pinsetit, noin kaksi euroa
- pieni pullo steriiliä vettä silmän huuhtomiseen
- vanupuikkoja
- Neo-Amisept haavanpuhdistuslappuja 10 kpl 3,40
- Jomo Ice – kylmäpussi, kertakäyttöinen 2,00 euroa
- elvytyssuoja 7,00 euroa
- Compeed –rakkolaastareita 6 kpl 6,20 euroa
- nenäverenvuototamponneita (Spongostan tai Emocalv)

Lääkkeitä

- kyypakkaus 3 tabl. (ampiaisten ja mehiläisten pistoihin) 5,84 euroa
- Hydrocortison emulsiovoide 1% 20 g 4,82 euroa
- Pamol 250 mg 12 tabl. 4,10 euroa
- Pamol 125 mg 12 tabl. 3,93 euroa
- Carbomix –lääkehiili (rakeet) 24,04

Sidetarpeita

- steriilejä taitoksia 5 cm x 5 cm
- itseensä tarttuva ideaalisede Coban 7,5 cm x 4,5 m 5,50 euroa
- elastinen sideharso (leveys 6 cm) 1,20/kpl
- Micropore haavateippi
- kolmioliinat
- Steri-strip haavansulkuteippi 3M 3x2 kpl 6,20 euroa
- Hansaplast lasten laastareita esim. Nalle Puh 16 kpl 3,10 euroa
- Hansaplast knee & elbow, lasten polvi- ja kyynärpäälaastarit 8

kpl 3,50 euroa

Hinnat Yliopiston Apteekin nettisivuilta 16.3.2009

www.yliopistonapteekki.fi

LIITE 5(1).

Varhaiskasvatuksen työpaja

22.4.2009, LAPSEN VASU

(kooste Sanna Parrilan esityksestä ”Lapsen vasu – oppimisen tukemisen työkalu vai arjen pakkopulla 22.11.2007”)

MIKSI VASU TÄYTYY TEHDÄ?

- perustuu lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista vuodelta 2000 (812/2000, 7§), joka edellyttää palvelu-, hoito-, kuntoutus- ja muun vastaavan suunnitelman laatimista sosiaalihuoltoa toteutettaessa
- varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa viitataan em.lakiin ja todetaan, että lapsen vasu laaditaan jokaiselle päivähoidossa olevalle lapsella yhteistyössä vanhempien kanssa

TAVOITE

- lapsen yksilöllisyyden ja vanhempien näkemysten huomioonottaminen toiminnan järjestämisessä, lapsen tarpeet toiminnan lähtökohtana
- ”henkilöstön tehtävänä on HAVAINNOIDA lapsen kehitystä systemaattisesti ja tietoisesti sekä ottaa havainnointitieto huomioon toiminnan suunnittelussa ja yhdessä vanhempien kanssa tehtävissä varhaiskasvatussuunnitelmissa” eli ENSIN HAVAINNOIDAAN, SITTEN SUUNNITELLAAN.

Valtakunnallinen vasu sanoo lapsen vasusta näin:

” suunnitelmassa otetaan huomioon lapsen kokemukset, tämän hetken tarpeet ja tulevaisuuden näkymät, lapsen mielenkiinnonkohteet, vahvuudet ja yksilöllisen tuen ja ohjauksen tarpeet”

” lapsen vasussa sovitaan vanhempien kanssa yhteistyön toimintatavoista”

” lapsi voi myös itse osallistua vasun laatimiseen ja arviointiin”

”lapsen vasun toteutumista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti”

LAPSEN VASUN VAIHEITTAISUUS

Vaihe 1. Lapsen ja perheeseen tutustuminen

Ensimmäinen osa lapsen vasua, jossa korostuu VANHEMPIEN asiantuntijuus (esim.erillinen ”tutustumme lapseen” –lomake, jonka vanhemmat täyttävät kotona). Lomake käydään läpi mielellään ennen päivähoidon alkamista tai ihan sen alussa. Lomake sisältää perustiedot lapsesta ja perheestä, vanhempien kuvauksen lapsen persoonallisuudesta, lapsen käyttäytymismalleista ja toiminnasta kotioloissa, tietoa lapselle tärkeistä ihmisistä, harrastuksista jne. Lomakkeesta käy ilmi myös vanhempien kasvatuseriaatteen, odotukset, ajatukset päivähoidosta sekä heidän toiveensa yhteistyöstä.

Vaihe 2. Lapsen kasvun ja oppimisen haasteet

Tässä korostuu henkilöstön asiantuntijuus, mutta myös vanhempien näkemykset ja havainnot hyödynnetään. Tavoitteena on ammatillinen kuva lapsen kasvun ja oppimisen vaiheesta kehityksen eri osa-alueille. Edellyttää systemaattista havainnointia (motoriikka, päivittäistoiminnot, kielellinen kehitys ja ilmaisu, sosiaaliset taidot, leikin

kehitys jne.) Tiedonkeruu HAVAINNOINTILOMAKKEILLE, taustalla esim. ikäkausittaiset kuvaukset kehityksen eri osa-alueilta, vanhemmille tärkeää painottaa oppimisen ja kehityksen YKSILÖLLISYYTTÄ.

Vaihe 3. Suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tueksi (pedagoginen osa)

Kootaan yhteen mitä tietoja ja taitoja lapsella jo on, mitä on opettelemassa, mitkä asiat kiinnostavat, missä tarvitsee tukea.

Vaihe 4.

Sovitaan yhteistyökäytännöistä, seurannasta, arvioinnista sekä päivittämisestä.

Ole hyvä, liimaa tämä lomake työkirjaasi.

SAVONLINNAN	YKSITYISTEN	PERHEPÄIVÄHOITAJIEN
OSAAMISKARTOITUS 2009		

Vastaajan nimi:

Ei tarvitse laittaa nimeä, tulosta tämä itsellesi, täytä ja palauta 9.9 seuraavaan hoitajailtaan, kiitos!

Kunta:

OSAAMISKARTOITUKSEN KÄYTTÖOHJEET:PS. TOIVON MAHD.MONEN VASTAAVAN...

A) Osaamiskartoituksen sisältöön perehtyminen

Osaamiskartoituksen sisältöön on hyvä perehtyä kohta kohdalta ennen vastaamista esimerkiksi yhteisessä hoitajaillalla tai pienryhmissä. Osaamiskartoitus palvelee tarkoitustaan parhaiten silloin, kun hoitajilla ja esimiehillä on yhteinen käsitys siitä, mitä osaamiskartoituksen eri alueet ja niihin liittyvät osaamisen tasot konkreettisesti tarkoittavat. Osaamiskartoituksen sisällön yhteinen työstäminen on tärkeä oppimisprosessi, jonka kautta luodaan yhteistä ymmärrystä hyvästä perhepäivähoidosta ja perhepäivähoitotyöhön liittyvästä osaamisesta. Sisällölliseen perehtymiseen kannattaa varata riittävästi aikaa.

B) Osaamiskartoitukseen vastaaminen

Osaamiskartoitus koostuu kolmesta osasta:

OSA I. OMAN TYÖN SUUNNITTELU, ARVOINTI JA KEHITTÄMINEN,

OSA II. YHTEISTYÖ JA VUOROVAIKUTUS

OSA III. VARHAISKASVATUS

Vastaamisessa on tärkeää muistaa täyttää kunkin osatekijän kohdalta sekä kohta a) jolla kartoitetaan osaamista että kohta b) jolla kartoitetaan täydennyskoulutushalukkuutta. Osaamiskartoituksen lopuksi on vielä muutamia täydentäviä kysymyksiä.

C) Osaamiskartoituksen tulosten käsittely ja hyödyntäminen

Osaamiskartoituksen keskeisin tavoite on tuottaa tietoa kunkin perhepäivähoitajan osaamisen tasosta, oppimishaasteista ja koulutustoiveista. Tulokset voidaan käydä läpi yhdessä esimiehen kanssa esimerkiksi kehityskeskustelun yhteydessä. Tulosten perusteella laaditaan kullekin hoitajalle **OPPIMISSUUNNITELMA**, jossa on tärkeää näkyä millä osaamisen alueella kukin hoitaja haluaa tulevana toimintakautena erityisesti kehittyä ja millä menetelmillä (täydennyskoulutus,

pedagoginen ohjaus, opintopiirit, kirjallisuus...).

Esimies laatii oman alueensa hoitajien oppimissuunnitelmien perusteella omaa työtään ohjaavan **PEDAGOGISEN OHJAUKSEN SUUNNITELMAN** sekä yhdessä muiden esimiesten kanssa perhepäivähoitajia koskevan **TÄYDENNYSKOULUTUSSUUNNITELMAN**.

SAVONLINNAN YKSITYISTEN PERHEPÄIVÄHOITAJIEN OSAAMISKARTOITUS SYKSY 2009

OSA I. OMAN TYÖN SUUNNITTELU, ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

a) Arvioi osaamistasi asteikolla 1-4

1=osaamiseni tarvitsee paljon vahvistusta
2=Osaamiseni tarvitsee jonkin verran vahvistusta
3=Osaamiseni on vahvaa
4=Osaamiseni on erittäin vahvaa

b) Arvioi täydennyskoulutus- halukkuuttasi

OSAAMISEN ALUEET / TASO	1	2	3	4	Haluan koulutusta	En halua koulutusta
1. Lapsikohtainen suunnittelu ja tavoitteiden asettaminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
2. Ryhmäkohtainen suunnittelu ja tavoitteiden asettaminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
3. Yksikön vasun hyödyntäminen oman työn suunnittelussa, tavoitteiden asettamisessa ja markkinoinnissa	( )	( )	( )	( )	( )	( )
4. Yhdistyksen varhaiskasvatus-	( )	( )	( )	( )	( )	( )

suunnitelman laatimiseen osallistuminen						
5. Vasujen toteutumisen arviointi	( )	( )	( )	( )	( )	( )
6. Lapsikohtaisten havaintojen kirjaaminen (dokumentointi)	( )	( )	( )	( )	( )	( )
7. Toteutuneen toiminnan kirjaaminen(dokumentointi)	( )	( )	( )	( )	( )	( )
8. Oman työn ja työkäytäntöjen arviointi	( )	( )	( )	( )	( )	( )
9. Palautteen hakeminen, vastaanottaminen ja hyödyntäminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
10. Omien ammatillisten vahvuuksien tunnistaminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
11 .Varhaiskasvatuksen kehityksen seuraaminen ja tunteminen (kirjallisuus, koulutukset...)	( )	( )	( )	( )	( )	( )
12. Työn muutokseen ja uusiin vaatimuksiin vastaaminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
13. Työhyvinvoinnin edellytysten tunteminen ja edistäminen omassa työssä	( )	( )	( )	( )	( )	( )
14.Atk-taitojen hallitseminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )

OSA II. YHTEISTYÖ JA VUOROVAIKUTUS

a) Arvioi osaamistasi asteikolla 1-4

1=osaamiseni tarvitsee paljon vahvistusta

2=Osaamiseni tarvitsee jonkin verran vahvistusta

b) Arvioi täydennys

koulutus-halukkuuttas

3=Osaamiseni on vahvaa						
4=Osaamiseni on erittäin vahvaa						
OSAAMISEN ALUEET / TASO	1	2	3	4	Haluan koulutusta	En halua koulutusta
1. Vuorovaikutus lasten kanssa	( )	( )	( )	( )	( )	( )
2. Vuorovaikutus vanhempien kanssa	( )	( )	( )	( )	( )	( )
3. Vanhemmilta saadun palautteen vastaanottaminen ja hyödyntäminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
4. Vanhempien kanssa syntyvien ristiriitatilanteiden ratkaiseminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
5. Vanhempien mukaan ottaminen toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
6. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen yhteistyössä vanhempien kanssa	( )	( )	( )	( )	( )	( )
7. Oman lapsiryhmän vanhemmille suunnatun vanhempainillan toteuttaminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
8. Palautteen pyytäminen ja vastaanottaminen työkavereilta	( )	( )	( )	( )	( )	( )
9. Palautteen antaminen työkavereille	( )	( )	( )	( )	( )	( )
10. Eriävien mielipiteiden hyväksyminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
11. Rohkeus ja taito omien mielipiteiden rakentamaan ilmaisemiseen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
12. Hoitajatiimin jäsenenä toimiminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )

13. Yhteisiin päätöksiin ja toimintaperiaatteisiin sitoutuminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
14. Yhteistyötaitoni	( )	( )	( )	( )	( )	( )
15. Yhteistyö muiden lapsi- ja perhepäiväpalvelutoimijoiden kanssa (mm. neuvola ...)	( )	( )	( )	( )	( )	( )

OSA III. VARHAISKASVATUS

a) Arvioi osaamistasi asteikolla 1-4

1=osaamiseni tarvitsee paljon vahvistusta

2=Osaamiseni tarvitsee jonkin verran vahvistusta

3=Osaamiseni on vahvaa

4=Osaamiseni on erittäin vahvaa

b) Arvioi täydennys-

koulutus-

halukkuuttasi

OSAAMISEN ALUEET / TASO	1	2	3	4	Haluan koulutusta	En halua koulutusta
1.Oman kasvatuskäsityksen tiedostaminen ja sanallinen kuvaaminen (esim. vanhemmille)	( )	( )	( )	( )	( )	( )
2. Varhaiskasvatusta valtakunnan ja kunnantasolla ohjaavien asiakirjojen sisällön tunteminen (mm. Päivähoitolaki- ja asetus, vasuasiakirjat)	( )	( )	( )	( )	( )	( )
3. Omien toimintakäytäntöjen ammatillinen perusteleminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
4. Lapsen yksilöllisyyden huomiointi toiminnassa (ikä, kehitys, luonteenpiirteet)	( )	( )	( )	( )	( )	( )
5. Lapsen perustarpeiden tunnistaminen ja niihin vastaaminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
6. Lapsen osallisuuden ja oppimisen tukeminen arkipäivän toiminnassa	( )	( )	( )	( )	( )	( )
7. Lapsen kielenkehityksen tunte-	( )	( )	( )	( )	( )	( )

minen ja tukeminen						
8. Lapsen leikin kehityksen tunteminen ja tukeminen (leikin kehitysvaiheet, leikkiympäristö- ja välineet, leikin suora ja epäsuora ohjaus...)	( )	( )	( )	( )	( )	( )
9. Lapsen motorisen kehityksen tunteminen ja tukeminen (hieno- ja karkeamotoriikan kehitys, sisä- ja ulkoliikunta, ohjattu -ja vapaaliikuminen...)	( )	( )	( )	( )	( )	( )
10. Lapsen taiteelliseen ilmaisuun liittyvän kehityksen tunteminen ja tukeminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
11. Lapsen tutkivan toiminnan ja ajattelun kehityksen tukeminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
12. Varhaiskasvatuksen sisällöllisten orientaatioiden (matemaattinen, luonnontieteellinen...) tunteminen ja huomioiminen toiminnassa	( )	( )	( )	( )	( )	( )

13. Oppimiseen, monipuoliseen toimintaan ja leikkiin innostavan ympäristön suunnittelu ja järjestäminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
14. Lasten aloitteiden ja kysymysten huomioiminen ja hyödyntäminen toiminnassa	( )	( )	( )	( )	( )	( )
15. Lapsen turvallisuudesta huolehtiminen (ympäristö, ihmissuhteet)	( )	( )	( )	( )	( )	( )
16. Tapaturmatilanteissa toimiminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
17. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen hoito, kasvatus ja opetus	( )	( )	( )	( )	( )	( )

18. Allergisen, erityistä ruokavaliota noudattavan ja/tai sairaan lapsen hoito, kasvatus ja opetus	( )	( )	( )	( )	( )	( )
19. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisen lapsen hoito, kasvatus ja opetus	( )	( )	( )	( )	( )	( )
20. Lapsen kehityksen etenemisen havainnointi ja dokumentointi	( )	( )	( )	( )	( )	( )

OSA IV. TÄYDENTÄVÄT OSIOT

14. Mitä muita ammatillisia vahvuuksia sinulla on?

15. Missä muissa asioissa haluaisit vahvistaa omaa osaamistasi?

16. Miten (esim. millä menetelmillä, kenen tuella...) kehität omaa osaamistasi?

—

17. Miten (esim. millä menetelmillä, kenen tuella...) haluaisit kehittää omaa osaamista?

—

—

—

—

—

—

—

Kiitos vastauksestasi!

